

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü

**2009 YILI
MAHALLİ İDARELER
GENEL FAALİYET RAPORU**

ANKARA, HAZİRAN 2010

Dünyada yaşanan gelişmeler, kamunun içinde bulunduğu yönetsel problemlerle birleşince kamu idarelerinin sorunlarına palyatif çözümler bulmak yerine kalıcı ve kurumsallaşmış önlemler alınmasını zorunlu kılmaktadır. Hükümetimiz dünya ile entegre olmuş; itibarlı, güçlü, bölgesinde ve dünyada sözü geçen bir Türkiye'yi inşa etmek için gerekli reformları yapma ve politikaları hayata geçirme konusundaki kararlılığını sürdürmektedir.

Ülkemizin yönetim sistemi merkezi idare ve mahalli idare olarak iki temel eksene oturmaktadır. Anayasamızın ortaya koyduğu esaslara göre idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütün olup, kamu hizmetlerinin ifasında merkezi ve mahalli idareler uyum ve koordinasyon içinde hareket etmektedir.

Mahalli müşterek nitelikli kamu hizmetlerinin yürütülmesi sırasında halka hesap veren, demokratik, şeffaf, öngörülebilir ve iyi yönetim ilkelerinin egemen olduğu bir mahalli idare yapısının kurulması vazgeçilmez önceliğimizdir. Bu amaçla; mahalli idarelerde yeniden yapılanma çalışmaları başlatılmış ve bu idarelerin, sorumluluk, görev ve hizmet alanında birçok temel düzenleme gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, mahalli idareleri düzenleyen temel kanunlar yeniden ele alınarak günün şartlarına uygun, çağdaş yönetim ilkelerini esas alan, idari süreçlerde sivil katılıma önem veren bir yerel yönetim anlayışı hayata geçirilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu çerçevesinde, Bakanlığımca hazırlanan 2009 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunun, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi hususunda faydalı olacağını umuyor, raporun hazırlanmasında emeği geçen bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Beşir ATALAY
İçişleri Bakanı

Faaliyet raporları kamu yönetiminde yeniden yapılanmanın temel ilkeleri olan saydamlık, denetlenebilir olma ve hesap verme ilkelerinin en önemli aracıdır. Kurumların faaliyet raporlarının hazırlanması, ilgili idarelere gönderilmesi, kamuoyuna açıklanması konularındaki usul ve esaslar, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesi ve Kamu İdarelerince Hazırlanacak Faaliyet Raporları Hakkında Yönetmelik hükümleri ile düzenlenmiş bulunmaktadır.

5018 sayılı Kanun ile kamu kaynaklarının etkin, verimli ve ekonomik kullanımı, mali saydamlık, hesap verme sorumluluğu, iyi yönetim ilkeleri esas alınarak; stratejik yönetim anlayışı çerçevesinde belirlenen stratejiler ile kamuda planlama, planlara göre yönetme, faaliyet ve projelerin takibi, sonuçların izlenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bakanlığımız, mahalli idareler üzerinde sahip olduğu vesayet yetkisinin gereği olarak, bu idarelerin yürüttüğü hizmetlerin en iyi şekilde yapılmasını titizlikle izlemekte, hizmetlerin kalitesinin artırılması ve geliştirilmesini öncelikle ele almaktadır. Bu kapsamda, mahalli idare yatırım ve hizmetlerinin kalkınma planları ile yıllık programlara uygun şekilde yapılmasının gözetilmesi, mahalli idarelerin geliştirilmesi amacıyla çeşitli araştırmalar yapılması, verilerin toplanması ve yayımlanması, mahalli idare personelinin eğitilmesi ve bu idarelerin teşkilat, araç ve kadro standartlarının tespit edilmesi gibi görevler titizlikle yerine getirilmeye çalışılmaktadır.

Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunun mahalli idarelerle ilgili olarak bilgi edinmek ve bu bilgiye dayalı değerlendirme yapmak isteyen kişi ve kurumların beklentilerini karşılayacağını ümit ediyorum.

2009 yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunu kamuoyu ile paylaşmaktan kıvanç duymaktayım. Ayrıca Raporun hazırlanmasında emeği geçen Mahalli İdareler Genel Müdürlüğümüz çalışanlarına da teşekkür ederim.

Osman GÜNEŞ

Müsteşar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
00.Bakan Sunuşu.....	I
01.Müsteşar Sunuşu.....	II
02.İçindekiler.....	III
03.Tablolar Listesi.....	VI
04.Şekiller Listesi.....	VIII
05.Grafikler Listesi.....	IX
06.Kısaltmalar Listesi.....	XI
GİRİŞ.....	1
I.GENEL BİLGİLER.....	2
I.1. Verilerin Toplanması Yöntemi.....	3
I.2. Mahalli İdarelere İlişkin Sayısal Bilgiler.....	3
II. MAHALLİ İDARELER.....	7
II.1. Mahalli İdarelerin Tarihçesi.....	7
II.1.1. İl Özel İdarelerinin Tarihi Gelişimi.....	7
II.1.2. Belediyelerin Tarihi Gelişimi.....	8
II.2. Mahalli İdarelerin Hukuki Durumları.....	11
II.2.1. İçişleri Bakanlığı'nın Mahalli İdarelerle İlişkisi.....	11
III. MAHALLİ İDARELERLE İLGİLİ TÜRKİYE'NİN TARAF OLDUĞU ULUSLARARASI ANLAŞMALAR ve TAAHHÜTLER.....	14
III.1. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı.....	14
III.2. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi.....	16
III.3. Avrupa Kentsel Şartı.....	17
III.4. Gündem 21.....	17
III.4.1. Yerel Gündem 21.....	18
III.4.2. Habitat.....	19
IV. MAHALLİ İDARELERİN GÖREV, YETKİ, VE SORUMLULUKLARI.....	21
IV.1. Mahalli İdarelerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları.....	21
IV.1.1. İl Özel İdareleri.....	21
IV.1.2. Belediyeler.....	23
IV.1.3. Büyükşehir Belediyeleri.....	25
IV.1.4. Bağlı İdareler.....	28
IV.1.5. Mahalli İdare Birlikleri.....	30

V. KAMU YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMA SÜRECİ ve BU KAPSAMDA MAHALLİ İDARELERLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	31
VI. MAHALLİ İDARELERİN İNSAN KAYNAKLARI.....	34
VI. Mahalli İdarelerin İnsan Kaynakları.....	34
VI.1. İl Özel İdareleri İnsan Kaynakları.....	35
VI.2. Belediyelerin İnsan Kaynakları.....	36
VI.3. Belediye Türlerine Göre İnsan Kaynakları.....	37
VI.4. Büyükşehir Bağlı İdarelerinin İnsan Kaynakları.....	38
VI.5. Mahalli İdare Birliklerinin İnsan Kaynakları.....	39
VI.6. Toplam Kamu Personeli Sayısı ve Mahalli İdarelerin Personel Durumu.....	39
VII. MAHALLİ İDARE BÜTÇELERİ	41
VII.1. Mahalli İdarelerin Harcamaları.....	41
VII.1.1. Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları.....	42
VII.1.2. Personel Harcamaları.....	43
VII.1.2.1. Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları.....	44
VII.1.3. Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi.....	46
VII.1.3.1. Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi.....	47
VII.1.4. Mal ve Hizmet Alımları.....	48
VII.1.4.1. Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları.....	49
VII.1.5. Faiz Harcamaları.....	50
VII.1.5.1. Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları.....	51
VII.1.6. Cari Transferler.....	52
VII.1.6.1. Belediye Türlerine Göre Cari Transferler.....	54
VII.1.7. Sermaye Harcamaları.....	55
VII.1.7.1. Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları.....	56
VII.1.8. Sermaye Transferleri.....	57
VII.1.8.1. Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri.....	59
VII.1.9. Borç Verme.....	60
VII.1.9.1. Belediye Türlerine Göre Borç Verme.....	61
VII.2. Mahalli İdarelerin Gelirleri.....	62
VII.2.1. Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri.....	63
VII.2.2. Vergi Gelirleri.....	64
VII.2.2.1. Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri.....	66
VII.2.3. Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri.....	67
VII.2.3.1. Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri.....	69
VII.2.4. Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler.....	70
VII.2.4.1. Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler.....	71
VII.2.5. Faizler, Paylar ve Cezalar.....	72
VII.2.5.1. Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar.....	74
VII.2.6. Sermaye Gelirleri.....	75
VII.2.6.1. Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri.....	76
VII.2.7. Alacaklardan Tahsilatlar.....	77
VII.2.7.1. Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilatlar.....	78
VII.2.8. Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar.....	79
VII.2.8.1. Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar.....	80
VII.3. Mahalli İdarelerin İç Borç ve Dış Borçları (2008-2009).....	81

VIII. MAHALLİ İDARELERİN DENETİMİ.....	83
VIII.1. İç Denetim.....	83
VIII.2. Dış Denetim.....	84
VIII.3. İçişleri Bakanlığınca Yapılan Denetim	86
VIII.3.1. Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetim.....	88
VIII.3.2. Mahalli İdareler Kontrolörlerince Gerçekleştirilen Denetim	90
IX. KÖYLERİN ALTYAPISININ DESTEKLENMESİ PROJESİ (KÖYDES)	92
IX.1. 2009 Yılı Proje Uygulama Sonuçları.....	93
IX.2.1. Yol Çalışmaları.....	93
IX.2.2. İçmesuyu Çalışmaları	94
IX.3. 2005-2010 Yılları Proje Ödenekleri.....	95
IX.4. Yıllar İtibariyle İller Bazında Dağıtılan Proje Ödenekleri.....	95
IX.5. 2005-2010 Yılları Proje Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı.....	97
IX.6. 2005-2009 Yılları Proje Uygulama Sonuçları.....	99
IX.6.1. İçmesuyu Çalışmaları.....	100
IX.6.2. Yol Çalışmaları.....	100
IX.7. 31/12/2009 Tarihi İtibariyle İllerin Köy Yol Envanteri.....	101
IX.8. 31/12/2009 Tarihi İtibariyle İllerin İçmesuyu Envanteri.....	103
X. BELEDİYELERİN ALTYAPISININ DESTEKLENMESİ PROJESİ (BELDES)	106
X.1. Proje Ödeneği.....	106
X.2. Proje Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı.....	106
X.3. Proje Uygulama Sonuçları.....	108
X.3.1. Yol Çalışmaları.....	108
X.3.2. İçme Suyu Çalışmaları.....	108
X.3.3. Atık Su Çalışmaları.....	109
X.4. Denkleştirme Ödeneği.....	109
XI. GENEL DEĞERLENDİRME ve SONUÇ.....	110

03.Tablolar Listesi

<u>Tablo</u> <u>Nr.</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa</u>
1	Türleri İtibariyle Mahalli İdarelerin Sayısı.....	3
2	Belediyelerin Türlerine Göre Dağılımı.....	4
3	Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı	4
4	Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı.....	5
5	Türleri İtibariyle Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları (2009).....	5
6	Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Belediye Sayıları.....	10
7	Mevzuat Düzenlemeleri.....	33
8	Türleri İtibariyle Mahalli İdarelerin Personel Sayıları (2008-2009).....	34
9	Hizmet Grupları İtibariyle İl Özel İdareleri Personel Sayıları (2008-2009).....	35
10	Hizmet Grupları İtibariyle Belediyelerin Personel Sayıları (2008-2009).....	36
11	Belediye Türlerine Göre Personel Sayıları (2009).....	37
12	Hizmet Grupları İtibariyle Belediye Bağlı İdarelerinin Personel Sayıları (2008-2009).....	38
13	Hizmet Grupları İtibariyle Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları (2008-2009)	39
14	Mahalli İdareler Personelinin Toplam Kamu Personeli İçindeki Oranı.....	40
15	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Harcamaları (2006-2009).....	41
16	Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları (2006-2009).....	42
17	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamaları (2008-2009).....	43
18	Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008-2009).	44
19	Mahalli İdare Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar (2008-2009).....	46
20	Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar (2008-2009).....	47
21	Mahalli İdare Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Harcamalar (2008-2009).....	48
22	Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Harcamalar (2008-2009).....	49
23	Mahalli İdare Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008-2009)	50
24	Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008-2009).....	51
25	Mahalli İdare Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008-2009).....	53
26	Belediye Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008-2009).....	54
27	Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008-2009).....	55
28	Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008-2009)	56
29	Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008-2009).....	58
30	Belediye Türlerine Göre Sermaye Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008-2009).....	59
31	Mahalli İdare Türlerine Göre Borç Verme ve Toplam Harcamalar (2008-2009).....	60
32	Belediye Türlerine Göre Borç Verme ve Toplam Harcamalar (2008-2009).....	61
33	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Gelirleri (2006-2009).....	62
34	Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri (2006-2009).....	63
35	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler (2008-2009)....	65
36	Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler (2008-2009).....	66

37	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler (2008-2009).....	68
38	Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler (2008-2009).....	69
39	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler (2008-2009).....	70
40	Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler (2008-2009).....	71
41	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler (2008-2009).....	73
42	Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler (2008-2009).....	74
43	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve Toplam Gelirler (2008-2009).....	75
44	Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve Toplam Gelirler (2008-2009).....	76
45	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilât ve Toplam Gelirler (2008-2009).....	77
46	Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilât ve Toplam Gelirler (2008-2009).....	78
47	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler (2008-2009).....	79
48	Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler (2008-2009).....	80
49	Mahalli İdarelerin İç ve Dış Borçları (2009).....	81
50	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre İç Denetçi Sayıları (2009).....	84
51	Faaliyetlere İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler (2009).....	85
52	2008 ve 2009 Yıllarında Belediye Başkanı ve Diğer Belediye Görevlileri İle İl Genel Meclis Üyeleri Hakkında Alınan Onaylar (Ön İnceleme, Araştırma/Ön İnceleme, Özel Teftiş, Re'sen Ön İnceleme, İşleme Konulmama).....	88
53	2008-2009 Yıllarında Görevden Uzaklaştırma İşlemleri.....	88
54	Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetimler (2006-2009).....	89
55	Mülkiye Müfettişleri Tarafından Düzenlenen Raporlar (2006-2008).....	90
56	Mahalli İdareler Kontrolörlerince Denetlenen Mahalli İdare Türleri (2006-2009).....	91
57	Mahalli İdareler Kontrolörleri Tarafından Düzenlenen Raporlar (2008-2009).....	91
58	Yol Çalışmaları (2009).....	93
59	İçmesuyu Çalışmaları (2009).....	94
60	İller Bazında Dağıtılan Projesi Ödenekleri (2005-2010)	95
61	Proje Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2005-2010).....	98
62	İçmesuyu Çalışmaları (2005-2008).....	99
63	Projesi Yol Çalışmaları (2005-2009).....	100
64	31/12/2009 Tarihi İtibariyle İllerin Köy Yol Envanteri.....	101
65	31/12/2009 Tarihi İtibariyle İllerin İçmesuyu Envanteri.....	104
66	Proje Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2007-2008).....	107
67	Yol Çalışmaları (2007-2008).....	108
68	İçmesuyu Çalışmaları (2007-2008).....	108
69	Atıksu Çalışmaları (2007-2008).....	109

04.Şekiller Listesi

<u>Şekil Nr.</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa</u>
1	5018 sayılı Kanun Açısından Mahalli İdareler.....	2
2.	Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması.....	13

05.Grafikler Listesi

Grafik No.

1	Türleri İtibariyle Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları.....	6
2	Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Belediye Sayıları.....	10
3	Türleri İtibariyle Mahalli İdarelerin Personel Sayıları (2008-2009).....	34
4	Hizmet Grupları İtibariyle İl Özel İdareleri Personel Sayıları (2008-2009).....	35
5	Hizmet Grupları İtibariyle Belediyelerin Personel Sayıları (2008-2009).....	36
6	Belediye Türlerine Göre Personel Sayıları (2009).....	37
7	Hizmet Grupları İtibariyle Belediye Bağlı İdarelerinin Personel Sayıları (2008-2009).....	38
8	Hizmet Grupları İtibariyle Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları (2008-2009).....	39
9	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Harcamaları (2006-2009).....	41
10	Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları (2006-2009).....	42
11	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Personel Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	43
12	Belediye Türlerine Göre Personel Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	44
13	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Priminin Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	46
14	Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Priminin Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	47
15	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımlarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	49
16	Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımlarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	50
17	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Faiz Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	51
18	Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	52
19	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Cari Transfer Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	53
20	Belediye Türlerine Göre Cari Transfer Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	54
21	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sermaye Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	56
22	Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	57
23	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sermaye Transfer Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	58
24	Belediye Türlerine Göre Sermaye Transfer Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	59
25	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Borç Vermenin Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	60
26	Belediye Türlerine Göre Borç Vermenin Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009).....	61
27	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Gelirleri (2006-2009).....	62
28	Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri (2006-2009).....	64
29	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Vergi Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009).....	65

30	Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009).....	67
31	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009).....	68
32	Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009).....	69
33	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirlerin Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009).....	71
34	Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirlerin Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009).....	72
35	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezaların Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009).....	73
36	Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezaların Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009).....	74
37	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sermaye Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009).....	75
38	Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)..	77
39	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilatların Toplam Gelire Oranı (2008-2009).....	78
40	Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilatların Toplam Gelire Oranı (2008-2009).....	79
41	Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Payların Toplam Gelire Oranı(2008-2009).....	80
42	Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Payların Toplam Gelire Oranı(2008-2009).....	81
43	Mahalli İdarelerin İç ve Dış Borçları(2009).....	82
44	Yol Çalışmaları (2009).....	94
45	Proje Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2005-2010).....	99
46	Yol Çalışmaları (2005-2009).....	101
47	Proje Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2007-2008).....	107

06.Kısaltmalar Listesi

BELDES	:	Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi
DPT	:	Devlet Planlama Teşkilatı
DPB	:	Devlet Personel Başkanlığı
KHGB	:	Köylere Hizmet Götürme Birliği
KÖYDES	:	Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi
MİGM	:	Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
SGK	:	Sosyal Güvenlik Kurumu
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
ADNKS	:	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

Mahalli idareler, halkın mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hizmetler üreten, katılımcı demokrasi ilkelerinin somut olarak yaşama geçtiği, idari ve mali bakımdan özerk, demokratik yönetim birimleridir.

20. yüzyıldan itibaren, bir taraftan tüm dünyayı etkisine almaya başlayan küreselleşme, diğer taraftan ülkemizde yaşanan hızlı kentleşme, sosyal değişimler, teknolojik gelişmeler ve artan çevre sorunları, merkeziyetçi yönetim yapısından uzaklaşmayı ve merkezi idare tarafından yürütülen, yerel nitelikli kamu hizmetlerinin kaynaklarıyla beraber mahalli idarelere devredilmesini zorunlu hale getirmiştir.

Bu çerçevede; son yıllarda başlatılan kamu yönetiminde yeniden yapılanma sürecinde yürürlüğe giren hukuksal düzenlemeler sonucunda merkezi idare ve mahalli idareler arasındaki görev ve yetki paylaşımı, mahalli idare yapımızı güçlendirici bir nitelik kazanmıştır.

5018 sayılı Kanun; kamu kaynaklarının etkin, verimli ve ekonomik kullanımını, mali saydamlık ve hesap verme sorumluluğu ile iyi yönetim ilkeleri esas alınarak; stratejik yönetim anlayışı çerçevesinde belirlenen stratejiler ile kamuda planlama, planlara göre yönetme, faaliyet ve projelerin takibi, sonuçların izlenmesi ve değerlendirilmesini amaçlamıştır.

2009 yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, mahalli idarelere ilişkin genel ve sayısal bilgiler, mahalli idarelerin hukuki durumları, yetki, görev, imtiyaz ve sorumlulukları, personel sayıları, bütçeleri, denetim sonuçları, Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi'nin uygulanma sonuçları ile köylerin yol ve içme suyu envanterlerine ilişkin çok sayıda tablo, şekil, grafik ve istatistikî bilgiyle desteklenen temel bilgileri içermektedir.

2009 yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunun, açıklık, şeffaflık, hesap verebilirlik ve yönetişim gibi modern yönetim ilkelerinin mahalli idarelerde hayata geçirilmesinde olumlu katkı sağlayacağı umulmaktadır.

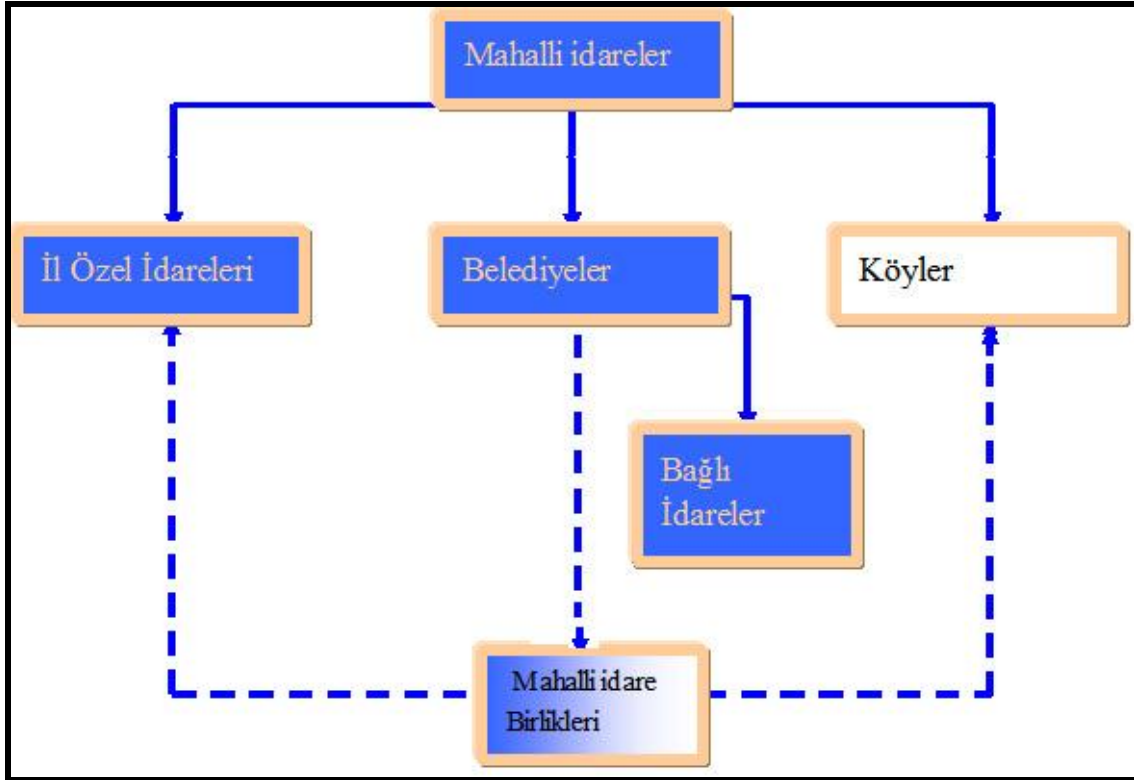
Yavuz Selim KÖŞGER

Genel Müdür

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesi gereğince köyler dışındaki mahalli idarelerce faaliyet raporu hazırlanır. Ülkemizde üç tür mahalli idare bulunmaktadır. Bunlar il özel idaresi, belediye ve köydür. Köyler ve üyeleri sadece köylerden oluşan mahalli idare birlikleri dışındaki diğer mahalli idareler faaliyet raporu hazırlamak zorundadır. Hazırlanan mahalli idare faaliyet raporlarının birer örneği Sayıştay ve İçişleri Bakanlığına gönderilir. İçişleri Bakanlığı, bu raporları esas alarak kendi değerlendirmelerini de içeren Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunu hazırlar ve kamuoyuna açıklar. Raporun birer örneği Sayıştaya ve Maliye Bakanlığına gönderilir.

Şekil:1

5018 sayılı Kanun Açısından Mahalli İdareler

- 5018 sayılı Kanuna tabi olup faaliyet raporu hazırlayan idareler.
- 5018 sayılı Kanuna tabi olmayan ve faaliyet raporu hazırlamayan idareler.
- Üyeleri arasında il özel idaresi ve belediye bulunan mahalli idare birlikleri 5018 sayılı Kanuna tabi olup faaliyet raporu hazırlamakla yükümlüdür. Ancak, üyelerinin tamamı köylerden oluşan mahalli idare birliklerinde faaliyet raporu hazırlanması zorunlu değildir.

I.1. Verilerin Toplanması Yöntemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa istinaden il özel idareleri, belediyeler, bağlı kuruluşlar ve mahalli idare birlikleri tarafından faaliyet raporları ve kesin hesaplar İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğüne gönderilmektedir.

Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunun hazırlanmasında faaliyet raporları ve kesin hesaplarda yer alan verilerden yararlanılmıştır. İl özel idareleri, belediyeler, bağlı idareler ve mahalli idare birliklerine ait insan kaynakları ve denetim bilgileri başta olmak üzere bir kısım veriler İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan daire başkanlıkları ve Bakanlığın diğer birimlerinden temin edilmiştir.

Ayrıca Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü say2000i otomasyon sistemine dayalı olarak elde edilen mahalli idarelere ait bütçe ve kesin hesap bilgileri kullanılmıştır. Ayrıca TÜİK, DPT ve DPB gibi diğer kamu kuruluşlarının mahalli idarelerle ilgili veri ve istatistikî bilgilerinden de yararlanılmıştır.

I.2.Mahalli İdarelere İlişkin Sayısal Bilgiler

Türlerine göre mahalli idare sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:1

Türleri İtibariyle Mahalli İdarelerin Sayısı

Türü	İl Özel İdaresi	Belediye	Köy	Toplam
Sayısı	81*	2.949	34.404	37.434

*Gökçeada ve Bozcaada hariç

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

Türkiye’de 81 il özel idaresi, 2.949 belediye, 34.404 köy bulunmaktadır. Diğer taraftan, 1151 sayılı Bozcaada ve İmroz Kazalarının Mahalli İdareleri Hakkında Kanunun hükümlerine göre Gökçeada ve Bozcaada yönetimleri de birer mahalli idare birimi olarak kurulmuştur.

Türlerine göre belediye sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:2

Belediyelerin Türlerine Göre Dağılımı

Türü	Büyükşehir Belediyesi	Büyükşehir İlçe Belediyesi	İl Belediyesi	İlçe Belediyesi	Belde Belediyesi	Toplam
Sayısı	16	143	65	749	1.976	2.949

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

2.949 belediyenin 16'sı büyükşehir belediyesi, 65'i il belediyesi, 143'ü büyükşehir ilçe belediyesi, 749'u ilçe belediyesi (büyükşehir belediyesi sınırları dışında kalan ilçeler) ve 1.976'si ise belde belediyesidir.

Türlerine ve nüfus aralıklarına göre belediyelerin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:3

Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı

Nüfus Aralığı	Büyükşehir	İl	Büyükşehir İlçe	İlçe	Belde	Toplam
0 - 1999				52	873	925
2.000 - 4.999				218	915	1.133
5.000 - 9.999			5	177	145	327
10.000 - 24.999		2	11	175	39	227
25.000 - 49.999		6	19	61	3	89
50.000 - 99.999		23	17	55	1	96
100.000 - 249.999		24	32	11		67
250.000 - 499.999	1	10	43			54
500.000 - 999.999	7		16			23
1.000.000+	8					8
Toplam	16	65	143	749	1.976	2.949

Kaynak: TÜİK ADNKS 2009 nüfus sayımı verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

Nüfusu 2.000'in altında 925, 5.000'in altında 2058, 10.000'in altında 2385, belediye bulunmaktadır. Nüfusu 10.000'in altındaki belediyelerin toplam belediye sayısına oranı % 80,87'dir. Nüfusu 100.000'in üzerinde 152 belediye bulunmaktadır.

Ülkemizdeki nüfusun % 83,08'i belediye sınırları içerisinde, % 16,92'si belediye sınırları dışında yaşamaktadır. Belediye sınırları içerisinde yaşayanların % 54,91'i büyükşehir belediyesi, % 45,09'u ise diğer belediye sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Bağlı idare ve mahalli idare birliklerinin sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:4

Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı

Türü	Belediye Bağlı İdareleri	Mahalli İdare Birlikleri
Sayı	19	1.750

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

2006 yılından itibaren türlerine göre birlik sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:5

Türleri İtibariyle Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları (2009)

S.No	Türü	2006	2007	2008	2009
1	Ulusal Düzeyde Birlikler	2	2	2	2
2	Belediye Hizmet Birliği	57	64	67	64
3	Özel İdare-Belediye Hizmet Birliği	13	14	14	15
4	Kalkınma Birliği	11	12	13	14
5	Çevre Altyapı Hizmet Birliği	66	90	108	115
6	Turizm Birliği	18	30	51	66
7	Sulama Birliği	353	370	376	391
8	İçmesuyu Birliği	106	123	139	155
9	Köylere Hizmet Götürme Birliği	877	878	896	908
10	Diğer	20	20	20	20
Toplam		1.523	1.603	1.686	1.750

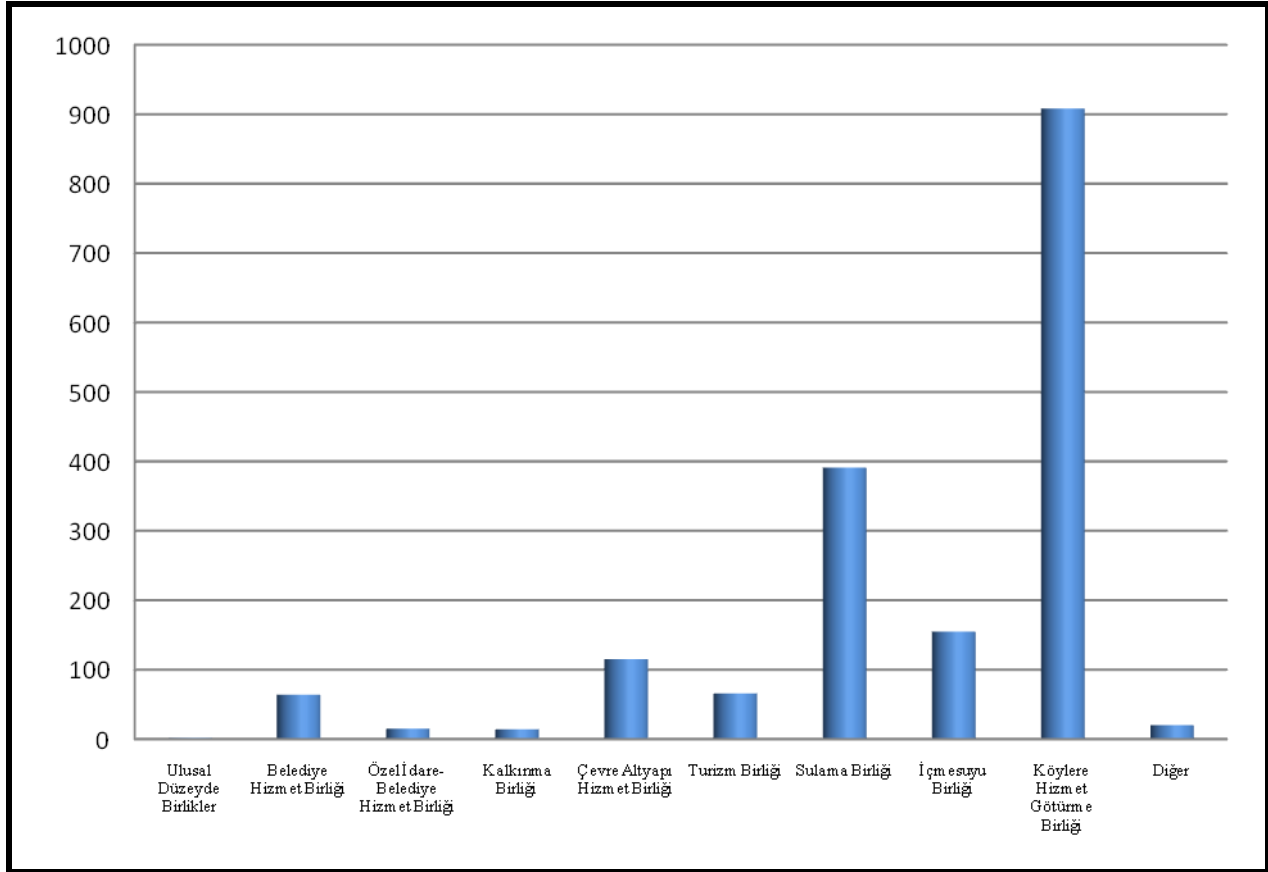
Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

2009 yılı itibariyle; 908'i Köylere Hizmet Götürme Birliği (KHGB), 391'i sulama birliği 155'i içme suyu birliği, 64'ü belediye hizmet birliği, 66'sı turizm birliği, 115'i çevre altyapı hizmet birliği, 15'i özel idare-belediye hizmet birliği, 2'si ulusal düzeyde birlik, 14'ü kalkınma birliği ve 20'si diğer birlikler olmak üzere toplam birlik sayısı 1.750'dir.

Türlerine göre birlik sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:1

Türleri İtibariyle Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

Mahalli idare birliği kurulabilmesi için en az iki mahalli idarenin bir araya gelerek bir tüzük etrafında anlaşmaları gerekmektedir. İlgili valiliğin ya da İçişleri Bakanlığının tüzüğü onaylamasından sonra Bakanlar Kurulu kararı ile mahalli idare birliği kurulabilmektedir.

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun 20 nci maddesine göre ülke düzeyinde, belediyeleri temsil etmek üzere Türkiye Belediyeler Birliği ve il özel idarelerini temsil etmek üzere Vilayetler Hizmet Birliği kurulmuştur.

II.1. Mahalli İdarelerin Tarihçesi

II.1. 1. İl Özel İdarelerinin Tarihi Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğunda Tanzimat'ı müteakip, önce Muhassıllık Meclisleri ve daha sonra da Memleket Meclisleri olarak ortaya çıkan mahallî oluşumların ülkemizdeki ilk yerel yönetim fikrine temel oluşturduğu bilinmektedir. Böylece halkın idareye fiili iştirakinin sağlanmasına dönük bir gelenek oluşmaya başlamış ve bu uygulamalar mahallî idare yapılarının temelini teşkil etmiştir. Gerek Muhassıllık gerekse Memleket meclislerinin geleneksel temeli ise 18. Yüzyıldan sonra fonksiyonel hale gelen Meşveret Meclislerine dayanmaktadır. Bu çerçevede, il özel idarelerinin biçimlenmesi bakımından ise, 1864 tarihli Tuna Vilayeti Nizamnamesi belirleyici bir tarihi adım olmuştur. Bu Nizamnameyle; mahallinde belli işlerden sorumlu olacak bir il idaresi oluşturulmuş ve mahallî halkın bazı mahalli külfetlere katılımı amaçlanmıştır. 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ilk defa pilot uygulama olarak Mithat Paşa döneminde Tuna Vilayetinde uygulanmış ve müteakiben 1865 yılından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer bölgelerinde de uygulamaya girmiştir. Bu Nizamname, uygulamaya konulan yerlerin sosyal yapısı da gözetilerek bazı ufak değişiklikler yapılmak suretiyle uygulanmıştır. 1864 tarihli Nizamname, 1867 yılında "Vilayet-i Umumiye Nizamnamesi" adıyla bütün Osmanlı İmparatorluğunda uygulanabilecek bir biçim verilerek uygulamaya konulmuştur. Bunu izleyen temel düzenleme ise, 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesidir. Bu Nizamname ile vilayet umumi meclisine bazı yetkiler verilmiş ve nahiye idareleri daha geniş ve etraflı bir düzenlemeye konu edilmiştir.

Bu düzenlemeler çerçevesinde ortaya çıkan ve daha çok istişari bir statüye sahip olan, vilayet umumi meclisleri, değişik statü ve süreçleri izleyerek 1913 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanun-ı Muvakkati ile il özel idarelerinin bir karar organı durumuna gelmiştir. Bilindiği gibi, 1913 tarihli Kanun il yönetimini, genel ve özel yönetim olarak ikiye ayırarak bugünkü yönetim sisteminin de temelini atmıştır. Kanunla, vilayetler, hem merkezi idarenin bir parçası hem de hükmi şahsiyeti haiz bir mahalli idare olarak kabul edilmiştir. Söz konusu Kanun, il özel idarelerini düzenleyen temel metin olarak İmparatorluktan

Cumhuriyet'e tevarüs etmiştir. Bu Kanun muhtelif değişiklikler geçirmiş olup en kapsamlı değişikliklerden birisi de 1987 yılında yapılmış ve 1913 tarihli bu Kanunun adı 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu olarak değiştirilmiştir. 2005 yılına kadar yürürlükte kalan 1913 tarihli bu Kanun, 2005 yılında yerini 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa bırakmıştır (Can, 2009, s. 33).

II.1. 2. Belediyelerin Tarihi Gelişimi

Gerek Selçuklu gerekse Osmanlı İmparatorluğunda, başta vakıflar ve esnaf teşkilatı gibi sivil oluşumların birçok belediye hizmetini yerine getirdiği bilinmektedir. 1826 yılına kadar kadıların; maiyetindeki subaşı, ihtisap ağası ve mimarbaşı gibi görevlilerle; mahallî, kazai/yargısal ve idari görev yaptıkları görölmektedir. Kadılar, aynı zamanda esnafın beledi/mahallî meselelerinin çözümünde de görev almıştır. Kadıların yürüttüğü başlıca mahalli hizmetler arasında; şehrin temizliği, ticaretin sağlıklı yürütülmesi, esnafın denetim ve kontrolü, fiyatların denetimi ve imar düzeninin gözetilmesi gibi bazı temel hizmetleri sayabiliriz.

Belediye hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla 1826 yılında, İhtisap Nazırlığının kurulduğunu görüyoruz. İhtisap Nazırlığı genel olarak kadıların yürüttüğü belediye hizmetlerinin zabıtaya ait görevlerini üstlenmiştir, İhtisap Nazırlığı'nın teşkili ile İhtisap Ağalığı da kaldırılmıştır. İhtisap Nezareti'nin beledi görevlerinin yanında Devletin vergisini toplamak gibi görevleri de vardı.

İstanbul'da modern anlamda ilk belediye idaresi ise, "İstanbul Şehremaneti" adıyla 1854 yılında çıkarılan bir Nizamname ile kurulmuştur. Bu Nizamname ile aynı zamanda İhtisap Nazırlığı da ilga edilmiştir. İstanbul Şehremanetinin; vergi tarh ve tahsili konusunda Maliye Nezareti, kaldırım yapım ve onarımı için Umur-u Nafia Nezareti, asayişle ilgili sorunlar için Zabtiye Nezareti ve Esnaf işleri için de Ticaret Nezareti ile devamlı ilişki içinde olması da öngörölmüştür. Kurulan bu belediye idaresinin başında merkezi hükümet tarafından tayin edilen bir yüksek memur bulunuyordu. Bu belediyede, ileri gelen memurlardan ve esnaf temsilcilerinden oluşan; daha çok istişari/danışma görevleri olan bir şehremaneti meclisi de vardı. Yeni kurulan bu belediye idaresi için 1855 yılında 14 maddelik bir nizamname çıkartılmıştır. Bu nizamnamenin ikinci maddesinde; Dersaadet'te bulunanların zaruri ihtiyaçlarının teminini kolaylaştırmak, esnafın düzenini sağlamak, çarşı ve pazarın denetimini

yapmak, şehir olmanın gerektirdiği intizam ve temizliği temin etmek, yol ve kaldırımların yapım ve onarımını sağlamak, daha önce İhtisap Nazırlığınca toplanan vergileri toplayıp maliyeye teslim etmek gibi görevler, şehremanetine verilmiştir. Zorunlu ihtiyaç maddelerinin karşılanması konusundaki görevler de şehremanetine tevdi edilmiştir.

Osmanlı döneminde ilk belediye uygulamalarının, Altıncı Daire-i Belediye adıyla İstanbul'un, Beyoğlu ve Galata semtinde yapıldığını görmekteyiz. Altıncı Daire-i Belediyenin teşkili konusundaki tebliğde; İstanbul'un genel olarak 14 belediye dairesine ayrıldığı belirtiliyor ancak; Beyoğlu ve Galata semtlerinin gelir itibarıyla iyi durumda olduğu, buralarda iyi nitelikte binaların yer aldığı, bu yörelerde yaşayan halkın diğer ülkelerdeki belediye uygulamalarını da gördüğü ve faydasını idrak ettiği ifade edilerek; ilk belediye uygulamalarının burada yapılmasının münasip olacağı belirtiliyordu.

Altıncı Daire-i Belediye uygulamasından sonra, İstanbul'da belediye sayıları bazen artırılmış bazen de azaltılmıştır. Daha sonra, münhasıran İstanbul'da uygulanmak üzere, 1877 tarihli "Dersaadet Belediye Kanunu", İstanbul dışındaki vilayetlerde uygulanmak için ise "Vilayet Belediye Kanunu" çıkarılmıştır. Dersaadet Belediye Kanunu ile İstanbul için yirmi adet belediye idaresi kurulması hüküm altına alınmıştır. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu savaş şartları ve gelir yetersizlikleri İstanbul'da kurulması öngörülen belediyelerin hemen kurulup faaliyete geçmesine imkân vermemiştir. İstanbul dışındaki vilayetlerde kurulan belediyeler ise, daha çok liman kentlerinde kurulup faaliyete geçmiştir.

Cumhuriyet döneminde ise ilk yasal düzenlemelerden birisi belediyeler için yapılmıştır. Bu çerçevede Cumhuriyet İdaresinin yasalaştırdığı ilk önemli kanunlardan olan, 1580 sayılı Belediye Kanunu 1930 yılında yürürlüğe girmiştir. 1580 sayılı Kanun, 74 yıl yürürlükte kalarak insanımızın hayatında en etkili kanunlardan birisi olma başarısını da göstermiştir. Bu Kanun, dönemin şartlarına göre belediye yönetimine, medeni hayatın bütün gereklerini yerine getirecek önemli bir misyon yüklemiştir. Bilindiği gibi, 1580 sayılı Belediye Kanunu 24.12.2004 tarihinde yerini 5272 sayılı Belediye Kanununa bırakmıştır. 5272 sayılı Kanun, TBMM'deki oylama yönteminden kaynaklanan Meclis İç Tüzüğüne aykırılık nedeniyle Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş ve bunun yerine şu anda yürürlükte bulunan 03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu 13.07.2005 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (Can, 2009, s. 33-34).

Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze belediye sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:6

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Belediye Sayıları

Yılı	Belediye Sayıları	İndeks
1923 öncesi	389	100
1923	421	108
1930	492	126
1940	549	141
1950	628	161
1960	995	256
1970	1.303	335
1980	1.727	444
1990	2.061	530
2000	3.215	826
2005	3.225	829
2008	3.225	829
2009	2.949	758

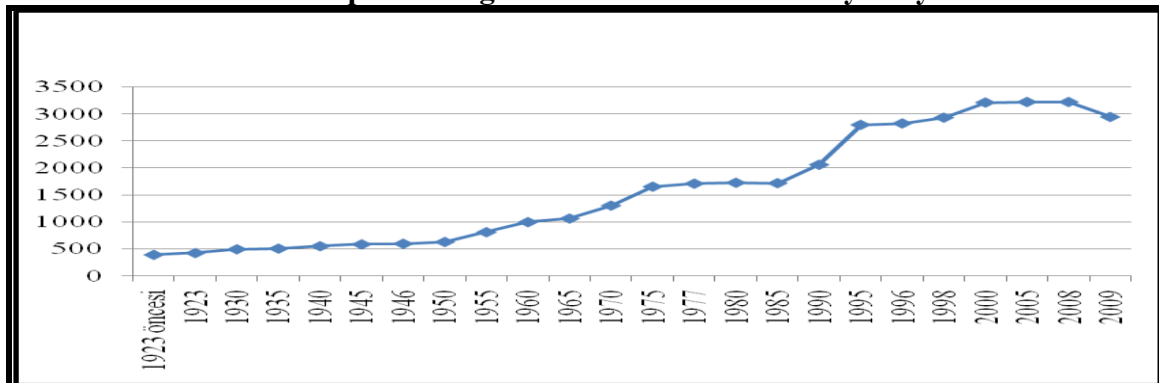
Kaynak: Gündüzöz, Dr. İlker, Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğü ve Belde Belediyelerinde Ölçek sorunu: Tokat İli Örneği, Doktora Tezi, KTÜ, Trabzon, 2005, s.61

Türkiye’de mahalli idare sayısında 1950’lerden itibaren artış yaşanmıştır. 1980’lerde artış daha da hızlanmıştır. 2008 yılı itibariyle belediye sayısı 3.225 olmuştur. Bu sayı, 5393 sayılı Kanunun 8 ve 11 inci maddelerine göre yapılan düzenlemeler ve 6/3/2008 tarih ve 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun uygulanması neticesinde 2949’a düşmüştür.

Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze belediye sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:2

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Belediye Sayıları

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

II.2. Mahalli İdarelerin Hukuki Durumları

Mahalli idareler, Anayasanın 123 ve 127 nci maddelerinde düzenlenmiştir. Anayasanın 123 üncü maddesinde idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği, idarenin kuruluş ve görevlerinin merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına göre belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Anayasanın 127 nci maddesinde mahalli idareler; “il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Ayrıca, mahalli idarelerin görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ile merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilişkilerinin kanunla düzenlenmesi anayasal bir zorunluluktur. Mahalli idarelerle ilgili bu alanların, kanun dışında kalan tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge gibi düzenleyici işlemlerle düzenlenmesine imkân bulunmamaktadır.

Mahalli idarelerle ilgili olarak Anayasa’da yer alan bir diğer ilke de mahalli idarelere görevleri ile orantılı gelir sağlanması ilkesidir. Bu çerçevede, yerel yönetimlerin kullandığı kaynak miktarı sürekli artmaktadır.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, hizmetlerin koordinasyon içinde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahip bulunmaktadır. Diğer taraftan, İçişleri Bakanı vesayet yetkisi kapsamında görevleriyle ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırabilmektedir.

II.2. 1. İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlişkisi

İçişleri Bakanlığı ile mahalli idareler arasındaki ilişki Anayasanın 127 nci maddesi ve 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun 2 nci ve 11 inci maddelerinde düzenlenmiştir. Anayasanın 127 nci maddesine göre, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu

organların üyeleri, İçişleri Bakanı tarafından kesin hükme kadar geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırılmaktadır. 3152 sayılı Kanunun 2 nci maddesine göre İçişleri Bakanlığı idari bölümlerin oluşturulması, il, ilçe ve belediyelerin kurulması ve mahalli idarelerin merkezi idare ile münasebetlerini düzenlemekle görevlidir. Diğer taraftan aynı kanunun 11 inci maddesi:

“a) Mahalli idarelerin iş ve işlemlerine dair çeşitli kanun, tüzük ve yönetmeliklerle Bakanlığa verilmiş olan görev ve hizmetleri yapmak, takip etmek, sonuçlandırmak ve geliştirmek,

b) Bakanlığın mahalli idareler üzerinde sahip olduğu vesayet yetkisinin mevzuat hükümleri gereğince uygulanmasını sağlamak,

c) Mahalli idare yatırım ve hizmetlerinin kalkınma planları ile yıllık programlara uygun şekilde yapılmasını gözetmek,

d) Mahalli idarelerin geliştirilmesi amacıyla araştırmalar yapmak, istatistiki bilgileri toplamak, değerlendirmek ve yayımlamak,

e) Mahalli idareler personelinin hizmet içi eğitimini ve uygulanmasını takip etmek, Eğitim Daire Başkanlığıyla işbirliği yaparak planlamak,

f) Mahalli idarelerin teşkilat, araç ve kadro standartlarını tespit etmek,

g) Mahalli idare kontrolörlerinin çalışma programlarını Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığının görüşünü almak suretiyle düzenlemek ve uygulanmasını sağlamak,” şeklinde düzenlenmiş olup bu kapsamda, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü mahalli idarelerle ilgili olarak vesayet, denetleme, eğitim, rehberlik etme ve düzenleme görevlerini yürütmektedir.

3/9/2008 tarihinde Bakanlık Makamınca onaylanan Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Çalışma Yönergesine göre Genel Müdürlüğe bağlı Daire Başkanlıklarının sayısı artırılarak görev ve yapılanmaları yeniden düzenlenmiştir.

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 8 Daire Başkanlığı ve 24 Şube Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmıştır.

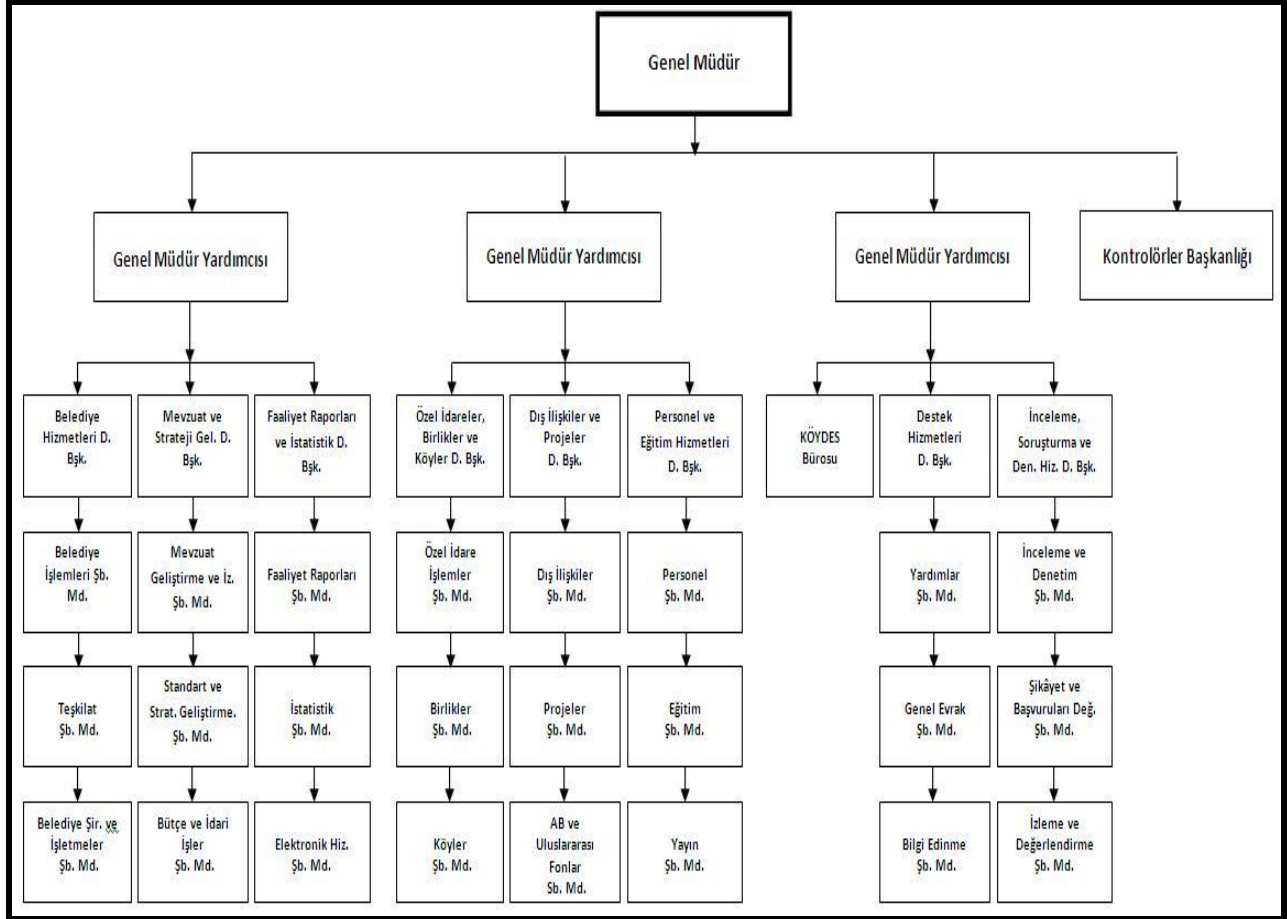
- 1- Belediye Hizmetleri Daire Başkanlığı
- 2- Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı
- 3- Dış İlişkiler ve Projeler Daire Başkanlığı
- 4- Faaliyet Raporları ve İstatistik Daire Başkanlığı
- 5- İnceleme, Soruşturma ve Denetim Hizmetleri Daire Başkanlığı
- 6- Özel İdareler, Köyler ve Birlikler Daire Başkanlığı
- 7- Mevzuat ve Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı
- 8- Personel ve Eğitim Hizmetleri Daire Başkanlığı

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü teşkilat şeması aşağıda gösterilmiştir.

Şekil: 2

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması

III. 1. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı 15.10.1985 tarihinde İsveç'in başkenti Stockholm'de Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Sürekli Konferansında hazırlanarak Yerel Yönetimlerden Sorumlu Avrupa Bakanlar Konferansında kabul edilmiştir. Özerklik Şartı 3 ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, özerk yerel yönetim kurumu için var olması gereken anayasal ve yasal zeminden bahsedilmektedir. Böyle bir zemin içerisinde devletin rolünün azaltılması, devletin yerel yönetimler üzerindeki denetiminin en az seviyeye indirilmesi, yerel yönetimlerin görev ve yetki alanındaki kriterlerin belirlenerek görevin önemiyle orantılı gelir kaynakları sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır.

İkinci bölümde, Şartı onaylayan ülkelerin yükümlülükleri ve sorumluluklarının neler olduğu açıklanmaktadır. Bu yükümlülük ve sorumluluklar, şartı imzalayan devletlerin şartın ilkelerini yaşama geçirmek için yaptıkları anayasal ve yasal düzenlemeleri Konseye bildirilmelerini de zorunlu kılmaktadır.

Üçüncü bölümde ise, uygulama ve yürürlükle ilgili hususlar yer almaktadır.

Şartın önsözünde, yerel makamların demokratik rejimin temellerinden birisi olduğundan bahisle, halkın kamu hizmetlerine katılımı konusunda tüm üye devletlerin hem fikir olduğu düşüncesi hâkimdir. Özerklik bir toplumun veya kuruluşun ayrı bir yasaya bağlı olarak kendi kendini yönetme hakkıdır. Özerklik kesinlikle keyfi karar alma anlamına gelmemektedir. Hizmetlerdeki etkinlik ve kaliteyi sağlamak ve daha iyi bir denetimi gerçekleştirmek için verilen bir yetkidir.

Özerk Yerel Yönetimin Kapsamı:

➤ Yerel yönetimlerin temel yetki ve sorumlulukları anayasa ya da kanun ile belirlenecektir. Bununla beraber, bu hüküm yerel yönetimlere kanuna uygun olarak belirli amaçlar için yetki ve sorumluluklar verilmesine engel teşkil etmeyecektir.

➤ Yerel yönetimler, kanun tarafından belirlenen sınırlar içerisinde, yetki alanlarının dışında bırakılmış olmayan veya başka herhangi bir makamın görevlendirilmemiş olduğu tüm konularda faaliyette bulunmak açısından tam takdir hakkına sahip olacaktır.

➤ Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihan vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından yerine getirilecektir. Sorumluluğun bir başka makama verilmesinde, görevin kapsam ve niteliği ile kapasite ve mali yük göz önünde bulundurulmalıdır.

➤ Yerel makamlara verilen yetkiler normal olarak tam ve münhasırdır. Kanunda öngörülen durumların dışında, bu yetkiler merkezi idare veya bölgesel makamlar tarafından zayıflatılamaz veya sınırlandırılmaz.

➤ Yerel makamların merkezi veya bölgesel bir makam tarafından yetkilendirildiği durumlarda, bu yetkilerin yerel koşullarla uyumlu olarak kullanılabilmesinde yerel makamlara olanaklar ölçüsünde takdir hakkı tanınacaktır.

➤ Yerel makamları doğrudan ilgilendiren tüm konulara ilişkin planlama ve karar alma süreçleri içinde, kendilerine olanaklar ölçüsünde, zamanında ve uygun biçimde danışılacaktır.

Yerel özerklik ilkesi, yerel yönetimlere kendi yerel kaynaklarının yaratabilme, merkezi hükümetin müdahalesi olmadan yerel topluluk üyelerinin genel refah ve mutluluğuna katkıda bulunabilme gibi alanlarda yetkilendirme ve güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Türkiye ve dünyada yaşanan hızlı kentleşme, sürekli toplumsal ve teknolojik gelişmeler, değişimler, demokratikleşme, merkezi yapıdan uzaklaşma ve yerellik gibi olgular yerel yönetimler üzerinde yeni anlayış ve arayışlara yol açmıştır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi konusunda ortak bir anlayış oluşmuştur. Bu anlayışa göre;

- Merkezi denetim azaltılmalıdır,
- Yerel yönetimlere ağırlık veren bir yetki ve görev bölüşümü oluşturulmalıdır,
- Yerel temsil ve katılım özendirilmelidir,
- Yerel kaynaklar arttırılmalıdır. (Aydemir, 2001,s.2-10)

Türkiye Şart'ı 1988 yılında imzalamış, 1991 yılında 3723 sayılı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanunla onaylamış 1 Nisan 1993 tarihinde itibaren de yürürlüğe koymuştur.

Avrupa Konseyi, Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi vasıtasıyla Şartı imzalayan devletlerde periyodik olarak Şarta uygunluk değerlendirmesi yapılmakta ve ülke raporları hazırlanmaktadır.

Ülkemiz Şart'ın 4 üncü maddesinin 6 ncı fıkrasına, 6 ncı maddesinin birinci fıkrasına, 7 nci maddesinin üçüncü fıkrasına, 8 inci maddesinin üçüncü fıkrasına, 9 uncu maddesinin dördüncü, altıncı ve yedinci fıkralarına, 10 uncu maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarına ve 11 inci maddesine çekince koymuştur.

Ancak kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında mahalli idarelerle ilgili olarak son yıllarında çıkarılan yeni mevzuat, Şart'ta yer alan temel ilkeler ve standartlar göz önünde bulundurularak hazırlanmış ve bu şekilde Türkiye'deki yerel yönetim mevzuatının Şart'a uyumu büyük ölçüde sağlanmıştır.

III.2. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi

Avrupa'nın doğal ve kültürel peyzajlarının bir bütün olarak korunması, yönetilmesi ve planlanması konusunda bir çerçeve sözleşmesi olan Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, ülkemiz tarafından 2000 yılında imzalanmış, 10 Haziran 2003 tarih ve 4881 sayılı Kanun ile kabul edilerek 01.03.2004 tarihinde de yürürlüğe girmiştir.

Avrupa Peyzaj Sözleşmesi; peyzajın, kültürel, ekolojik, çevresel ve sosyal alanlarda kamu yararı taşıdığını yerel kültürlerin yönetimine önemli bir katkı sağladığını, peyzajın, kültürel ve doğal mirasın önemli bir parçası olduğunu, peyzajın; planlanması, korunması ve yönetiminin toplumdaki herkesin hak ve sorumluluğu altında olduğunu belirtmektedir.

Sözleşmenin genel amacı, kamu otoritelerini Avrupa'nın her yerinde peyzaj kalitesinin korunması ve artırılması için yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası seviyede peyzajları koruyucu, planlayıcı politikaların uygulanmasını teşvik etmek; ayrıca kurumları, yöneticileri ve kamuoyunu peyzajın önemi ve değerini anlama konusunda bilgilendirmektir.

Sözleşmeyi imzalayan ülkelerin; Sözleşmede yer alan; eğitim, peyzajların belirlenmesi ve değerlendirilmesi, peyzaj kalitesi hedefleri, uygulama, Avrupa ile işbirliği koşulları gibi yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir.

Peyzajın korunması için oluşturulan politikalar, ülke, bölge ve kent planlama politikaları ile ülkenin kültürel, çevresel, tarımsal, sosyal ve ekonomik politikaları ile uyumlu olmalıdır.

III.3. Avrupa Kentsel Şartı

Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi'nin kentsel politikalarından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bu politikalar 1980-1982 yılları arasında Konseyce düzenlenen "Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası" kapsamında geliştirilmiştir. Yerleşimlerde yaşamın iyileştirilmesini amaçlayan kampanya başlıca şu dört temel konuya ağırlık vermiştir. Bunlar:

- Kente fiziksel çevre ve konut stokunun iyileştirilmesi,
- Yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması,
- Toplumsal kalkınmanın özendirilmesi
- Halk katılımının özendirilmesidir.

Avrupa Kentse Şartının benimsediği temel ilkeler işbirliği ve dayanışmadır. Şart, şiddetten, her tür kirlilikten, bozuk ve çarpık kent çevrelerinden arınma hakkı; yaşadığı kent çevresini demokratik koşullarda kontrol edebilme; insanca konut edinme, sağlık ve kültür hizmetlerinden yararlanma ile dolaşım özgürlüğü gibi temel kentli haklarının olduğu inancını esas kabul etmektedir. Ayrıca söz konusu hakların yaş, cinsiyet, ırk ve inanç ayrımı yapmadan tüm insanlara eşit koşullarda tanınmasını savunur (Yener&Arapkirlioglu, 1996).

Avrupa Konseyi tarafından 1992 yılında kabul ve ilan edilen Avrupa Kentsel Şartı, 20 maddelik bir deklarasyondan oluşmaktadır.

III. 4. Gündem 21

Gündem 21, 1992 yılında Brezilya'nın Rio De Janeiro kentinde toplanan Dünya Çevre Konferansında karara bağlanan, kalkınma çabaları ile çevresel değerleri koruma arasında denge kurmayı amaçlayan, sürdürülebilir gelişme kavramının hayata geçirilmesine yönelik uluslararası uzlaşmayı öngören bir eylem planıdır. İnsanlığın temel ihtiyaçlarının karşılanması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, ekosistemlerin korunması ve yönetilmesi ayrıca gelecekte insanlara yaşanılabilir bir dünya bırakılması da temel hedefler olarak ortaya konulmaktadır. (Duru, 2003 s,130.)

Gündem 21, hedeflenen amaçların gerçekleştirilmesi ile ilgili sorunların neler olduğu, ne şekilde çözülebilecekleri, hangi alanlarda kimlere ne kadar sorumluluk düştüğünü belirten üç ana, bir de tamamlayıcı kısımdan oluşan toplam 40 bölümlük bir metindir. (Kayan, 2005.s,2)

Gündem 21, kendi içerisinde eşitsizliklere, yoksulluğa, açlığa, hastalıklara, cehalet ve eko sistemlerdeki var olan ve süre giden kötüleşmeye dikkat çekmekle birlikte söz konusu sorunların giderilmesi için de uluslararası ortaklık kavramını da gündeme getirmektedir.

III. 4. 1. Yerel Gündem 21

Yerel Gündem 21, kentlerin sürdürülebilir kalkınma politikalarını kendilerinin gerçekleştirmesini, bunu yaparken de o kentte yaşayan halkın bu ideale katılımının sağlanmasını amaçlayan bir eylem planıdır. Ana düşünce kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları ile tüm kent halkının bir araya gelerek kenti yönetmeleridir.

Rio Zirvesinde Yerel Gündem 21'in oluşturulması yönündeki çağrı doğrultusunda ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının desteği ile "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi" ne 1997 yılında başlanılmıştır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının finansal desteğiyle sürdürülen "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi" 1999'un sonunda bitirilmiştir.

Projenin ikinci aşaması olan "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Uygulanması" çalışmalarına ise 2000 yılında başlanılmıştır.

Kalkınmanın sürdürülebilirliğinin sağlanması, katı, sıvı ve gaz atıkların çevreyi tahrip etmelerinin önlenmesi, estetik değerlere önem verilmesi, akarsular, yeraltı suları ve kaynak sularının kirlenmesinin önlenmesi, işsizliğin ve yoksulluğun önlenmesi, enerji, su ve diğer doğal kaynakların gereğinden fazla tüketilmemesi, tarihi ve kültürel mirasların en iyi şekilde korunması, kıyıları, göller ve sulak alanların korunması, insanların sağlıklı olabilmesi ve sağlıklı nesiller yetiştirilebilmesi, çocuklar, gençler ve yetişkinlerin çevre ile ilgili konularda eğitilmeleri, nüfus planlamasına yönelik önlemlerin alınması Yerel Gündem 21'in ilgi alanlarından bazıları olarak dikkat çekmektedir.

Yerel Gündem 21 uygulamasının hedef yararlanıcıları genel anlamda yerel topluluklardır. Bu bağlamda, kadının kentsel yaşama etkin katılımının artırılması, gençler, yaşlılar, çocuklar ve engelliler gibi özel ilgi gerektiren gruplara da daha fazla fırsat yaratmayı hedefleyen politikalara ve uygulamalara özel önem verilmektedir.

Gündem 21' in 28 inci bölümünde, Yerel Gündem 21 kavramının getirilmesinin yanında yerel yönetimlerin halka en yakın yönetim kademesi olduğu da belirtilerek, yerel yönetimlerin kendi halkları için katılımcı bir süreci başlatmaları, kendi Yerel Gündem 21'lerini oluşturmaları, yerel yönetimler arasında işbirliğini sağlama, yerel yönetimler arasında bilgi alışverişini artırma, yerel yönetimlerdeki karar alma, planlama ve uygulama süreçlerine toplumun tüm kesimlerini dâhil edebilme temel hedef olarak dikkati çekmektedir.

Yerel Gündem 21 gönüllülük ilkesine dayandığı için sivil toplum hareketi niteliği de taşımaktadır. Bu sürecin amaçlarından biri tanesi yerel demokrasiyi gerçekleştirmek olduğu için, çalışmalar herkese açıktır. (GÖYMEN, 1999, s,32)

Yerel Gündem 21 uygulamaları yerel demokrasi bilincinin gelişmesine ve yerel halkta yaşadığı kentin sorunlarını sahiplenebilme duygusunun oluşmasına neden olduğu gibi, Yerel Gündem 21 bünyesinde çalışanlar gönüllü ve belli bir kısmı da kendi alanında uzman olduğu için, belediyelere kendi personelini, malzemesini ve parasını kullanmadan da yerel sorunları çözebilme modelini sunmaktadır. (Kayan, 2005, s.12-16.2006.s 32-35)

III.4.2. Habitat

Latince kökenli bir kavram olan Habitat'ın en kısa tanımı; bir canlının doğal yaşama ortamı, gelişmesini tamamladığı her zaman tanımlanabilen ve fiziki sınırları belli olan bir bölgedir.

1976 yılında Kanada'nın Vancouver kentinde Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı - Habitat I toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıda özellikle kalkınma yolundaki ülkelerin karşılaştıkları kentleşme ve konut sorunlarının çözümüne katkıda bulunabilmek ve iskân konularında uluslararası çapta işbirliğini sağlayabilmek amacıyla Birleşmiş Milletler Örgütünün içerisinde uzmanlaşacak bir merkez oluşturulması fikri yaygın kabul görmüş ve hemen akabinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 19 Aralık 1977 tarih ve 32/167 sayılı kararı ile Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi (Habitat) ve Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Komisyonu kurulmuştur.

Dünya nüfusu kontrolsüz bir biçimde hızla artmakta, buna mukabil kısıtlı olan doğal kaynaklar ise tükenmektedir. Gelişmekte olan ülkelerdeki kentsel ve kırsal yerleşimlerin kalitesi hızla kötüleşmekte ve insanın dünya üzerindeki yaşamı giderek büyük bir çıkmaza doğru yol almaktadır. Bu olumsuzluğun farkında olan uluslararası toplum, 1990'lı yıllardan

başlayarak bir dizi Birleşmiş Milletler toplantıları gerçekleştirmiş ve alınabilecek önlemleri belirlemeye çalışmıştır. 1990'lı yıllardan başlayarak yapılan bu toplantılar sırası ile 1992 Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı, 1993 Viyana İnsan Hakları Dünya Konferansı, 1995 Kopenhag Sosyal Kalkınma Konferansı ve sonuncu da 1996 Habitat II-İnsan Yerleşimleri Dünya Konferansıdır. Habitat II İnsan Yerleşimleri Dünya Konferansını diğer konferanslardan ayıran, Konferansın devletlerarası niteliğinin değişmiş olması ve sivil toplum kuruluşları, platformlar ve sivil inisiyatiflerin konferansta etkin rol almış ve katkıda bulunmuş olmalarıdır.

Habitat II Konferansının mesajı, devletlerin insan yerleşimleri yönetimine ilişkin var olan sorumluluklarının bir kısmını, kabul edilir ölçüler içinde farklı düzeylere devredilmesi gerektiği olmuştur. Bu konferansla ülkeler ve diğer uluslararası kuruluşlar tarafından; sadece hükümetlerin aldığı kararlar ve uygulamalarla çözümlere ulaşılamadığı tespiti yapılmış ve böylelikle yeni prensipler ve politikalar doğmuştur. Habitat II Konferansı, kentsel ve kırsal yerleşimlerin sürdürülebilirliğini ve yeterli barınak ve konut sorunlarını global düzeyde sorgulamış, ülkelerin bu sorunlarla baş edebilmesi için yönetsel, toplumsal ve ekonomik bir dizi çağdaş politika ve reforma işaret ederek Herkese Yeterli Konut ve Sürdürülebilir İnsan Yerleşimlerini temel amaç edinmiştir. Bu amaçlara ulaşmak için ise Habitat'ın üç temel ilkesi şunlardır:

- Kentine Sahip Çıkmak,
- Çözümde Ortaklık,
- Aktif Katılım.

IV

MAHALLİ İDARELERİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

IV.1. Mahalli İdarelerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

İl özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri, büyükşehir ilçe, ilçe ve belde belediyeleri, bağlı idareler ile mahalli idare birliklerine ilgili kanunlarla çeşitli görev, yetki ve sorumluluklar verilmiştir.

IV.1.1. İl Özel İdareleri

İl özel idarelerinin görev ve sorumlulukları 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6 ncı maddesinde sıralanmıştır. Bu Kanunla mülga 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunundan farklı olarak il özel idarelerine bazı yeni görevler verilmiştir.

İl Özel İdaresi Kanununda özel idarelerin görevleri, belediye sınırları dışındaki görevler ve il sınırları içindeki görevler olarak ikili bir ayırma tabi tutulmuştur.

1) İl sınırları içindeki görevler;

- Gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret,
- Belediye sınırları il sınırı olan büyükşehir belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı,
- Bayındırlık ve iskân,
- Toprağın korunması, erozyonun önlenmesi,
- Kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar,
- Yoksullara mikro kredi verilmesi,
- Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları,
- İlk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı

ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

2) Belediye sınırları dışındaki görevler;

- İmar,
- Yol,
- Su,
- Kanalizasyon,

- Katı atık,
- Çevre,
- Acil yardım ve kurtarma,
- Orman köylerinin desteklenmesi,
- Ağaçlandırma, park ve bahçe tesisidir.

Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları; yapım, bakım ve onarım işleri, devlet ve il yolları, içme suyu, sulama suyu, kanalizasyon, enerji nakil hattı, sağlık, eğitim, kültür, turizm, çevre, imar, bayındırlık, iskân, gençlik ve spor gibi hizmetlere ilişkin yatırımlar ile bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşlarının görev alanına giren diğer yatırımları, kendi bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri il özel idarelerine aktarmak suretiyle gerçekleştirebilmektedirler. Aktarma işleminden sonra söz konusu işler il özel idaresinin tabi olduğu usul ve esaslara göre sonuçlandırılmaktadır.

İl özel idarelerinin kendilerine verilen görevleri yerine getirebilmesi ve yetkileri kullanabilmesi için 5302 sayılı Kanunun 7 nci maddesi ile bir kısım yetki ve imtiyazlar sağlanmıştır. İl özel idaresinin kanunda sayılan yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

- Kanunlarla verilen görev ve hizmetleri yerine getirebilmek için her türlü faaliyette bulunmak, gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri için kanunlarda belirtilen izin ve ruhsatları vermek ve denetlemek,
  - Kanunların il özel idaresine verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, emir vermek, yasak koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek,
  - Hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, taşınır ve taşınmaz malları almak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, takas etmek, bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesis etmek,
  - Borç almak ve bağış kabul etmek,
  - Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı yirmi beş milyar Türk Lirasına kadar olan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek,
  - Özel kanunları gereğince il özel idaresine ait vergi, resim ve harçların tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak,
  - Belediye sınırları dışındaki gayri sihi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerine ruhsat vermek ve denetlemek,
  - İl özel idaresi, hizmetleri ile ilgili olarak, halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapmak,

IV.1. 2. Belediyeler

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14 üncü maddesinde belediyelerin görev ve sorumlulukları ikili bir tasnife tabi tutularak birinci bölümdeki hizmetler belediyelere görev olarak verilirken ikinci bölümdeki hizmetleri de yapabilme yetkisi tanınmaktadır.

Belediyelerin yapmakla yükümlü olduğu hizmetler şunlardır:

- İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel altyapı,
- Coğrafi ve kent bilgi sistemleri,
- Çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık,
- Zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans,
- Şehir içi trafik,
- Defin ve mezarlıklar,
- Ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar,
- Konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma,
- Ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi,
- Kadın ve çocuklar için korunma evleri (Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler)

Belediyelere faaliyette bulunma yetkisi tanınan hizmetler şunlardır:

- Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapma ve her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılama,
- Sağlıkla ilgili her türlü tesisi açma ve işletme,
- Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlama,
- Öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verme ve gerekli desteği sağlama,
- Her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenleme,
- Yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verme,
- Gıda bankacılığı yapma.

Yine aynı Kanununun 15 inci maddesinde belediyelerin yetkileri ve imtiyazları şu şekilde sayılmıştır:

- Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak,

- Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek,
- Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek,
- Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak,
- Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek; kaynak sularını işletmek veya işlettirmek,
- Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek,
- Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak,
- Mahalli müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesis etmek,
- Borç almak, bağış kabul etmek,
- Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek,
- Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek,
- Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek,
- Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek,
- Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek,
- Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve

hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliği oluşmaması için gereken tedbirleri almak,

➤ Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.

➤ Belediyeler, içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamayı, atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını, kaynak sularının işletilmesini; toplu taşıma yapmayı, bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmayı; katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmayı imtiyaz yoluyla gördürebileceklerdir. Bu çerçevede söz konusu hizmetler, Danıştay'ın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla süresi kırk dokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilecektir.

IV.1.3. Büyükşehir Belediyeleri

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7 nci maddesine göre büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

➤ İlçe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak,

➤ Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak,

➤ Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar plânlarını, parselasyon plânlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20/7/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak,

➤ Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek,

➤ Arsa ve konut üretimiyle kentsel dönüşüm ve gelişim alanları belirleme yetkilerini kullanmak,

➤ Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek,

➤ Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek,

➤ Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak,

➤ Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak; gayrisihhi işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; inşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini, hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynakta toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; sanayi ve tıbbi atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak,

➤ Gıda ile ilgili olanlar dâhil birinci sınıf gayrisihhi müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek,

- Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek,
- Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettiirmek veya ruhsat vermek,
- Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettiirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek,
- Gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak,
- Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek,
- Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettiirmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dâhil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek,
- Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak,
- Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettiirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek,
- Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettiirmek, imar planında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek,
- İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek,
- Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri

yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak,

- Merkezi ısıtma sistemleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek,
- Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları insandan tahliye etmek ve yıkmak,
- Büyükşehir içindeki altyapı hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi sağlamaktır.

Büyükşehir ilçe belediyelerinin görev ve yetkileri şunlardır:

- Kanunlarla münhasıran büyükşehir belediyesine verilen görevler ile birinci fıkrada sayılanlar dışında kalan görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak,
- Büyükşehir katı atık yönetim plânına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak,
- Sıhhi işyerlerini, 2 nci ve 3 üncü sınıf gayrisıhhi müesseseleri, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek,
- 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, özürlüler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihi dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak,
- Defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.

5216 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinde ise yetki ve imtiyazlarla ilgili olarak “büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyeleri; görevli oldukları konularda bu Kanunla birlikte Belediye Kanunu ve diğer mevzuat hükümleri ile ilgisine göre belediyelere tanınan yetki, imtiyaz ve muafiyetlere sahiptir” hükmü yer almaktadır.

IV.1.4. Bağlı İdareler

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile büyükşehir belediyelerine bağlı ve içme suyu, kanalizasyon ve yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili görevleri ifa etmek üzere ayrı bütçe ve kamu tüzel kişiliğine haiz su ve kanalizasyon idareleri kurulmuştur. Kanunun ek 5 inci maddesi ile bu

Kanunun diğer büyükşehir belediyeleri için de uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin görevleri Kanunun 2 nci maddesinde şu şekilde sayılmıştır;

➤ İçme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyaçlarının her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından sağlanması ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için; kaynaklardan abonelere ulaşıncaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak, bu projelere göre tesisleri kurmak veya kurdurmak, kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

➤ Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakılacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak; gerektiğinde bu projelere göre tesisleri kurmak ya da kurdurmak; kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

➤ Bölge içindeki su kaynaklarının, deniz, göl, akarsu kıyılarının ve yeraltı sularının kullanılmış sularla ve endüstri artıkları ile kirletilmesini, bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesis kurulmasını ve bu tür faaliyetlerde bulunulmasını önlemek, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri almak,

➤ Su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda hizmet alanı içindeki belediyelere verilen görevleri yürütmek ve bu konulardaki yetkileri kullanmak,

➤ Her türlü taşınır ve taşınmaz malı satın almak, kiralamak, ekonomik değeri kalmamış araç ve gereçleri satmak, su ve kanalizasyon hizmetleriyle ilgili tesisleri doğrudan doğruya yahut diğer kamu veya özel kuruluşlarla ortak olarak kurmak ve işletmek, bu maksatla kurulmuş veya kurulmakta olan tesislere iştirak etmek,

➤ Kuruluş amacına dönük çalışmaların gerekli kılması halinde her türlü taşınmaz malı kamulaştırmak veya üzerinde kullanma hakları tesis etmek.

Su ve kanalizasyon idarelerine ilave olarak İstanbul'da İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü (İETT), Ankara'da Ankara Elektrik, Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi Genel Müdürlüğü (EGO) ve İzmir'de İzmir Elektrik, Su, Havagazı, Otobüs ve Trolleybüs Genel Müdürlüğü (ESHOT) idareleri mevcuttur.

IV.1.5 Mahalli İdare Birlikleri

5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 3 üncü maddesinin (b) bendinde mahalli idare birliği; birden fazla mahalli idarenin, yürütmekle görevli oldukları hizmetlerden bazılarını birlikte görmek üzere kendi aralarında kurdukları kamu tüzel kişisini ifade eder şekilde tanımlanmıştır.

Aynı kanunun 4 üncü maddesinde birliklerin, birlik tüzüğünün kesinleşmesinden sonra Bakanlar Kurulunun izni ile kurulacağı ve tüzel kişilik kazanacağı belirtilmektedir.

Kurulmuş bir birliğe üyelik ise üye olmak isteyen mahalli idare meclisinin kararı ve buna dayalı başvurusu üzerine, birlik meclisinin kabulü ile olmaktadır. Bu durumda Bakanlar Kurulunun izni aranmamaktadır. Birlik üyeliğinden ayrılmada, ilgili mahalli idare meclisinin kararı yeterlidir.

Su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile çevre ve ekolojik dengenin korunmasına ilişkin projelerin zorunlu kılması durumunda; Bakanlar Kurulu, ilgili mahalli idarelerin, bu amaçla kurulmuş birliğe katılmasına karar verebilmektedir. Bu şekilde üye olunan birliklerden ayrılma da Bakanlar Kurulunun iznine bağlıdır.

Mahalli idarelerin bütün görevlerini kapsayacak şekilde genel amaçlı veya amacı açıkça belirlenmemiş birlik kurulamamaktadır.

Mahalli idare birlikleri, tüzüklerinde birliğe devredilmesi öngörülen mahalli müşterek nitelikli hizmetlere ilişkin olarak üye mahalli idarelerin hak ve yetkilerine sahip bulunmaktadır.

Kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında, mahalli idare sistemi ile ilgili yasalar, yeni kamu yönetimi anlayışına uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu çerçevede; başta 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu olmak üzere mahalli idare alanını düzenleyen temel yasalar uygulamaya konulmuştur.

Mahalli idareler alanında uygulamaya giren yeni yasalar özellikle, ortaya koyduğu temel düzenlemelerle insanımızın hayatını kolaylaştıran, daha etkin ve kaliteli hizmet sunumunu esas alan, kaynakların ekonomik ve verimli kullanılmasıyla hizmet arzını artıran ve çağdaş hizmet uygulamalarını hedefleyen bir yaklaşımı benimsemiştir. Yeni yasalarda ortaya konulan temel ilkeleri şu şekilde özetlemek mümkündür.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile katılımcı, şeffaf, hesap verebilir, daha demokratik ve vatandaş odaklı bir idari yapılanma amaçlanmıştır. Özel idarede valinin konumu yeniden düzenlenerek, valinin il genel meclisine başkanlık yapmasına son verilmiş, il genel meclisinin kendi başkanını seçmesine imkân tanınmış ve özel idarede profesyonel bir idari yapılanma öngörülmüştür.

Aynı şekilde yeni uygulamaya konulan 5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde; belediye kuruluşu için yeni esaslar benimsenerek belediye kurulmasındaki nüfus eşiği 5.000'e yükseltilmiş, belli hallerde belediye ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması ve hizmet sunum kapasitesi daha elverişli olan belediyeye katılmasına imkân verilmiştir. Belediye ve mücavir alan sınırlarında bütün işyerlerinin ruhsatlandırma yetkisi belediyelere devredilmiş, belediye meclislerinin her ay toplanması ve belli bir nüfusun üstündeki belediyelerde meclislerin denetim komisyonu kurması hüküm altına alınarak çok daha fonksiyonel bir meclis yapısı ihdas edilmiştir. Belediyelerin kendi kararlarını kendi yetkili organları vasıtasıyla alması ve uygulaması genel kural haline getirilmiş, anlamsız vesayet uygulamaları kaldırılmış ve belediye meclis kararlarının mülki idare amirleri tarafından onaylanması işlemine son verilmiştir. Belediye teşkilatının norm kadro ilke ve standartlarına göre oluşturulması hüküm altına alınarak kadro ihdas, iptal ve değişiklikleri belediye meclislerinin yetkisine bırakılmıştır. Belediyelerin arsa ve konut üretmesi hususunda diğer kamu kurum ve

kuruluşları ile işbirliği ve ortak proje yürütmesine imkân tanınmış ve sivil katılımı arttırmak amacıyla kent konseyleri oluşturulmuştur.

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu çıkarılarak mahalli idare birlikleri müstakil bir yasada düzenlenmiştir. Bu Kanundaki düzenlemelerle; su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile çevre ve ekolojik dengenin korunmasına ilişkin projelerin zorunlu kılması durumunda Bakanlar Kurulu kararı ile ilgili mahallî idarelerin, bu amaçla kurulmuş birliğe üyeliği zorunlu hale getirilmiş; birliklerde norm kadro esas benimsenmiş, ilçelerde tüm köylerin iştiraki ile o ilçenin adını taşıyan, köylere hizmet götürme birliklerinin kurulması öngörülmüş, köylere götürülecek merkezi idare hizmetlerine ait ödeneklerin bu birliklere aktarılması suretiyle hizmetlerin görülmesine imkân sağlanmıştır. Köylere hizmet götürme birlikleri fonksiyonel hale getirilmiş, mahallî idarelerin menfaatlerinin korunması, gelişmelerine yardımcı olunması, personelinin eğitilmesi ve mahallî idarelerle ilgili kanun hazırlıklarında görüş bildirilmesi amacıyla il özel idarelerini ve belediyeleri temsil etmek üzere ülke düzeyinde sadece birer birlik kurulması hükme bağlanmıştır. Kültür ve turizmi koruma ve gelişim bölgeleri ile turizm merkezlerinde, alanın bütüncül bir anlayışla korunması, geliştirilmesi, tanıtımı, kültür ve turizme ilişkin sosyal ve teknik altyapının gerçekleştirilmesi ve işletilmesi amacıyla alandaki bütün mahalli idarelerin katılımı ile turizm altyapı hizmet birliklerinin kurulması ve bu birliklerde, alandaki turizm belgeli konaklama tesislerinin ve deniz turizmi tesislerinin temsiline imkân tanınmıştır.

Öte yandan, genel bütçe vergi gelirlerinden il özel idareleri ve belediyelere aktarılan paylar konusunda yeni ilke ve esaslar ihdas eden bir yasal düzenleme yapılmıştır. Mahalli idarelerin gelirlerinde önemli artışlar sağlayan bu Kanunla diğer bazı önemli esaslar da ortaya konulmuştur. 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkındaki Kanun ile pay dağıtımına ilişkin yeni ilkeler ortaya konulmuştur.

Böylece; il özel idarelerinin hizmet alanına göre; yüzölçümleri, köy sayıları, kırsal alan nüfusları ve gelişmişlik endeksi gibi birçok unsur da pay dağıtım sistemine dâhil edilerek hizmet alanı ve ihtiyacı yüksek yörelere daha fazla kaynak aktarılması mümkün hale gelmiştir.

Diğer taraftan, belediye pay dağıtım sisteminde de yeni esaslar getirilmiştir. Bu kapsamda, belediyelere ayrılan payın yüzde 80'lik kısmı nüfusa ve yüzde 20'lik kısmının ise gelişmişlik endeksine göre dağıtılması esası getirilmiştir.

Ülkemizdeki belediye sayısında sürekli bir artış eğilimi görülmektedir. Bu durum, çok düşük nüfuslu ve hizmet üretemeyen belediyelerin oluşmasına yol açmıştır. Bu sakıncaların giderilmesi amacıyla, 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile büyükşehirler dâhilindeki ilk kademe belediyelerinin tüzel kişiliğine son verilmiştir.

2009 yılında Mahalli İdareler alanında yapılan mevzuat düzenlemeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:7

Mevzuat Düzenlemeleri

Sıra No	Adı	Amacı	Resmi Gazete Tarih ve Sayısı	Onay tarihi
1	Mahalli İdareler Kontrolörleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörlerinin görev, yetki, sorumluluk, seçilme ve atanma şartları, çalışma usul ve esasları, teftiş, denetim, araştırma, inceleme, soruşturma ve eğitim işleriyle (Kontrolörler Kurulunun yapısını) belirlemektir.	29/5/2009-27272	
2	Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Kamu kaynaklarının etkili ve verimli kullanılması, yerel hizmetlerin dengeli dağılımının temin edilmesi, belediyeler tarafından sunulan hizmetlerde kalitenin artırılması, ihtiyaç duyulan nitelik, unvan ve sayıda personel istihdamını sağlamaktır.	31/5/2009-27244	
3	Kent Konseyi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.	6/6/2009-27250	
4	Mahalli İdareler Personelinin Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Yönetmelik	Liyakat ve kariyer ilkeleri çerçevesinde, hizmet gerekleri ve personel planlaması esas alınarak, mahalli idarelerde görev yapan Devlet memurlarının görevde yükselme ve unvan değişikliklerine ilişkin usul ve esasları düzenlemek.	4/7/2009-27278	

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

2009 yılında Mahalli İdareler Kontrolörleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, Kent Konseyi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ve Mahalli İdareler Personelinin Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Yönetmelik olmak üzere toplam dört yönetmelik çıkartılmıştır.

VI. Mahalli İdarelerin İnsan Kaynakları

2008 ve 2009 yıllarına ait türleri itibariyle mahalli idarelerin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:8

Türleri İtibariyle Mahalli İdarelerin Personel Sayıları (2008-2009)

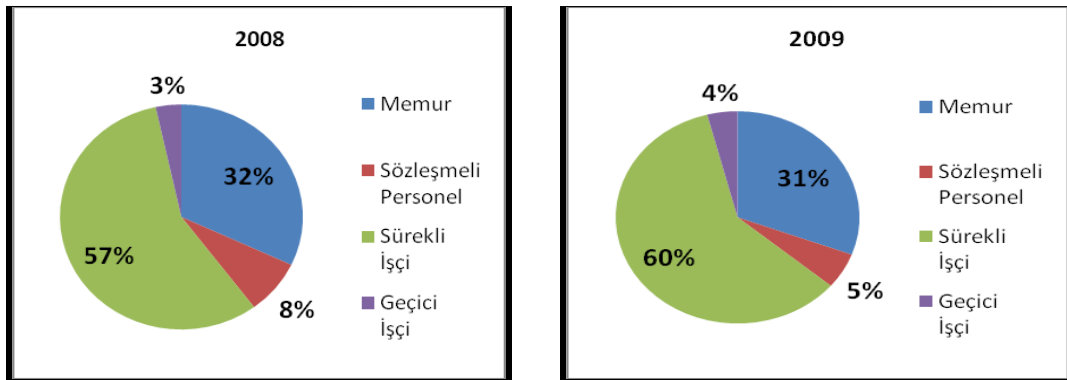
Mahalli İdare Türü	Memur		Sözleşmeli Personel		İşçi				Toplam	
	2008	2009	2008	2009	Sürekli		Geçici		2008	2009
					2008	2009	2008	2009		
İl Özel İdaresi	7.517	8.142	1.770	1.264	28.032	30.390	220	740	37.539	40.536
Belediyeler	78.406	76.618	9.805	13.520	131.522	124.347	8.335	9.556	228.068	224.041
Belediye Bağlı İdareleri	7.825	5.014	872	913	20.574	18.345	351	564	29.622	24.836
Mahalli İdare Birlikleri	529	454	162	264	2.870	2.944	1.509	1.011	5.070	4.673
Toplam	94.277	90.228	12.609	15.961	182.998	176.026	10.415	11.871	300.299	294.086

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerde çalışan toplam 294.089 personelin 224.041'i belediyelerde, 40.539'u il özel idarelerinde, 24.836'sı belediye bağlı idarelerinde, 4.673'ü mahalli idare birliklerinde (KHGB hariç) çalışmaktadır.

Grafik:3

Türleri İtibariyle Mahalli İdarelerin Personel Sayıları (2008-2009)

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

VI.1. İl Özel İdareleri İnsan Kaynakları

2008 ve 2009 yıllarına ait hizmet grupları itibariyle İl Özel İdarelerinin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:9

Hizmet Grupları İtibariyle İl Özel İdareleri Personel Sayıları (2008-2009)

Yıl	Yönetici Personel*	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmet Personeli	Zabıta Personeli	İtfaiye Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
											Sürekli	Geçici	
2008	1.236	2.447	2.672	39	743	0	0	380	7.517	1.770	28.032	220	37.539
2009	1.406	2.893	2.867	46	798	0	0	132	8.142	1.264	30.390	740	40.536

* Müdür ve daha üst kadrolardaki yöneticiler

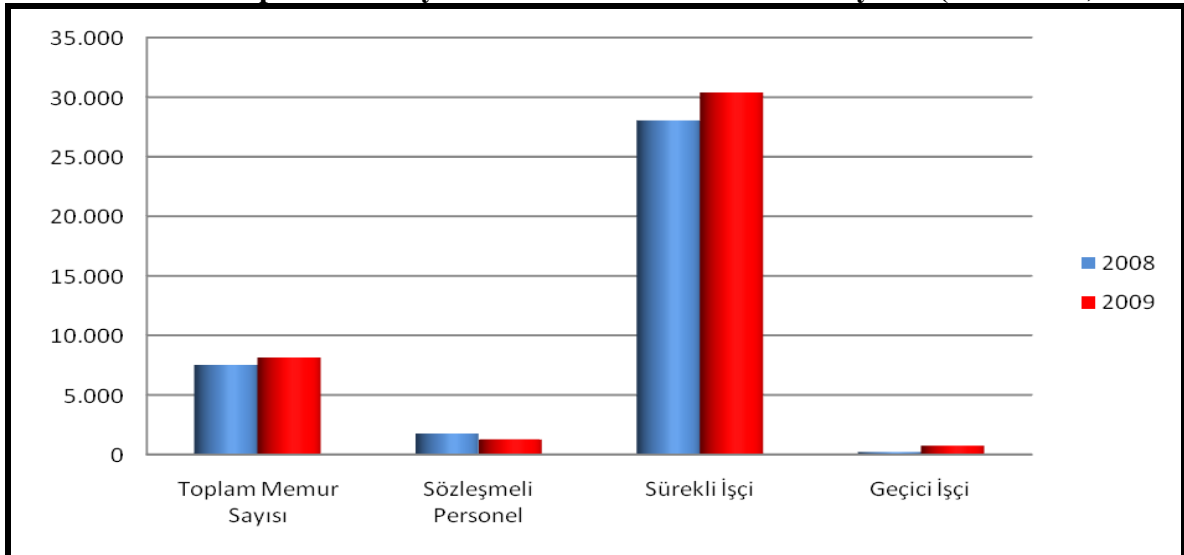
Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

İl özel idarelerinde; 8.142 memur, 1.264 sözleşmeli personel, 30.390 sürekli işçi, 740 geçici işçi statüsünde çalıştırılan olmak üzere toplam 40.536 personel istihdam edilmektedir.

2008 ve 2009 yıllarına ait hizmet grupları itibariyle İl Özel İdarelerinin personel sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:4

Hizmet Grupları İtibariyle İl Özel İdareleri Personel Sayıları (2008-2009)

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

İl özel idarelerinde sürekli işçilerin fazlalığı 2005 yılında Mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünden 29.215 işçinin il özel idarelerine devrinden kaynaklanmaktadır.

VI. 2.Belediyelerin İnsan Kaynakları

2008 ve 2009 yıllarına ait hizmet grupları itibariyle belediyelerin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:10

Hizmet Grupları İtibariyle Belediyelerin Personel Sayıları (2008-2009)

Yıl	Yönetici Personel*	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmet Personeli	Zabıta Personeli	İtfaiye Personeli	Diğer Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
											Sürekli	Geçici	
2008	6.112	24.513	10.734	2.082	3.857	15.319	9.723	6.066	78.406	9.805	131.522	8.335	228.068
2009	5.394	25.370	10.132	1.874	3.808	15.278	9.920	4.842	76.618	13.520	124.347	9.556	224.041

* Müdür ve daha üst kadrolardaki yöneticiler

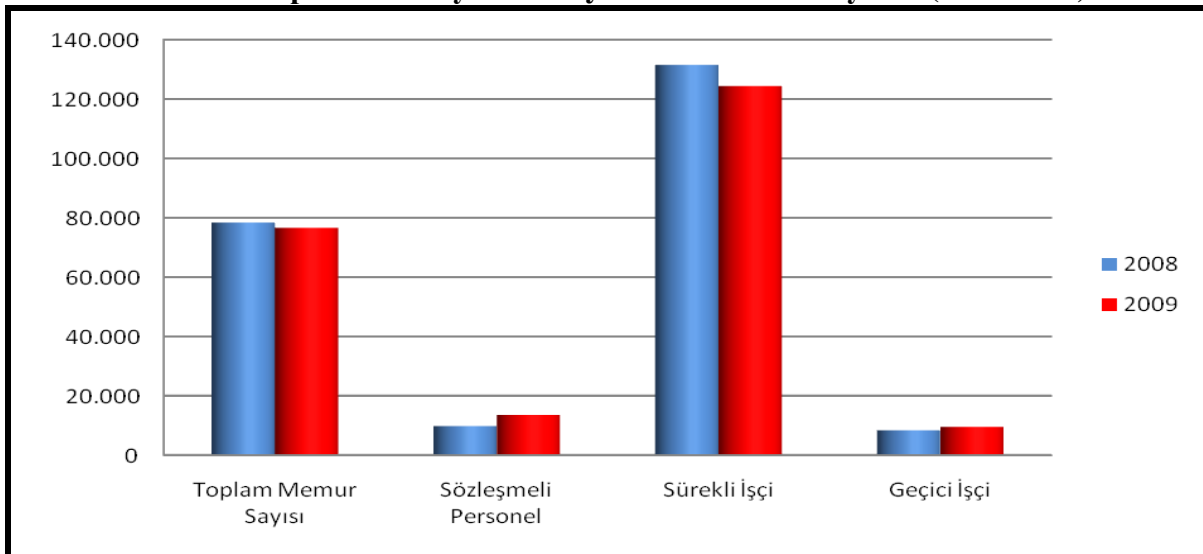
Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

Belediyelerde; 76.618 memur, 13.520 sözleşmeli personel, 124.347 sürekli işçi, 9.556 geçici işçi statüsünde çalıştırılan olmak üzere; toplam 224.041 personel istihdam edilmektedir.

2008 ve 2009 yıllarına ait hizmet grupları itibariyle belediyelerin personel sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:5

Hizmet Grupları İtibariyle Belediyelerin Personel Sayıları (2008-2009)

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

VI. 3. Belediye Türlerine Göre İnsan Kaynakları

2009 yılına ait belediyelerin türlerine göre personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:11

Belediye Türlerine Göre Personel Sayıları (2009)

Belediye Türü	Yönetici Personel*	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmet Personeli	Zabıta Personeli	İtfaiye Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
											Sürekli	Geçici	
Büyükşehir Belediyeleri	871	4.017	2.288	673	448	2.567	4.345	277	15.486	4.835	15.733	605	36.659
İl Belediyesi	793	3.148	1.633	158	425	1.762	1.375	478	9.772	1.183	19.455	289	30.699
İlçe Belediyeleri	2.919	13.623	5.342	936	2.039	9.001	2.756	2.556	39.172	6.516	67.956	6.204	119.848
Belde Belediyeleri	811	4.582	869	107	896	1.948	1.444	1.531	12.188	986	21.203	2.458	36.835
Toplam	5.394	25.370	10.132	1.874	3.808	15.278	9.920	4.842	76.618	13.520	124.347	9.556	224.041

*Müdür ve daha üst kadrolardaki yöneticiler

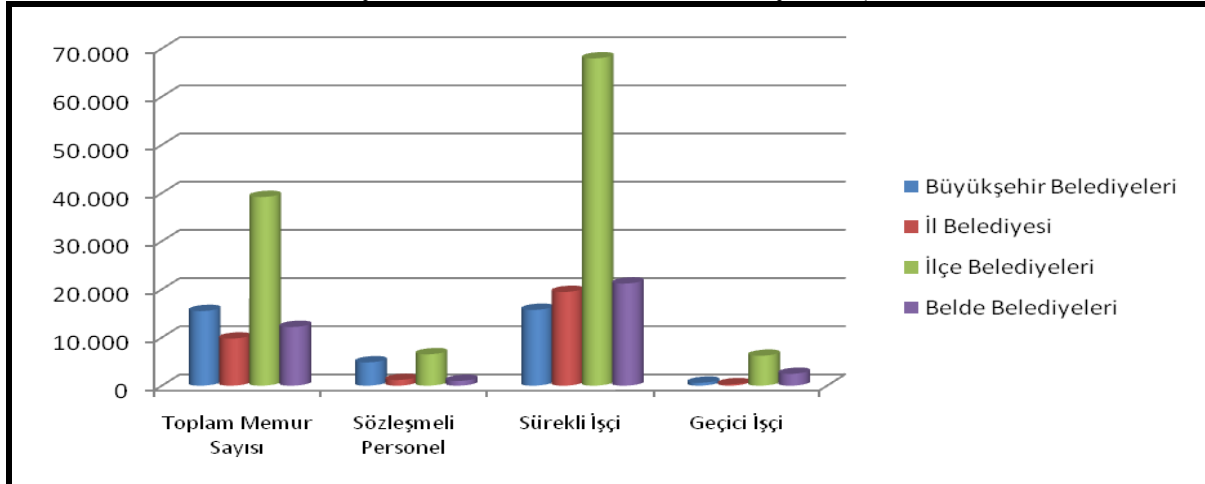
Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

Belediyelerde çalışan toplam 224.041 kişinin 36.659'u büyükşehir belediyelerinde, 30.699'u il belediyelerinde, 119.848'i ilçe belediyelerinde ve 36.835'i belde belediyelerinde çalışmaktadır.

2009 yılına ait belediyelerin türlerine göre personel sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:6

Belediye Türlerine Göre Personel Sayıları (2009)

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

VI. 4. Belediye Bağlı İdarelerinin İnsan Kaynakları

2008 ve 2009 yıllarına ait hizmet grupları itibariyle belediye bağlı idarelerinin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:12

Hizmet Grupları İtibariyle Belediye Bağlı İdarelerinin Personel Sayıları (2008-2009)

Yılı	Yönetici Personel*	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmet Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
									Sürekli	Geçici	
2008	702	3.182	1.944	94	55	1.848	7.825	872	20.574	351	29.836
2009	660	2.682	1.514	75	61	22	5.014	913	18.345	564	24.836

* Müdür ve daha üst kadrolardaki yöneticiler

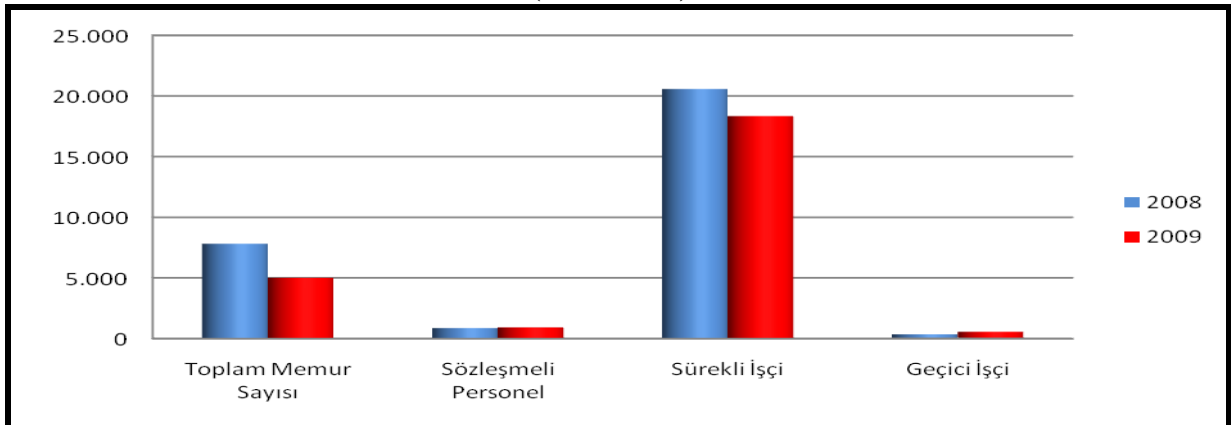
Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

Bağlı idarelerde; 5.014 memur, 913 sözleşmeli personel, 18.345 sürekli işçi, 564 geçici işçi statüsünde çalıştırılan olmak üzere toplam 24.836 personel istihdam edilmektedir.

2008 ve 2009 yıllarına ait hizmet grupları itibariyle belediye bağlı idarelerinin personel sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:7

Hizmet Grupları İtibariyle Belediye Bağlı İdarelerinin Personel Sayıları (2008-2009)

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

2009 yılında bağlı idarelerin memur sayılarında %35,92 ve daimi işçi sayısında %10,83 azalma meydana gelmiştir.

VI.5.Mahalli İdare Birliklerinin İnsan Kaynakları

2008 ve 2009 yıllarına ait hizmet grupları itibariyle mahalli idare birliklerinin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:13

Hizmet Grupları İtibariyle Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları (2008-2009)

Yılı	Yönetici Personel*	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmet Personeli	İtfaiye Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
										Sürekli İşçi	Geçici İşçi	
2008	126	140	115	2	30	17**	99	529	162	2.870	1.509	5.070
2009	114	155	74	2	15	18**	76	454	264	2.944	1.011	4.673

* Müdür ve daha üst kadrolardaki yöneticiler

**Yalova Altınova İtfaiye Birliğine ait personel

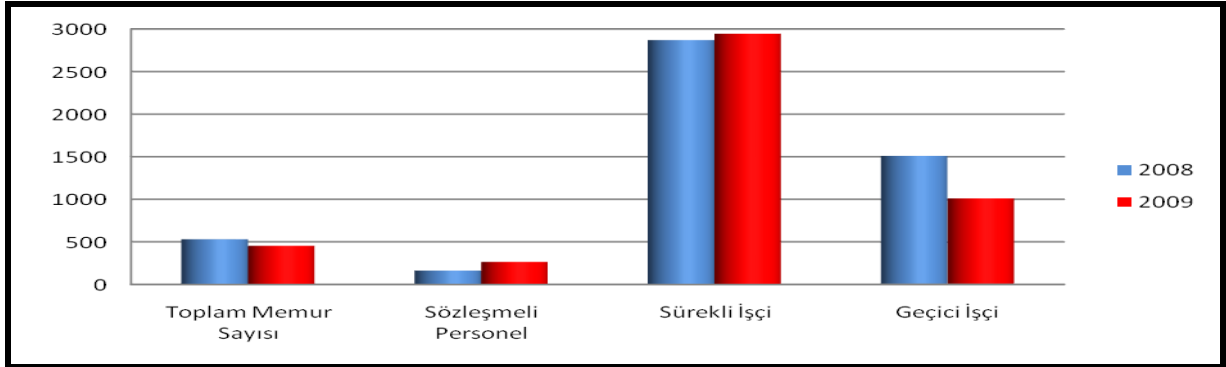
Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

Mahalli idare birliklerinde; 454 memur, 264 sözleşmeli personel, 2.944 sürekli işçi, 1.011 geçici işçi statüsünde çalıştırılan olmak üzere; toplam 4.673 personel istihdam edilmektedir. Köylere hizmet götürme birliklerinin personel sayıları bu sayılara dâhil değildir.

2008 ve 2009 yıllarına ait hizmet grupları itibariyle mahalli idare birliklerinin personel sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:8

Hizmet Grupları İtibariyle Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları (2008-2009)

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

IV.6.Toplam Kamu Personeli Sayısı ve Mahalli İdarelerin Personel Durumu

Toplam kamu personel sayıları ve mahalli idarelerdeki personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:14**Mahalli İdareler Personelinin Toplam Kamu Personeli İçindeki Oranı**

Personel Türü	2008			2009		
	Toplam Kamu Personeli	Toplam Mahalli İdareler Personeli	Mahalli İdareler Personeli/ Toplam Kamu Personeli (%)	Toplam Kamu Personeli	Toplam Mahalli İdareler Personeli	Mahalli İdareler Personeli/ Toplam Kamu Personeli (%)
Memur	1.817.296	94.277	5,19	1.866.643	90.231	4,83
Sözleşmeli Personel	249.690	12.609	5,05	278.516	15.961	5,73
Sürekli İşçi	390.225	182.998	46,89	413.747	176.026	42,54
Geçici İşçi*	-	10.318	-	-	11.871	-
Toplam	2.467.529	300.299	12,17	2.570.777	294.089	11,44

* Devlet Personel Başkanlığınca genel idarede çalışan geçici işçilerin sayısına ilişkin veri toplamayıp onun yerine geçici işçi pozisyonu (Adam/Ay) toplam vize sayısına ilişkin verileri topladığından karşılaştırma imkânı olmamıştır.

Kaynak: DPB; MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

Türkiye’de kamuda istihdam edilen kişi sayısı 2.570.777’dir. Bunun 294.089’unu mahalli idareler personelidir. Mahalli idarelerin kamu istihdamı içindeki payı % 11,44’e karşılık gelmektedir. Mahalli idarelerdeki memur sayısının kamuda çalışan toplam memur sayısı içindeki oranı % 4,83’tir. Mahalli idarelerdeki sözleşmeli personel sayısının kamuda çalışan toplam sözleşmeli personel sayısı içindeki oranı % 5,73’dur. Mahalli idarelerdeki sürekli işçi sayısının kamuda çalışan toplam sürekli işçi sayısı içindeki oranı % 42,54’dır.

5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi ile getirilen sınırlama belediyeleri personel istihdamı konusunda daha dikkatli davranmaya yöneltmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa dayanılarak çıkartılan norm kadro yönetmelikleri ile mahalli idarelerde personel istihdamına belli bir disiplin getirilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi nitelikli personel istihdamını kolaylaştıran hükümler ihtiva etmektedir.

VII.1. Mahalli İdarelerin Harcamaları

2006 ve 2009 yılları itibariyle türlerine göre mahalli idarelerin harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:15

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Harcamaları (2006-2009)		(1.000 TL)			
Türü	2006	2007	2008	2009	
Belediyeler	21.640.204	25.832.553	30.959.084	31.048.589	
Belediye Bağlı İdareleri	5.706.536	7.372.913	8.143.505	8.248.029	
İl Özel İdareleri	5.662.057	6.177.932	6.838.966	7.553.284	
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	1.570.746	
Toplam	33.008.797	39.383.398	45.941.555	48.420.648	

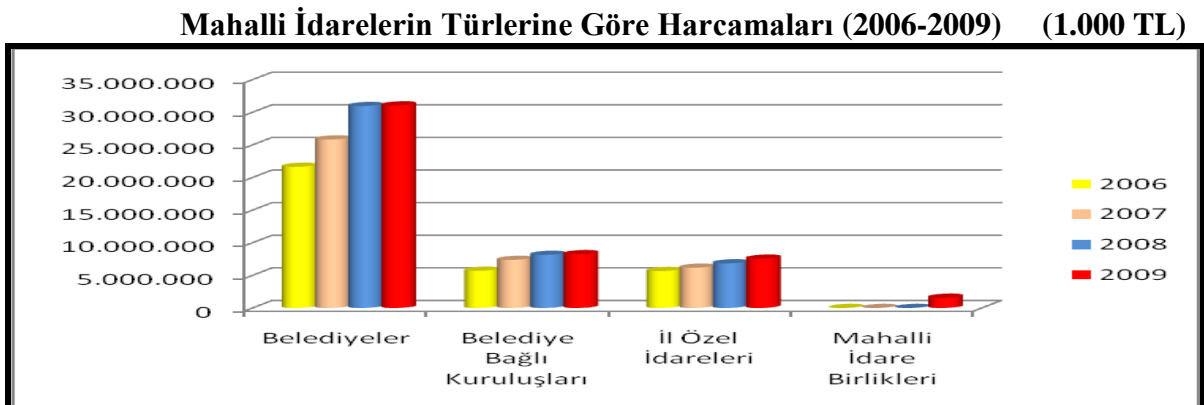
* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 Yılında belediyeler 31.048.589 TL, il özel idareleri 7.553.284.000 TL, mahalli idare birlikleri 1.570.746.000 TL ve belediye bağlı idareleri 8.248.029.000 TL harcamıştır.

2006 ve 2009 yılları itibariyle türlerine göre mahalli idarelerin harcamaları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:9

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

VII.1.1. Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları

2006 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin gider kalemlerine göre harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:16

Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları (2006-2009) (1.000 TL)

Türü	2006	2007	2008	2009
Personel Giderleri	7.096.245	7.515.642	9.043.538	9.531.236
SGK Devlet Primi	995.683	1.147.260	1.257.345	1.483.466
Mal ve Hizmet Alımları	9.915.305	11.784.732	14.343.058	15.468.201
Faiz Harcamaları	607.456	634.478	937.501	1.453.888
Cari Transferler	1.355.632	1.684.930	2.124.730	2.708.263
Sermaye Giderleri	12.255.992	15.771.294	17.390.963	15.331.530
Sermaye Transferleri	425.704	312.515	241.127	789.495
Borç Verme	356.780	532.547	603.293	1.654.569
Toplam Harcamalar	33.008.797	39.383.398	45.941.555	48.420.648

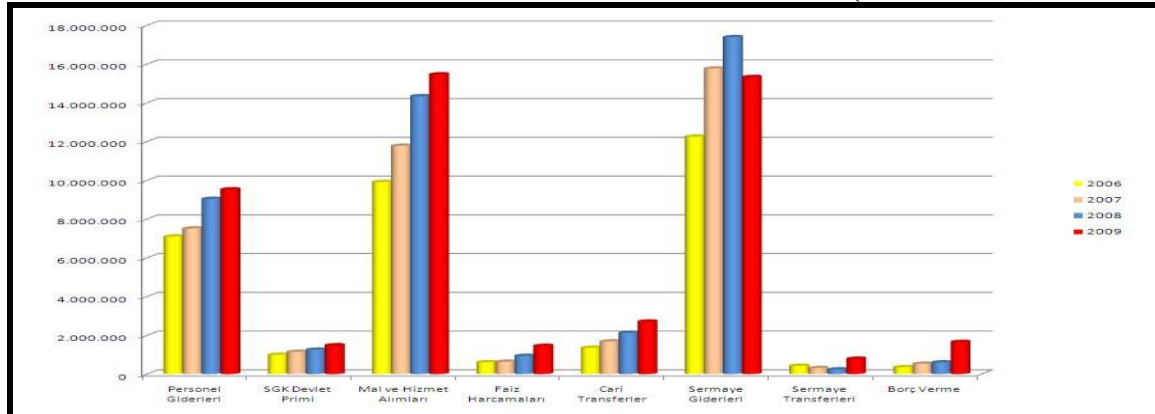
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerin personel harcamaları 9.531.236.000 TL, SGK devlet primi harcamaları 1.483.466.000 TL, mal ve hizmet alımları 15.468.201.000 TL, faiz harcamaları 1.453.888.000 TL, cari transferleri 2.708.263.000 TL, sermaye giderleri 15.331.530.000 TL, sermaye transferleri 789.495.000 TL, borç verme kalemi 1.654.569.000 TL'dir. 2009 yılı dışındaki yıllara ait harcamalara mahalli idare birliklerinin harcamaları dahil değildir.

2006 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin gider kalemlerine göre harcamaları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:10

Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları (2006-2009) (1.000 TL)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

VII.1. 2. Personel Harcamaları

Personel harcamaları, ilgili mahalli idarede çalışan memurlar, sözleşmeli personel, işçiler, geçici personel ve diğer personelin ücretlerini kapsamaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin personel harcamaları ve toplam harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:17

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamaları (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	(%)	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	(%)
Belediyeler	5.944.940	30.959.084	19,20	6.429.912	31.048.589	20,71
Belediye Bağlı İdareleri	1.070.416	8.143.505	13,14	1.107.339	8.248.029	13,43
İl Özel İdareleri	2.028.182	6.838.966	29,66	1.791.003	7.553.284	23,71
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	202.982	1.570.746	12,92
Toplam	9.043.538	45.941.555	19,68	9.531.236	48.420.648	19,68

* Muhasebat Genel Müdürlüğünce Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

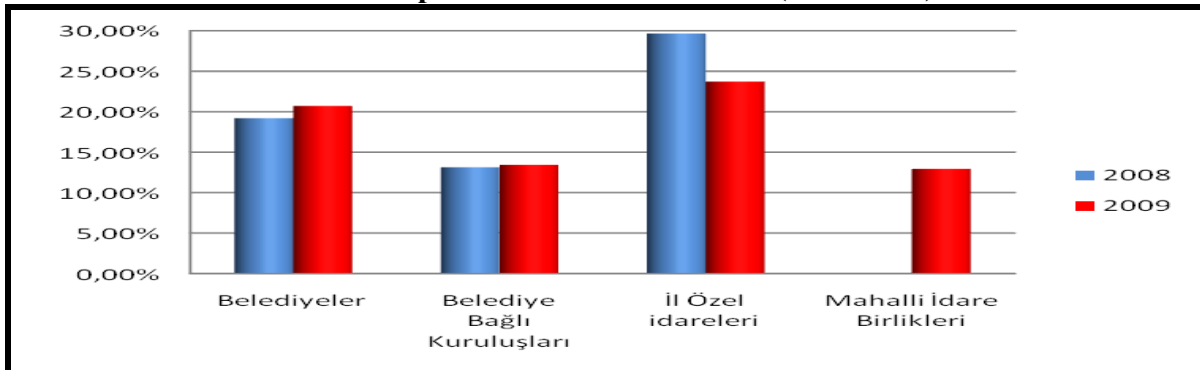
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 Yılında personel harcamaları olarak; belediyeler 6.429.912.000 TL, il özel idareleri 1.791.003.000 TL, mahalli idare birlikleri 202.982.000 TL ve belediye bağlı idareleri 1.107.339.000 TL harcamıştır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin personel harcamalarının toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:11

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Personel Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki personel harcamalarının payı % 19,68'dir. Bu pay belediyelerde % 20,71, belediye bağlı idarelerinde %13,43, mahalli idare birliklerinde % 12,92, il özel idarelerinde ise % 23,71'dir.

VII.1. 2. 1. Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları

Belediye türlerine göre personel harcamaları ve toplam harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:18

Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008-2009)(1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	1.169.233	12.313.445	9,50	1.300.164	13.662.594	9,52
İl Belediyeleri	855.869	3.402.805	25,15	982.900	3.262.669	30,13
İlçe ve Belde Belediyeleri	3.919.838	15.242.834	25,72	4.146.848	14.123.326	29,36
Toplam	5.944.940	30.959.084	19,20	6.429.912	31.048.589	20,71

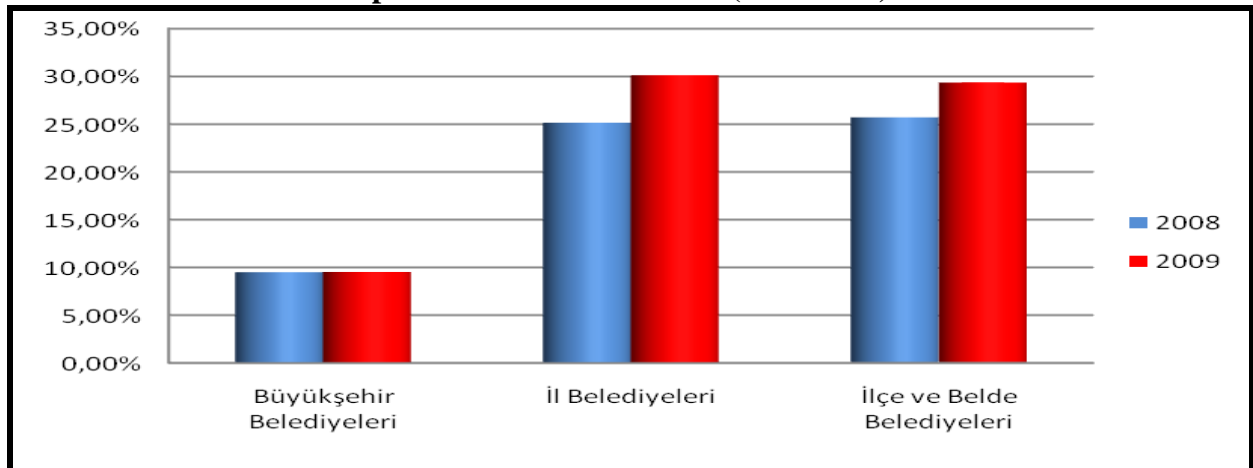
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında personel harcamaları olarak; büyükşehir belediyeleri 1.300.164.000 TL, il belediyeleri 982.900.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 4.146.848.000 TL harcamıştır.

Belediye türlerine göre personel harcamalarının toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:12

Belediye Türlerine Göre Personel Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında personel harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 9,52, il belediyelerinde % 30,13, ilçe ve belde belediyelerinde % 29,36'dır.

5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi ile belediyenin yıllık toplam personel harcamalarının gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın % 30'unu aşamayacağı, nüfusu 10.000'in altında bulunan belediyeler için bu oranın % 40 olduğu, yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel harcamalarının söz konusu oranları aşması durumunda cari yıl ve izleyen yıllarda personel harcamaları bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamayacağı, yeni personel alımı nedeniyle bu oranların aşılması sebebiyle oluşacak kamu zararının olduğu tarihten itibaren hesaplanacak kanuni faiziyle birlikte belediye başkanından tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme personel harcamalarındaki artışı durdurmuş ve kısmen aşağıya çekmiştir.

İl özel idarelerinde personel harcamalarının toplam harcamalara oranı geçmiş yıllarda daha az iken, 5286 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün kaldırılması ve bu kurumun personelinin il özel idarelerine devri sonucu personel harcamalarında bir artış olmuştur. Ancak, il özel idarelerin hem personel istihdamı konusunda disiplinleri, hem de gelirlerindeki artışın personel harcamalarındaki artıştan daha fazla olması 2005 yılından bu yana personel harcamalarının toplam harcamalar içindeki payını azaltmaktadır.

Ayrıca, 5620 sayılı Kamuda Geçici İş Pozisyonlarında Çalışanların Sürekli İşçi Kadrolarına ve Sözleşmeli Personel Statüsüne Geçirilmeleri Geçici İşçi Çalıştırılmaları ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun uygulanması neticesinde geçici işçilerin sürekli işçi kadrolarına ve sözleşmeli personel statüsüne geçirilmesi ile belediyelerde ve il özel idarelerinde personel harcamalarında belli bir oranda artış olmuştur. Bununla birlikte, personel giderleri konusunda 5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi ile getirilen sınırlama belediyeleri bu konuda daha dikkatli davranmaya yöneltmiştir. Mahalli idarelerde personel harcamaları toplam harcamalar içerisinde azalan bir seyir izlemeye başlamıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa dayanılarak çıkartılan norm kadro yönetmelikleri ile mahalli idarelerde personel istihdamına yeni bir disiplin getirilmiştir. Belediyelerin personel istihdamına bir sınırlama getirilmiş, tahmini bütçedeki personel harcamaları yerine gerçekleşmiş bütçedeki miktarlar esas alınmak suretiyle baz alınan miktarın subjektif olmasının önüne geçilmiştir.

VII.1. 3. Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi

Sosyal Güvenlik Kurumu primi, ilgili mahalli idarede çalışan memurlar, sözleşmeli personel, işçiler, geçici personel ve diğer personelin devletçe ödenen prim harcamalarından oluşmaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle sosyal güvenlik kurumu devlet primi ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:19

Mahalli İdare Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar (2008–2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	831.219	30.959.084	2,68	978.137	31.048.589	3,15
Belediye Bağlı İdareleri	189.849	8.143.505	2,33	210.660	8.248.029	2,55
İl Özel İdareleri	236.277	6.838.966	3,45	277.157	7.553.284	3,67
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	17.512	1.570.746	1,11
Toplam	1.257.345	45.941.555	2,74	1.483.466	48.420.648	3,06

* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

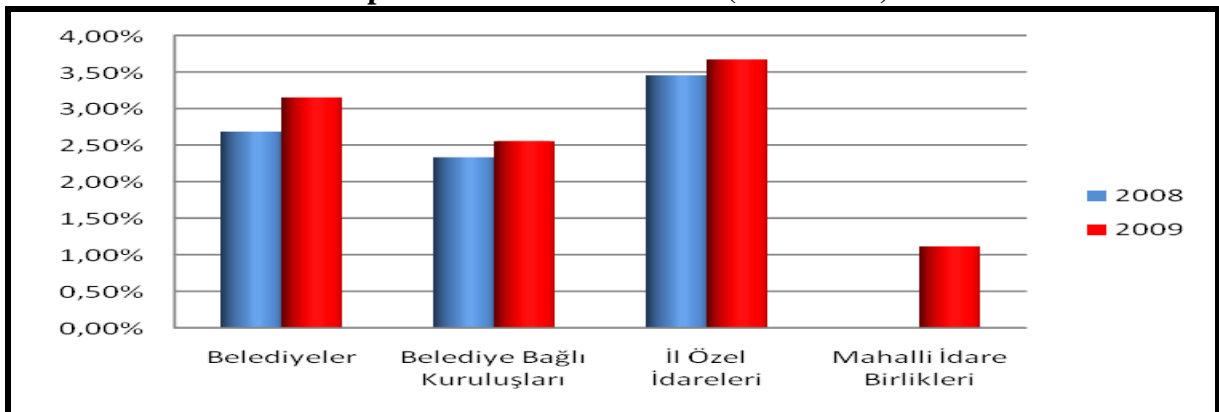
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında sosyal güvenlik kurumu devlet primi olarak; belediyeler 978.137.000 TL, il özel idareleri 277.157.000 TL, mahalli idare birlikleri 17.512.000 TL ve belediye bağlı idareleri 210.660.000 TL harcamıştır.

2008–2009 yılları itibariyle sosyal güvenlik kurumu devlet priminin toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:13

Mahalli İdare Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Priminin Toplam Harcamalara Oranı (2008–2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle toplam harcamalar içindeki SGK harcamalarının payı % 3,06'dır. Bu pay belediyelerde % 3,15, belediye bağlı idarelerinde % 2,55, mahalli idare birliklerinde % 1,11, il özel idarelerinde ise % 3,67'dir.

VII.1. 3. 1. Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre sosyal güvenlik kurumu devlet primumu ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:20

Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	180.263	12.313.445	1,46	215.795	13.662.594	1,58
İl Belediyeleri	122.597	3.402.805	3,60	147.871	3.262.669	4,53
İlçe ve Belde Belediyeleri	528.359	15.242.834	3,47	614.471	14.123.326	4,35
Toplam	831.219	30.959.084	2,68	978.137	31.048.589	3,15

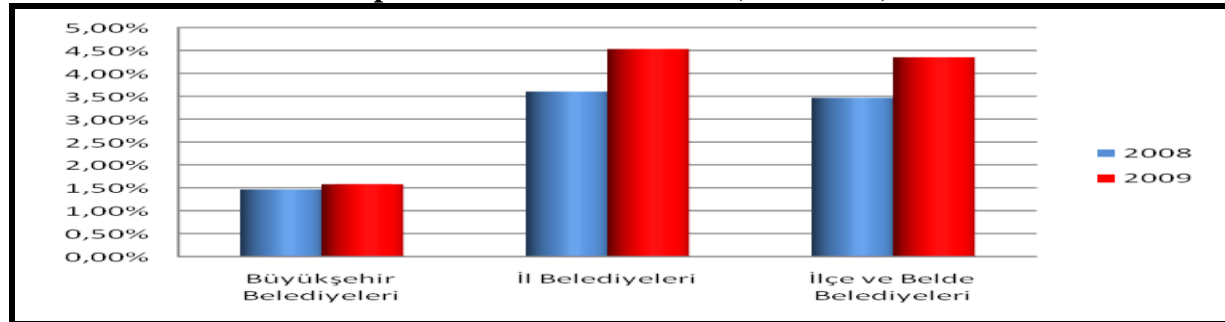
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında sosyal güvenlik kurumu devlet primumu olarak; büyükşehir belediyeleri 215.795.000 TL, il belediyeleri 147.871.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 614.471.000TL harcamıştır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre sosyal güvenlik kurumu devlet priminin toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:14

Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Priminin Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında SGK harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 1,58, il belediyelerinde % 4,53, ilçe ve belde belediyelerinde % 4,35'tir.

VII.1. 4. Mal ve Hizmet Alımları

Mal ve hizmet alımları, ilgili mahalli idarenin, üretime yönelik mal ve malzeme alımları, tüketime yönelik mal ve malzeme alımları, yolluklar, görev harcamaları, hizmet alımları, temsil ve tanıtma harcamaları, menkul mal, gayri maddi hak alım, bakım ve onarım harcamaları, gayrimenkul mal bakım ve onarım harcamaları, tedavi ve cenaze harcamalarından oluşmaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin mal ve hizmet alımları ve toplamı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:21

**Mahalli İdare Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve
Toplam Harcamalar (2008-2009)**

(1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	10.565.757	30.959.084	34,13	10.486.169	31.048.589	33,77
Belediye Bağlı İdareleri	2.431.606	8.143.505	29,86	2.848.201	8.248.029	34,53
İl Özel İdareleri	1.345.695	6.838.966	19,68	1.630.338	7.553.284	21,58
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	503.493	1.570.746	32,05
Toplam	14.343.058	45.941.555	31,22	15.468.201	48.420.648	31,95

* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

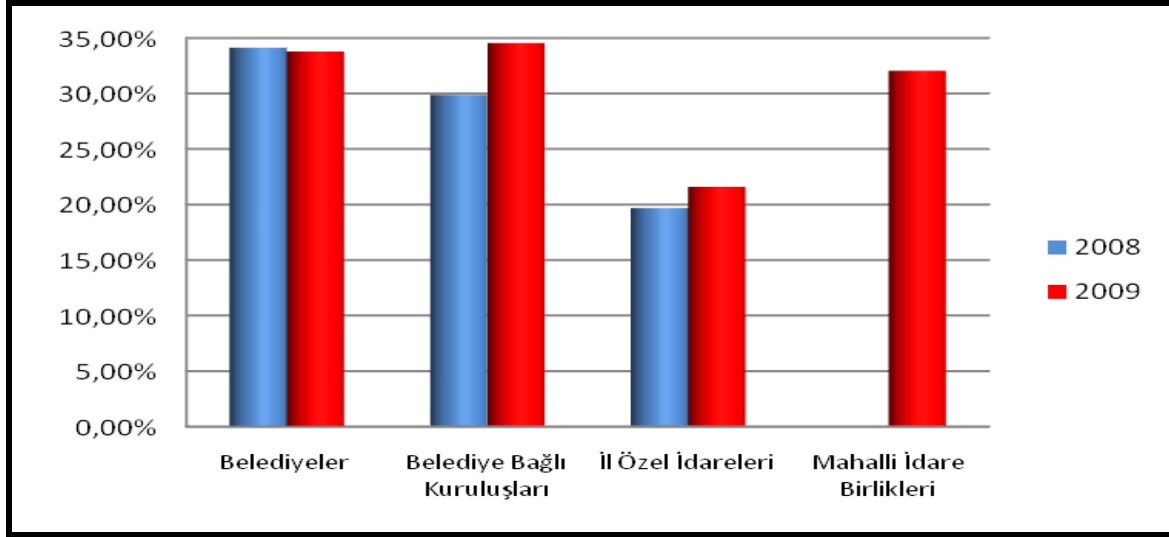
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

Mahalli idarelerin en büyük harcama kalemi mal ve hizmet alımları olup, 2009 yılında belediyeler 10.486.169.000 TL, il özel idareleri 1.630.338.000 TL, mahalli idare birlikleri 503.493.000 TL ve belediye bağlı idareleri 2.848.201.000 TL harcamıştır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin mal ve hizmet alımlarının toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:15

**Mahalli İdare Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımlarının
Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)**

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki mal ve hizmet alımlarının payı % 31,95'tir. Bu pay belediyelerde % 33,77, belediye bağlı idarelerinde % 34,53, mahalli idare birliklerinde % 32,05, il özel idarelerinde ise % 21,58'dir.

VII.1. 4. 1. Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları

Belediye türlerine göre mal ve hizmet alım harcamaları ile toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:22

**Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve
Toplam Harcamalar (2008-2009) (1.000 TL)**

Türü	2008			2009		
	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	3.018.959	12.313.445	24,52	3.195.186	13.662.594	23,39
İl Belediyeleri	1.338.569	3.402.805	39,34	1.302.278	3.262.669	39,91
İlçe ve Belde Belediyeleri	6.208.229	15.242.834	40,73	5.988.705	14.123.326	42,40
Toplam	10.565.757	30.959.084	34,13	10.486.169	31.048.589	33,77

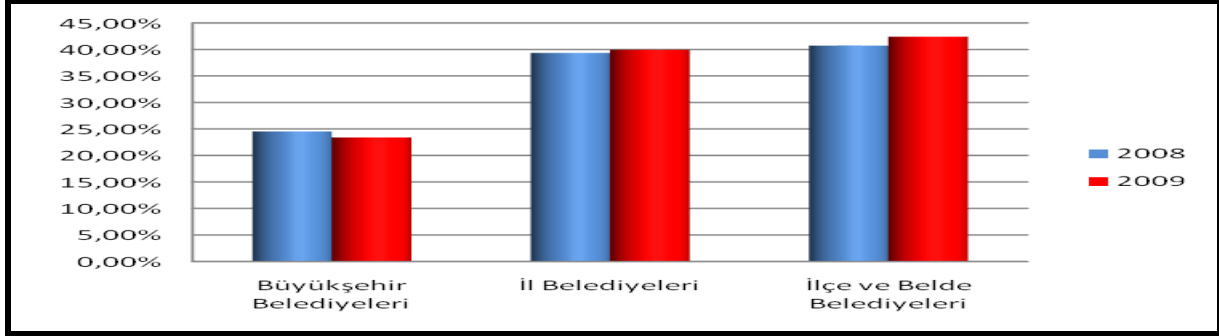
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında mal ve hizmet alım harcamaları olarak; büyükşehir belediyeleri 3.195.186.000 TL, il belediyeleri 1.302.278.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 5.988.705.000 TL harcamıştır.

Belediye türlerine göre mal ve hizmet alım harcamalarının toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:16

**Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımlarının
Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)**

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında mal ve hizmet alımlarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 23,39, il belediyelerinde % 39,91, ilçe ve belde belediyelerinde % 42,40' tır.

VII.1. 5 Faiz Harcamaları

Faiz harcamaları, ilgili mahalli idarenin kamu kurumlarına ödenen iç borç faiz harcamalarını, diğer iç borç faiz harcamalarını, dış borç faiz harcamalarını ve iskonto harcamalarını kapsamaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin faiz harcamaları ve toplam harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:23

**Mahalli İdare Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve
Toplam Harcamalar (2008-2009)**

(1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	631.434	30.959.084	2,04	1.004.952	31.048.589	3,24
Belediye Bağlı İdareleri	300.912	8.143.505	3,70	439.729	8.248.029	5,33
İl Özel İdareleri	5.155	6.838.966	0,08	7.880	7.553.284	0,10
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	1.327	1.570.746	0,08
Toplam	937.501	45.941.555	2,04	1.453.888	48.420.648	3,00

* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

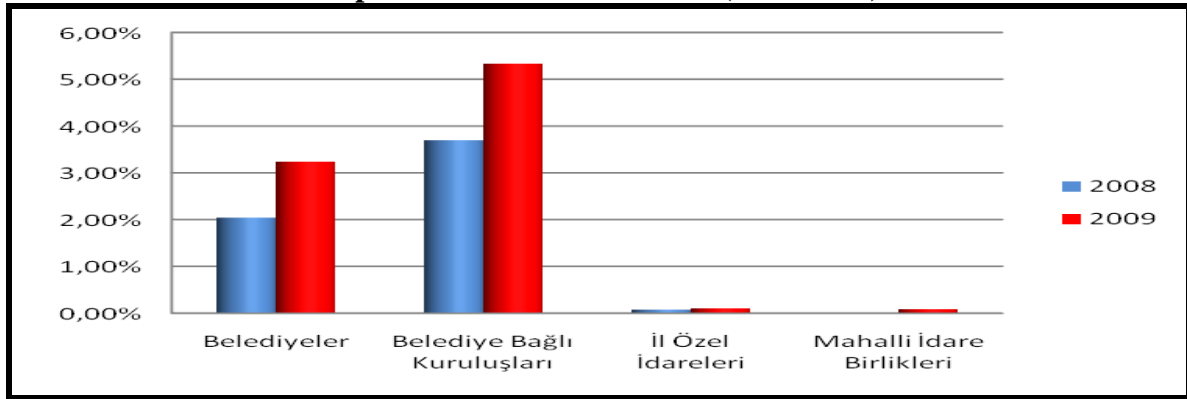
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında faiz harcamaları olarak; belediyeler 1.004.952.000 TL, il özel idareleri 7.880.000 TL, mahalli idare birlikleri 1.327.000 TL ve belediye bağlı idareleri 439.729.000 TL harcamıştır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin faiz harcamalarının toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:17

Mahalli İdare Türlerine Göre Faiz Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki faiz harcamalarının payı % 3'tür. Bu pay belediyelerde % 3,24, belediye bağlı idarelerinde % 5,33, mahalli idare birliklerinde % 0,08, il özel idarelerinde ise % 0,10'dur.

VII.1. 5.1. Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre faiz harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:24

Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008-2009)

(1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	470.745	12.313.445	3,82	710.389	13.662.594	5,20
İl Belediyeleri	49.057	3.402.805	1,44	97.067	3.262.669	2,98
İlçe ve Belde Belediyeleri	111.632	15.242.834	0,73	197.496	14.123.326	1,40
Toplam	631.434	30.959.084	2,04	1.004.952	31.048.589	3,24

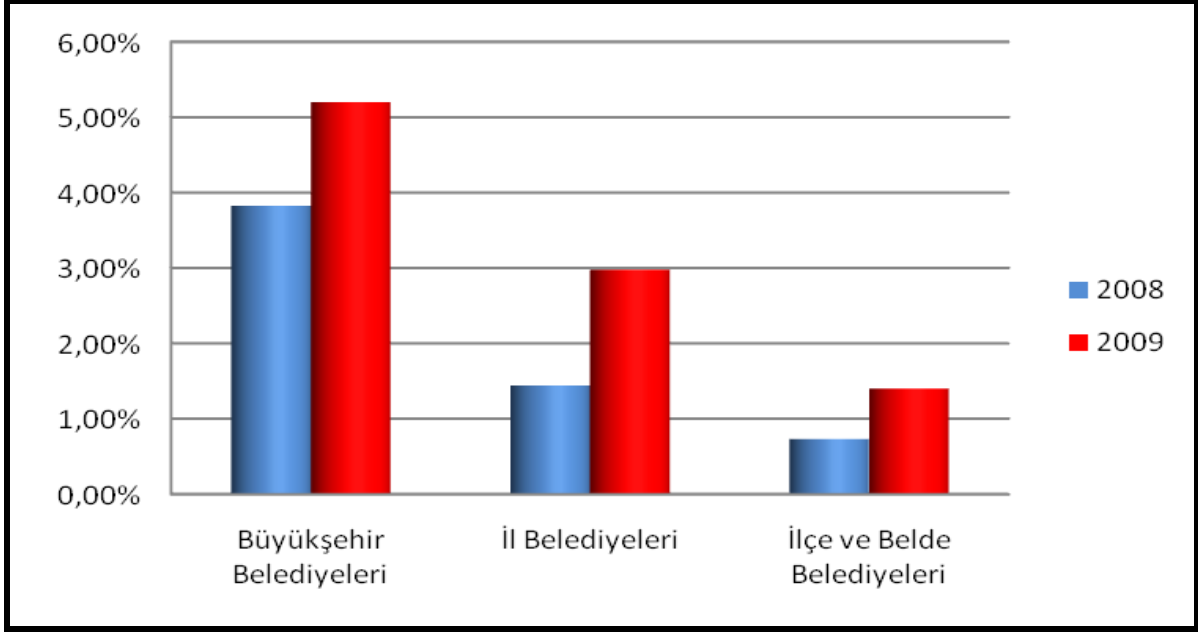
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında faiz harcamaları olarak; büyükşehir belediyeleri 710.389.000 TL, il belediyeleri 97.067.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 197.496.000 TL harcamıştır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre faiz harcamalarının toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:18

**Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamalarının
Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)**

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında faiz harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 5,20, il belediyelerinde % 2,98, ilçe ve belde belediyelerinde % 1,40'tır.

VII.1. 6. Cari Transferler

Cari transferler, ilgili mahalli idarelerin görev zararları, mahalli idare yardımları, kâr amacı gütmeyen kurumlara yapılan transferler, hane halkına yapılan transferler, yurt dışına yapılan transferler ve gelirlere ayrılan paylardan oluşmaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin cari transfer harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:25

Mahalli İdare Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008–2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	1.493.257	30.959.084	4,82	1.655.694	31.048.589	5,33
Belediye Bağlı İdareleri	162.299	8.143.505	1,99	558.897	8.248.029	6,78
İl Özel İdareleri	469.174	6.838.966	6,86	404.544	7.553.284	5,36
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	89.128	1.570.746	5,67
Toplam	2.124.730	45.941.555	4,62	2.708.263	48.420.648	5,59

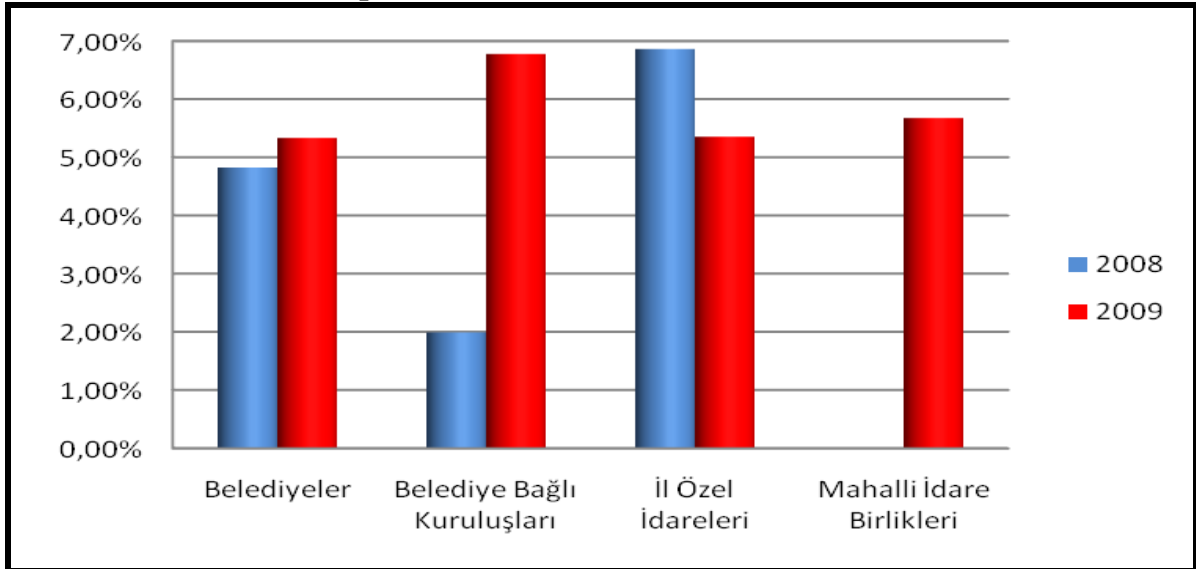
* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında cari transfer harcamaları olarak; belediyeler 1.655.694.000 TL, il özel idareleri 404.544.000 TL, mahalli idare birlikleri 89.128.000 TL ve belediye bağlı idareleri 558.897.000 TL harcamıştır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin cari transfer harcamalarının toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:19

Mahalli İdare Türlerine Göre Cari Transfer Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008–2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki cari transfer harcamalarının payı % 5,59'dur. Bu oran belediyelerde % 5,33, belediye bağlı idarelerinde % 6,78, mahalli idare birliklerinde % 5,67 ve il özel idarelerinde % 5,36'dır.

VII.1. 6.1. Belediye Türlerine Göre Cari Transferler

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre cari transfer harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:26

Belediye Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	681.615	12.313.445	5,54	839.004	13.662.594	6,14
İl Belediyeleri	140.223	3.402.805	4,12	135.713	3.262.669	4,16
İlçe ve Belde Belediyeleri	671.419	15.242.834	4,40	680.977	14.123.326	4,82
Toplam	1.493.257	30.959.084	4,82	1.655.694	31.048.589	5,33

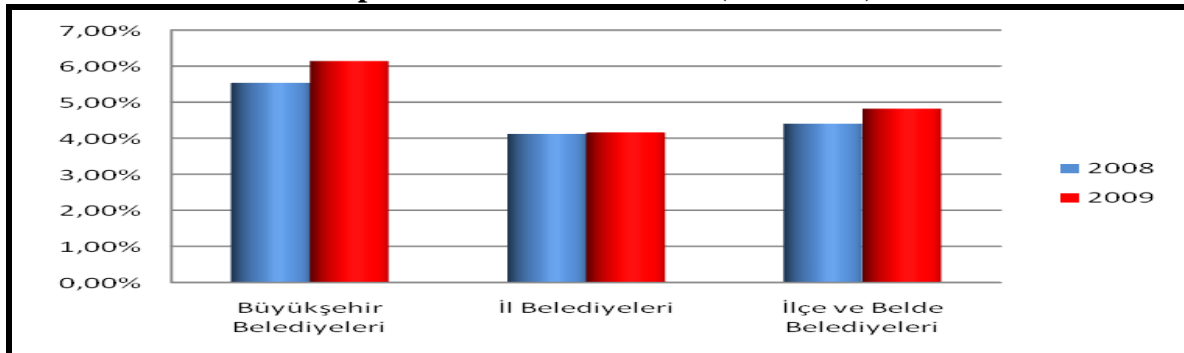
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında cari transferler harcamaları olarak; büyükşehir belediyeleri 839.004.000 TL, il belediyeleri 135.713.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 680.977.000 TL harcamıştır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre cari transfer harcamalarının toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:20

Belediye Türlerine Göre Cari Transfer Harcamalarının Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında cari transferlerin toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 6,14, il belediyelerinde % 4,16, ilçe ve belde belediyelerinde % 4,82'dir.

VII.1. 7. Sermaye Harcamaları

Sermaye harcamaları, ilgili mahalli idarenin mamul mal alımları, menkul sermaye üretim harcamaları, gayri maddi hak alımları, gayrimenkul alımları ve kamulaştırılması, gayrimenkul sermaye üretim harcamaları, menkul malların büyük onarım harcamaları, gayrimenkul büyük onarım harcamalarının, stok alımları ve diğer sermaye harcamalarından oluşmaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idare türlerine göre sermaye harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:27

**Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Harcamalar ve
Toplam Harcamalar (2008-2009) (1.000 TL)**

Türü	2008			2009		
	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	11.000.982	30.959.084	35,53	8.650.100	31.048.589	27,86
Belediye Bağlı İdareleri	3.741.870	8.143.505	45,95	2.732.737	8.248.029	33,13
İl Özel İdareleri	2.648.111	6.838.966	38,72	3.228.875	7.553.284	42,75
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	719.818	1.570.746	45,83
Toplam	17.390.963	45.941.555	37,85	15.331.530	48.420.648	31,66

* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında sermaye harcamaları olarak; belediyeler 8.650.100.000 TL, il özel idareleri 3.228.875.000 TL ve belediye bağlı idareleri 2.732.737.000 TL harcamıştır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idare türlerine göre sermaye harcamalarının toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:21

**Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Harcamalarının
Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)**

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerde sermaye harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı % 31,66'dır. Bu pay belediyelerde % 27,86, belediye bağlı idarelerinde % 33,13, mahalli idare birliklerinde % 45,83 ve il özel idarelerinde % 42,75'dir.

VII.1.7.1. Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre sermaye harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:28

**Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve
Toplam Harcamalar (2008-2009)**

(1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	6.382.677	12.313.445	51,84	5.639.049	13.662.594	41,27
İl Belediyeleri	860.270	3.402.805	25,28	581.203	3.262.669	17,81
İlçe ve Belde Belediyeleri	3.758.035	15.242.834	24,65	2.429.848	14.123.326	17,20
Toplam	11.000.982	30.959.084	35,53	8.650.100	31.048.589	27,86

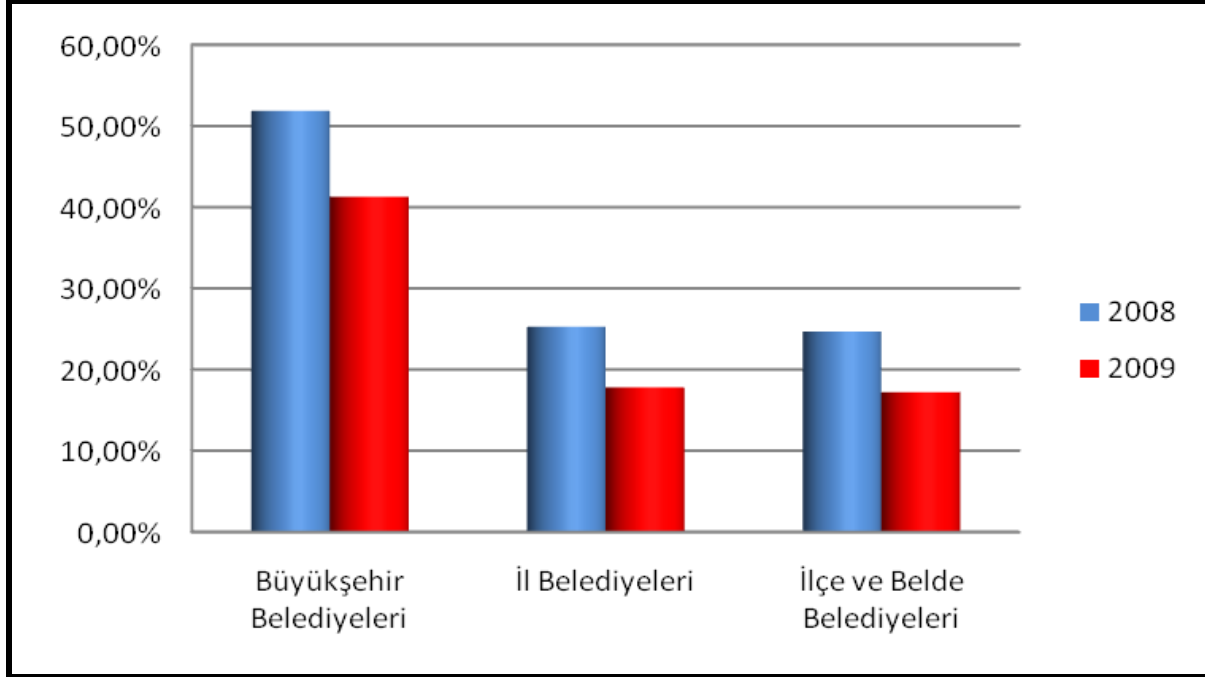
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında sermaye harcamaları olarak; büyükşehir belediyeleri 5.639.049.000 TL, il belediyeleri 581.203.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 2.429.848.000 TL harcamıştır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre sermaye harcamalarının toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:22

**Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamalarının
Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)**

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle sermaye harcamalarının toplam harcamalar içinde en yüksek paya sahip olduğu mahalli idare % 41,27 ile büyükşehir belediyeleridir. Bu pay il belediyelerinde % 17,81, ilçe ve belde belediyelerinde ise % 17,20'dir.

VII.1. 8. Sermaye Transferleri

Sermaye transferleri, ilgili mahalli idarenin yurtiçi sermaye transferleri ile yurtdışı sermaye transferlerinden oluşmaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle türlerine göre mahalli idarelerin sermaye transfer harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:29

**Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve
Toplam Harcamalar (2008-2009) (1.000 TL)**

Türü	2008			2009		
	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	136.729	30.959.084	0,44	520.468	31.048.589	1,68
Belediye Bağlı İdareleri	2.618	8.143.505	0,03	33.405	8.248.029	0,41
İl Özel İdareleri	101.780	6.838.966	1,49	205.961	7.553.284	2,73
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	29.661	1.570.746	1,89
Toplam	241.127	45.941.555	0,52	789.495	48.420.648	1,63

* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

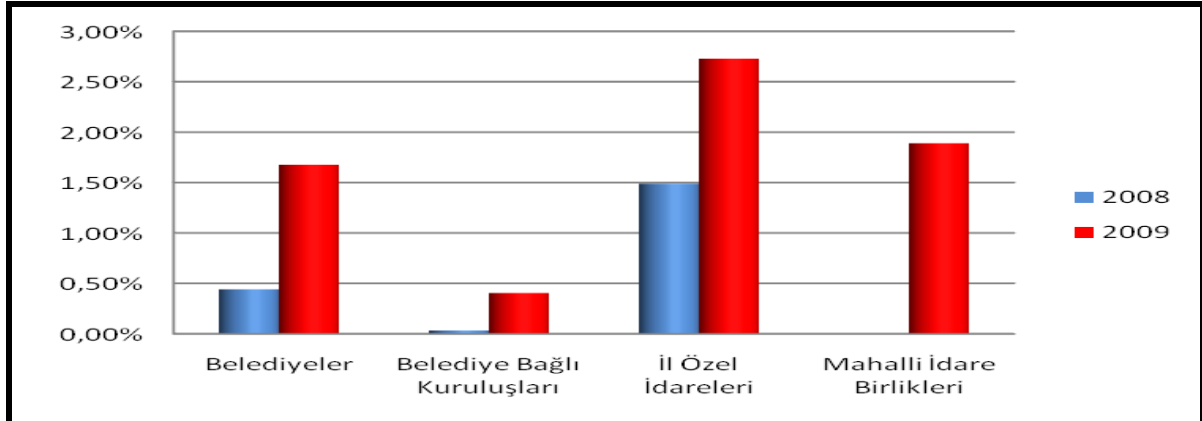
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında sermaye transfer harcamaları olarak; belediyeler 520.468.000 TL, il özel idareleri 205.961.000 TL, mahalli idare birlikleri 29.661.000 TL ve belediye bağlı idareleri 33.405.000 TL harcamıştır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle türlerine göre mahalli idarelerin sermaye transfer harcamalarının toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:23

**Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Transferlerinin
Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)**

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerde sermaye transferlerinin toplam harcamalar içindeki payı % 1,63'tür. Bu pay belediyelerde % 1,68, belediye bağlı idarelerinde % 0,41, mahalli idare birliklerinde % 1,89 ve il özel idarelerinde % 2,73'tür.

VII.1. 8. 1.Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre sermaye transfer harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:30

Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve Toplam Harcamalar (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	59.667	12.313.445	0,48	466.575	13.662.594	3,41
İl Belediyeleri	35.464	3.402.805	1,04	12.060	3.262.669	0,37
İlçe ve Belde Belediyeleri	41.598	15.242.834	0,27	41.833	14.123.326	0,30
Toplam	136.729	30.959.084	0,44	520.468	31.048.589	1,68

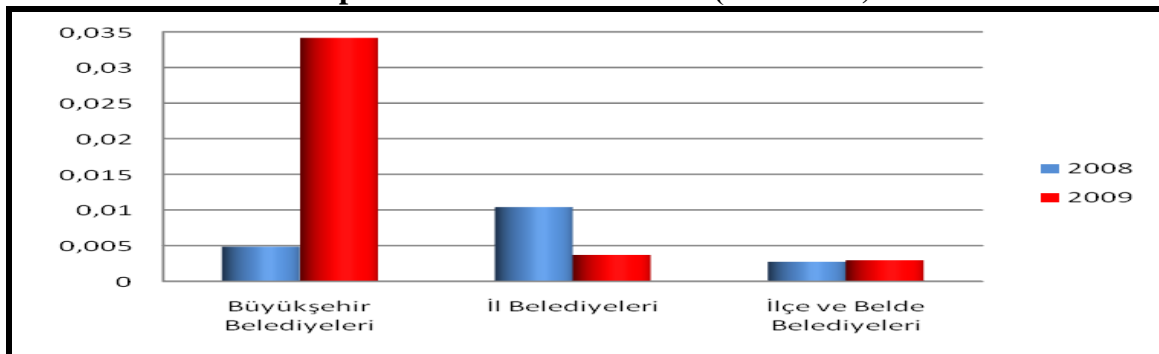
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında sermaye transferleri olarak; büyükşehir belediyeleri 466.575.000 TL, il belediyeleri 12.060.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 41.833.000 TL harcamıştır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre sermaye transferlerinin toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:24

Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferlerinin Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında sermaye transferlerinin toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 3,41, il belediyelerinde % 0,37, ilçe ve belde belediyelerinde % 0,30'dur.

VII.1.9. Borç Verme

Borç verme, ilgili mahalli idarenin yurtiçi borç verme harcamaları ile yurtdışı borç verme harcamalarından oluşmaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idare türlerine göre borç verme ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:31

**Mahalli İdare Türlerine Göre Borç Verme ve
Toplam Harcamalar (2008-2009) (1.000 TL)**

Türü	2008			2009		
	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	354.766	30.959.084	1,15	1.323.157	31.048.589	4,26
Belediye Bağlı İdareleri	243.935	8.143.505	3,00	317.061	8.248.029	3,84
İl Özel İdareleri	4.592	6.838.966	0,07	7.526	7.553.284	0,10
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	6.825	1.570.746	0,43
Toplam	603.293	45.941.555	1,31	1.654.569	48.420.648	3,42

* Muhasebat Genel Müdürlüğünce Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

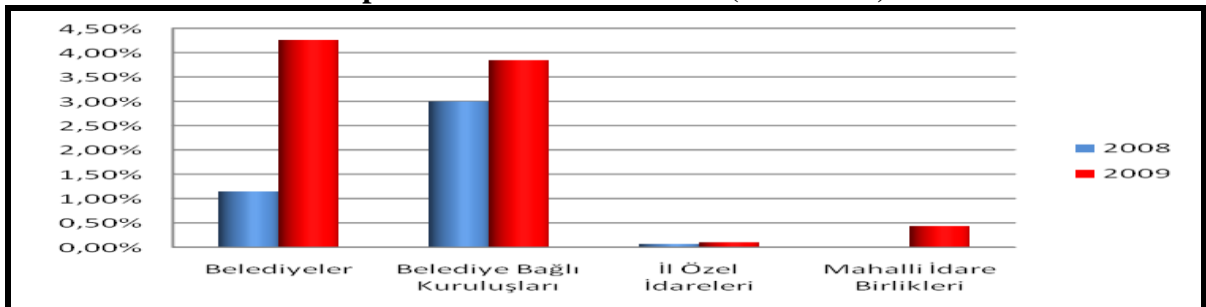
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında borç verme harcamaları olarak; belediyeler 1.323.157.000 TL, il özel idareleri 7.526.000 TL, mahalli idare birliklerinde 6.825.000 TL, mahalli idare birlikleri 6.825.000 TL ve belediye bağlı idareleri 317.061.000 TL harcamıştır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idare türlerine göre borç verme harcamalarının toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:25

**Mahalli İdare Türlerine Göre Borç Vermenin
Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)**

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerin toplam harcamaları içindeki borç verme oranı % 3,52'dir. Bu oran belediyelerde % 4,26, belediye bağlı idarelerinde % 3,84 ve il özel idarelerinde % 0,10'dur.

VII.1.9.1. Belediye Türlerine Göre Borç Verme

2008 ve 2009 yılları Belediye türlerine göre borç verme ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:32

Belediye Türlerine Göre Borç Verme ve Toplam Harcamalar (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	350.286	12.313.445	2,84	1.296.432	13.662.594	9,49
İl Belediyeleri	756	3.402.805	0,02	3.577	3.262.669	0,11
İlçe ve Belde Belediyeleri	3.724	15.242.834	0,02	23.148	14.123.326	0,16
Toplam	354.766	30.959.084	1,15	1.323.157	31.048.589	4,26

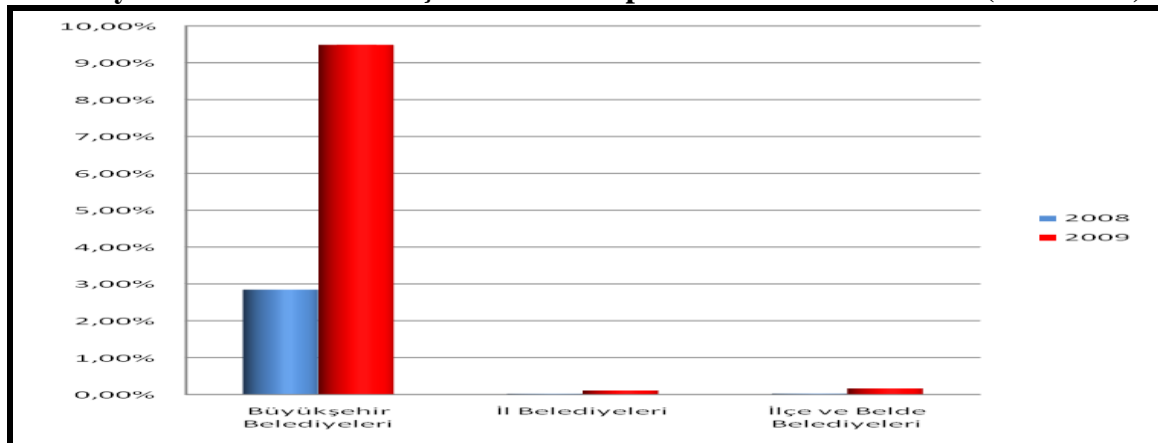
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında borç verme harcamaları olarak; büyükşehir belediyeleri 1.296.432.000 TL, il belediyeleri 3.577.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 23.148.000 TL harcamıştır.

2008 ve 2009 yılları Belediye türlerine göre borç verme harcamalarının toplam harcamalara oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:26

Belediye Türlerine Göre Borç Vermenin Toplam Harcamalara Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında borç vermenin toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde % 9,49, il belediyelerinde % 0,11, ilçe ve belde belediyelerinde % 0,16'dır.

VII.2. Mahalli İdarelerin Gelirleri

2006 ve 2009 yılları itibariyle türlerine göre mahalli idarelerin gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:33

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Gelirleri (2006-2009) (1.000 TL)

Türü	2006	2007	2008	2009
Belediyeler	20.372.864	23.648.122	25.736.012	26.844.961
Belediye Bağlı İdareleri	5.716.057	5.726.524	5.983.883	7.333.985
İl Özel İdareleri	5.635.984	6.099.586	7.121.956	7.299.672
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	1.291.325
Toplam	31.724.905	35.474.232	38.841.851	42.769.943

* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

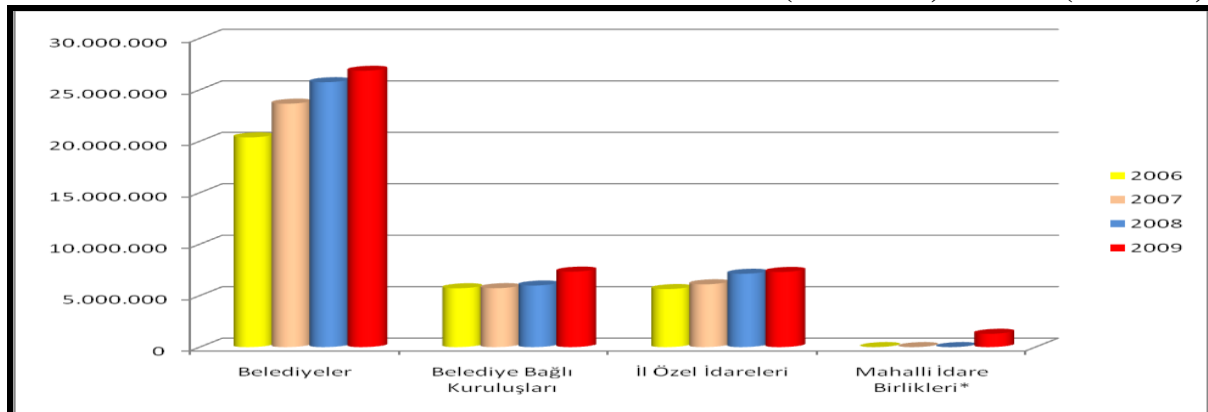
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 Yılında belediyeler 26.844.961.000 TL, il özel idareleri 7.299.672.000 TL, mahalli idare birlikleri 1.291.325.000 TL ve belediye bağlı kuruluşları 7.333.985.000 TL gelir elde etmiştir.

2006 ve 2009 yılları itibariyle türlerine göre mahalli idarelerin gelirleri aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:27

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Gelirleri (2006-2009) (1.000 TL)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

Mahalli idare gelirleri 2009 yılında bir önceki yıla göre % 6,36 (mahalli idare birlikleri hariç) artış göstermiştir. Bu artış belediyelerde % 4,13, il özel idarelerinde % 2,43 ve belediye bağlı idarelerinde % 18,40'tır.

VII.2. 1. Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri

2006 ve 2009 yılları itibariyle gelir kalemlerine göre mahalli idarelerin gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:34

Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri (2006-2009) (1.000 TL)

Türü	2006	2007	2008	2009
Vergi Gelirleri	3.377.516	3.690.832	4.190.482	3.776.080
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.060.244	8.992.899	9.187.821	10.558.298
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	4.304.960	4.589.299	5.208.655	6.150.040
Faizler, Paylar ve Cezalar	13.621.545	16.012.989	18.404.010	19.885.113
Sermaye Gelirleri	2.002.846	1.948.766	1.731.648	1.333.119
Alacaklardan Tahsilâtlar	357.794	239.447	119.235	1.067.293
Toplam Gelirler	31.724.905	35.474.232	38.841.851	42.769.943

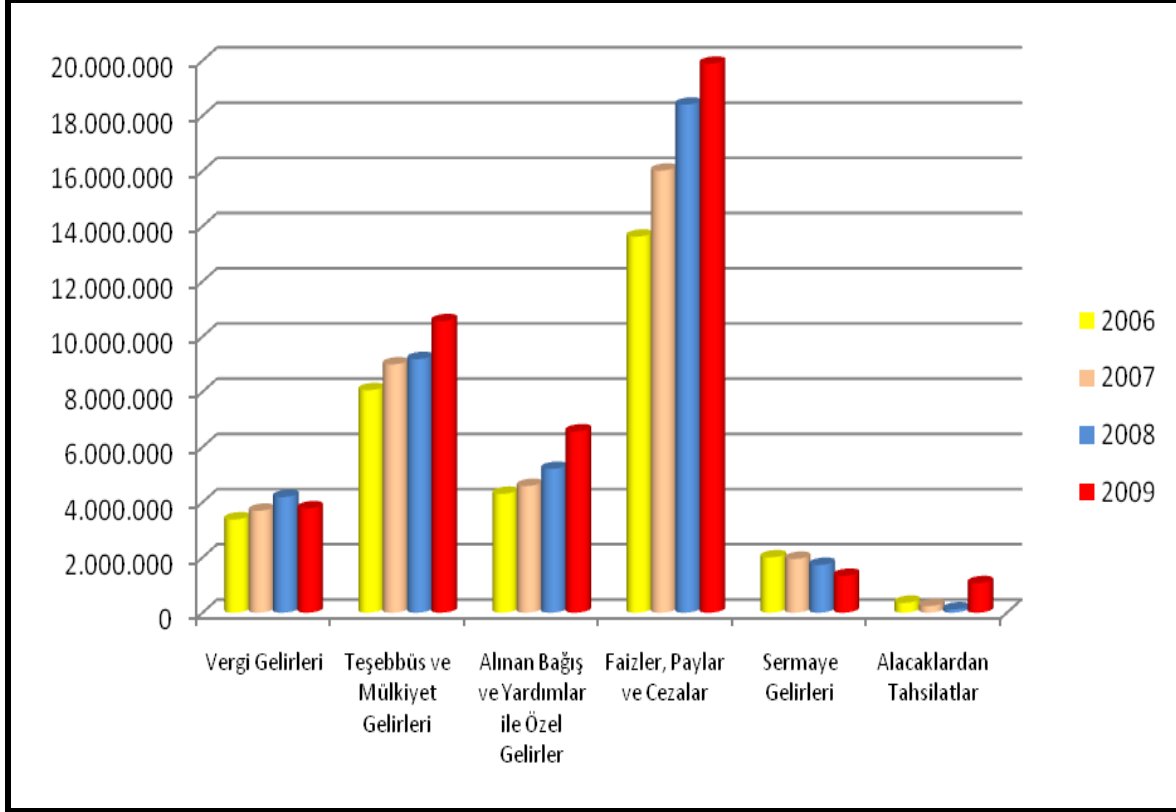
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerin gelirleri 42.769.943.000 TL'dir. Vergi gelirleri 3.776.080.000 TL, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri 10.558.298.000 TL, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler 6.150.040.000 TL, faizler, paylar ve cezalar 19.885.113.000 TL, sermaye gelirleri 1.333.119.000 TL ve alacaklardan tahsilâtlar 1.067.293.000 TL'dir. 2009 yılı dışındaki yıllara ait gelirler içine mahalli idare birliklerinin geliri dâhil değildir.

2006 ve 2009 yılları itibariyle gelir kalemlerine göre mahalli idarelerin gelirleri aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:28

Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri (2006-2009) (1.000 TL)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

VII.2. 2. Vergi Gelirleri

Vergi gelirleri, ilgili mahalli idarece alınan emlak (bina, arsa, arazi) vergisi, çevre temizlik vergisi, haberleşme vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, eğlence vergisi, yangın sigorta vergisi, ilan ve reklam vergisi ile bina inşaat harcı, işyeri açma izni harcı, yapı kullanma izni harcı, ölçü ve tartı aletlerinin muayene harcı, hayvan kesimi muayene ve denetleme harcı, işgal harcı, kaynak suları harcı, tatil günlerinde çalışma ruhsat harcı, tellallık harcı, toptancı hali resmi ve diğer harçlardan oluşmaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle türlerine göre mahalli idarelerin vergi gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:35

**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve
Toplam Gelirler (2008-2009) (1.000 TL)**

Türü	2008			2009		
	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%
Belediyeler	4.077.274	25.736.012	15,84	3.631.028	26.844.961	13,53
Belediye Bağlı İdareleri	0	5.983.883	0	0	7.333.985	0
İl Özel İdareleri	113.208	7.121.956	1,59	112.821	7.299.672	1,55
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	32.231	1.291.325	2,50
Toplam	4.190.482	32.857.968	12,75	3.776.080	42.769.943	8,83

* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

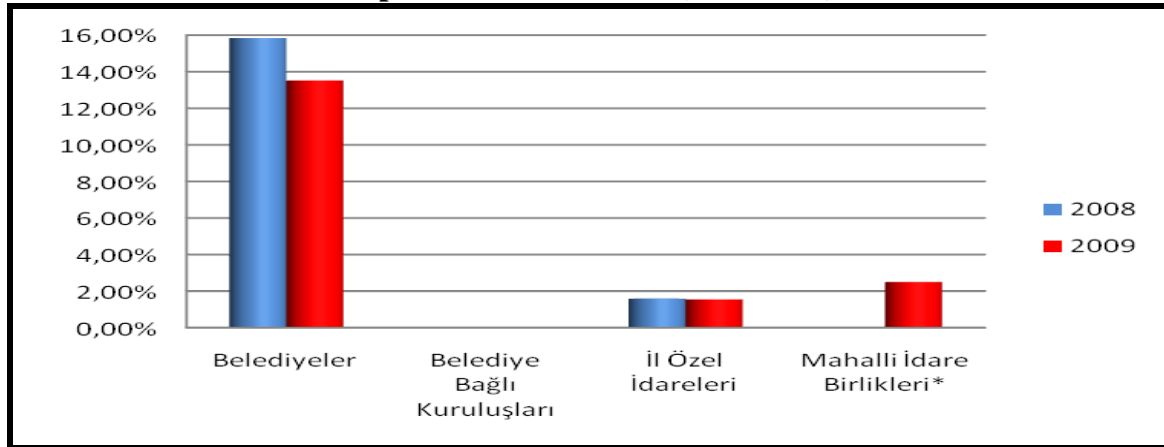
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında vergi gelirleri olarak belediyeler 3.631.028.000 TL, il özel idareleri 112.821.000 TL ve mahalli idare birlikleri 32.231.000 TL gelir elde etmiştir. 2009 yılında görülen vergi gelirlerindeki düşüş, belediyelere ödenen elektrik tüketim vergisinin 2009 yılında genel bütçeye aktarılmasından kaynaklanmaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle türlerine göre mahalli idarelerin vergi gelirlerinin toplam gelirlere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:29

**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Vergi Gelirlerinin
Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)**

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerde vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı % 9,03'tür. Bu pay belediyelerde % 13,52 ve il özel idarelerinde % 1,55'tir.

İl özel idarelerine ait vergi gelirleri yok denecek kadar azdır. Çünkü özel idarelere belediyelerde olduğu gibi vergi ve harç toplama konusunda henüz yetki verilmemiştir.

Belediyelerin topladığı vergiler Belediye Gelirleri Kanununda ve Emlak Vergisi Kanununda düzenlenmiştir. Yerel vergiler nispi ve maktu olmak üzere iki şekilde belirlenmektedir. Nispi vergiler, enflasyon dönemlerinde reel olarak kendilerini korumaktadır. Maktu vergiler ise enflasyon karşısında aşınmaktadır. Türkiye’de Bina Vergisi, Arazi Vergisi, Eğlence Vergisi gibi vergiler nispi olarak hesaplanırken, İlan ve Reklam Vergisi, Çevre Temizlik Vergisi ve harçların tamamına yakını (Tellallık Harcı hariç) maktu olarak hesaplanmaktadır.

VII.2. 2. 1. Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre vergi gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:36

**Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve
Toplam Gelirler (2008-2009) (1.000 TL)**

Türü	2008			2009		
	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	260.409	9.860.132	2,64	249.378	11.335.294	2,20
İl Belediyeleri	440.027	2.917.233	15,08	400.010	2.917.161	13,71
İlçe ve Belde Belediyeleri	3.376.838	12.958.647	26,06	2.981.640	12.592.506	23,68
Toplam	4.077.274	25.736.012	15,84	3.631.028	26.844.961	13,53

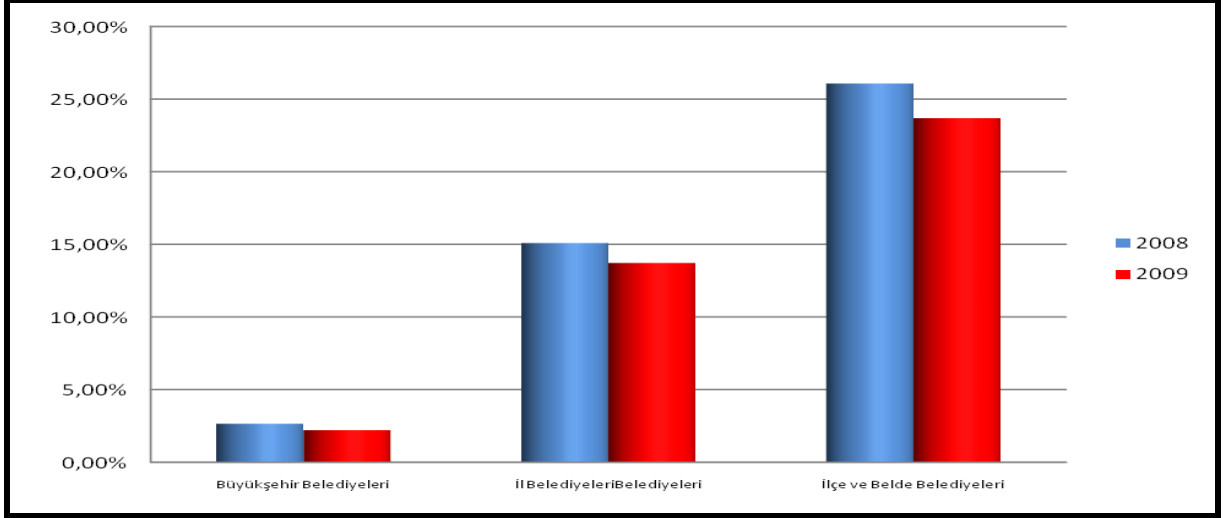
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında vergi gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 249.378.000 TL, il belediyeleri 400.010.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 2.981.640.000 TL gelir elde etmiştir.

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre vergi gelirlerinin toplam gelire oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:30

Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle vergi gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı; büyükşehir belediyelerinde % 2,20, il belediyelerinde % 13,71, ilçe ve belde belediyelerinde % 23,68'dir.

VII.2. 3. Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri

Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri,

a) Şartname, basılı evrak, değerli kâğıt ve kitap gibi mal satışlarından elde edilen gelirler,

b) Doğalgaz hizmetlerine ilişkin gelirler, Su hizmetlerine ilişkin gelirler, otopark işletme gelirleri, sosyal tesis işletme gelirleri, ilan ve reklam gelirleri, muayene denetim ve kontrol ücretleri, sağlık hizmetlerine ilişkin gelirler, ulaştırma hizmetlerine ilişkin gelirler gibi sunulan hizmetlerden elde edilen gelirler,

c) Su, ulaştırma, sağlık, eğitim, doğalgaz, tarımsal, kültürel, çevre ve esenlik ile ekonomik hizmetlere ilişkin kurumlar hâsılatı ve kârı,

d) Lojman, sosyal tesis, spor tesisi, kültürel amaçlı tesis ve diğer taşınmaz kira gelirleri ile ecrimisil gelirleri,

e) Taşınır kira gelirleri,

f) Diğer çeşitli teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden oluşmaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin türlerine göre teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:37

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%
Belediyeler	3.751.749	25.736.012	14,58	4.123.985	26.844.961	15,36
Belediye Bağlı İdareleri	5.246.319	5.983.883	87,67	5.907.182	7.333.985	80,55
İl Özel İdareleri	189.753	7.121.956	2,66	225.387	7.299.672	3,09
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	301.744	1.291.325	23,37
Toplam	9.187.821	38.841.851	23,65	10.558.298	42.769.943	24,69

* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

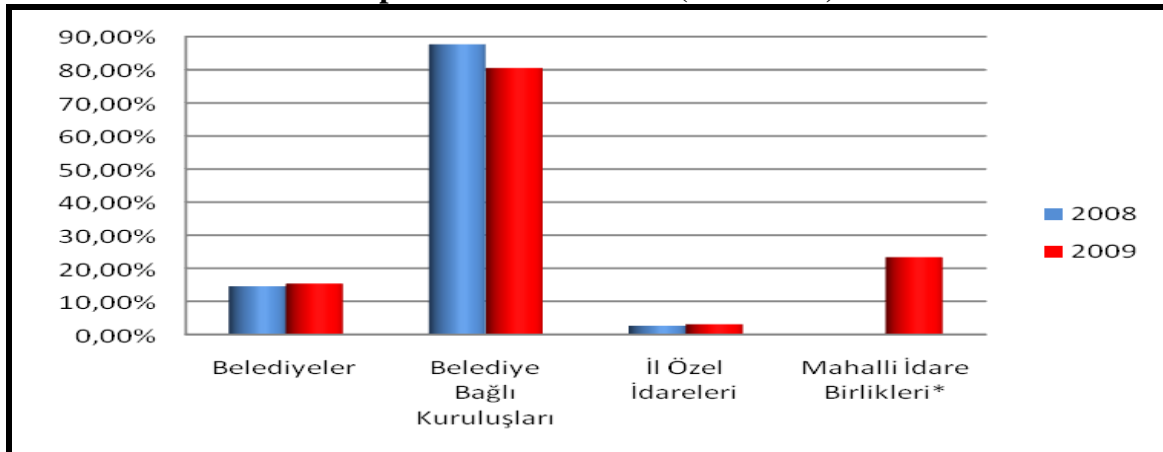
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında teşebbüs ve mülkiyet gelirleri olarak belediyeler 4.123.985.000 TL, il özel idareleri 225.387.000 TL, mahalli idare birlikleri 301.744.000 TL ve belediye bağlı idareleri 5.907.182.000 TL gelir elde etmiştir.

2008 ve 2009 yılları itibariyle türlerine göre mahalli idarelerin teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin toplam gelirlere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:31

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerde teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı % 24,69'dur. Bu pay belediyelerde % 15,36, belediye bağlı idarelerinde % 80,55, mahalli idare birliklerinde % 23,27 ve il özel idarelerinde % 3,09'dur.

VII.2. 3. 1. Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri

2008 ve 2009 yılları itibariyle Belediye türlerine göre teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:38

Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	946.327	9.860.132	9,60	1.348.917	11.335.294	11,90
İl Belediyeleri	836.947	2.917.233	28,69	853.257	2.917.161	29,25
İlçe ve Belde Belediyeleri	1.968.475	12.958.647	15,19	1.921.811	12.592.506	15,26
Toplam	3.751.749	25.736.012	14,58	4.123.985	26.844.961	15,36

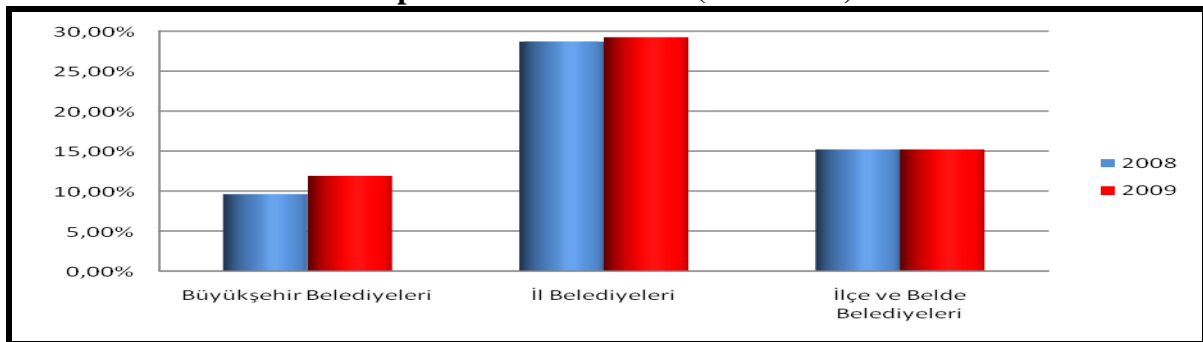
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında teşebbüs ve mülkiyet gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 1.348.917.000 TL, il belediyeleri 853.257.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 1.921.811.000 TL gelir elde etmiştir.

2008 ve 2009 yılları itibariyle Belediye türlerine göre teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin toplam gelirlere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:32

Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı; büyükşehir belediyelerinde % 11,90, il belediyelerinde % 29,25, ilçe ve belde belediyelerinde % 15,26'dır.

VII. 2. 4. Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler

Alınan bağış ve yardımlar:

- Dünya Bankası ve Avrupa Birliği gibi yurtdışından alınan bağış ve yardımlar,
- Merkezi yönetim bütçesine dâhil idarelerden alınan bağış ve yardımlar,
- Diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar,
- Kurum ve kişilerden alınan bağış ve yardımlar,
- Proje karşılığı alınan bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin türlerine göre alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir

Tablo:39

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%
Belediyeler	496.871	25.736.012	1,93	375.120	26.844.961	1,40
Belediye Bağlı İdareleri	96.294	5.983.883	1,61	389.260	7.333.985	5,31
İl Özel İdareleri	4.615.490	7.121.956	64,81	4.646.911	7.299.672	63,66
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	738.749	1.291.325	57,21
Toplam	5.208.655	38.841.851	13,41	6.150.040	42.769.943	14,38

* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

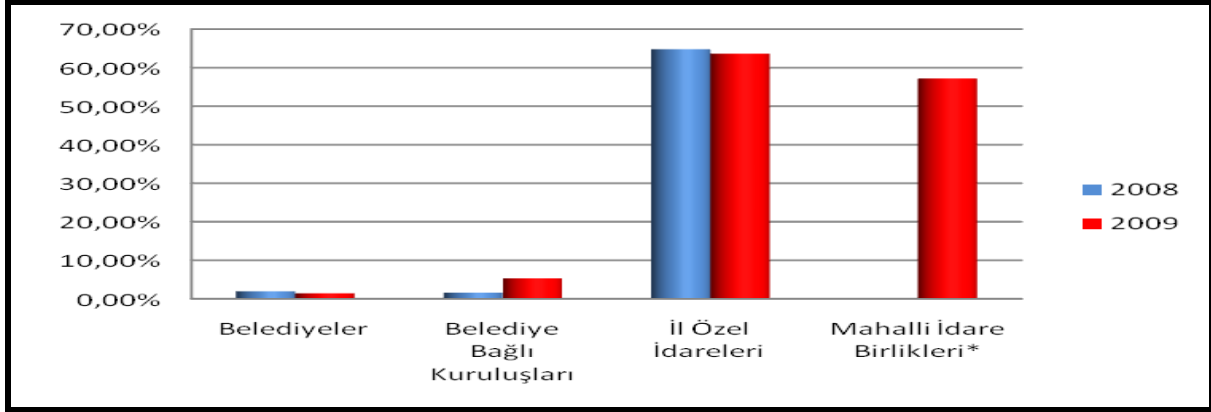
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirleri olarak; belediyeler 375.120.000 TL, il özel idareleri 4.646.911.000 TL, mahalli idare birlikleri 738.749.000 TL ve belediye bağlı idareleri 389.260.000 TL gelir elde etmiştir.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin türlerine göre alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerin toplam gelirlere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:33

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasebat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerde alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerin toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde % 1,40, belediye bağı idarelerinde % 5,31, mahalli idare birliklerinde % 57,21 ve il özel idarelerinde % 63,66'dır.

VII.2.4.1. Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:40

Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Bağış ve Özel Gelirler	Toplam Gelir	%	Bağış ve Özel Gelirler	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	52.812	9.860.132	0,54	37.992	11.335.294	0,34
İl Belediyeleri	33.606	2.917.233	1,15	41.877	2.917.161	1,44
İlçe ve Belde Belediyeleri	410.453	12.958.647	3,17	295.251	12.592.506	2,34
Toplam	496.871	25.736.012	1,93	375.120	26.844.961	1,40

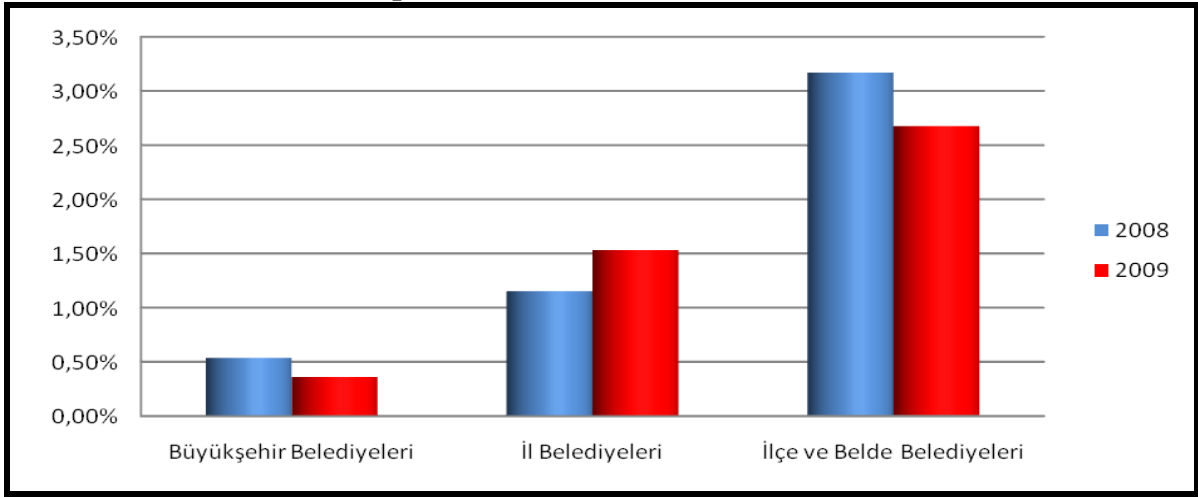
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2010, <http://www.muhasebat.gov.tr/>

2009 yılında alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 37.992.000 TL, il belediyeleri 41.877.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 295.251.000 TL gelir elde etmiştir.

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerin toplam gelirlere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:34

Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirlerin Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasebat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerin toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde % 0,34, il belediyelerinde % 1,44, ilçe ve belde belediyelerinde ise % 2,34'dür.

VII.2. 5. Faizler, Paylar ve Cezalar

- Faiz gelirleri; kurumca verilen borçlardan alacakların faizleri, takipteki kurum alacakları faizleri, menkul kıymet ve gecikmiş ödemeler faizleri, mevduat faizleri, vergi, resim ve harç gecikme faizleri ve diğer faiz gelirlerinden oluşmaktadır.
- Pay gelirleri, vergi ve harç gelirlerinden alınan paylar, yönetim giderlerine katılma payları, kamu harcamalarına katılma payları, maden işletmelerinden, müze girişi ücretleri gibi mahalli idarelere ait paylardan elde edilen gelirlerden oluşmaktadır.
- Ceza gelirleri, idari para cezaları, vergi cezaları, irat kaydedilecek nakdi teminatlar, mera gelirleri, irat kaydedilecek hisse senedi ve tahviller ile teminat mektupları gibi diğer çeşit gelirlerden oluşmaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin türlerine göre faizler, paylar ve cezalara ilişkin gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:41

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Faizler Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%	Faizler Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%
Belediyeler	15.709.413	25.736.012	61,04	16.787.113	26.844.961	62,53
Belediye Bağlı İdareleri	594.659	5.983.883	9,94	650.251	7.333.985	8,87
İl Özel İdareleri	2.099.938	7.121.956	29,49	2.271.836	7.299.672	31,12
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	175.913	1.291.325	13,62
Toplam	18.404.010	38.841.851	47,38	19.885.113	42.769.943	46,49

* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

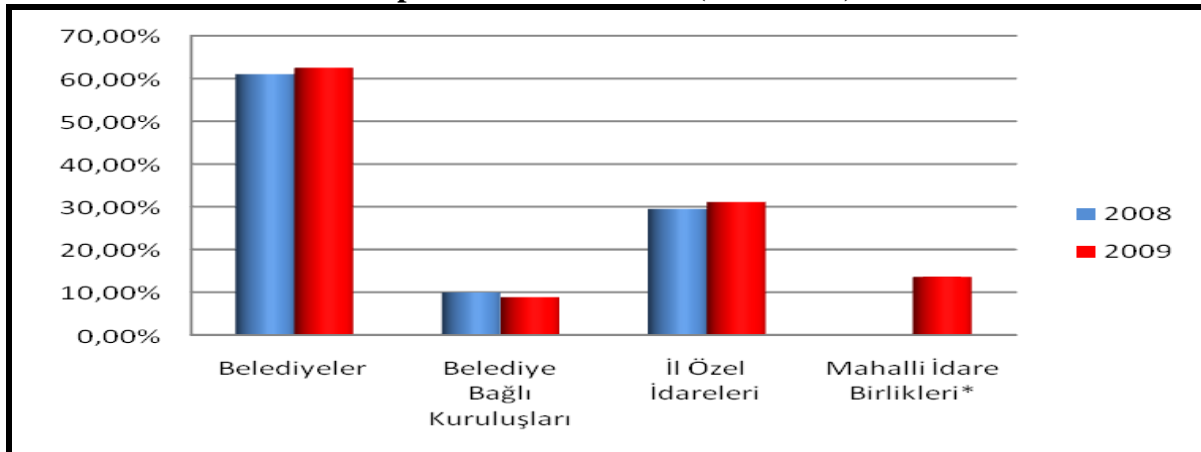
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında faizler, paylar ve cezalara ilişkin gelirler olarak; belediyeler 16.787.113.000 TL, il özel idareleri 2.271.836.000 TL, mahalli idare birlikleri 175.913.000 TL ve belediye bağlı idareleri 650.251.000 TL gelir elde etmiştir.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin türlerine göre faizler, paylar ve cezalara ilişkin gelirlerin toplam gelirlere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:35

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezaların Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerde faizler, paylar ve cezaların toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde % 62,53, belediye bağlı idarelerinde % 8,87 ve il özel idarelerinde % 31,12'dir.

VII.2. 5. 1. Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre faizler, paylar ve cezalar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:42

Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler (2008-2009) (1.000 TL)

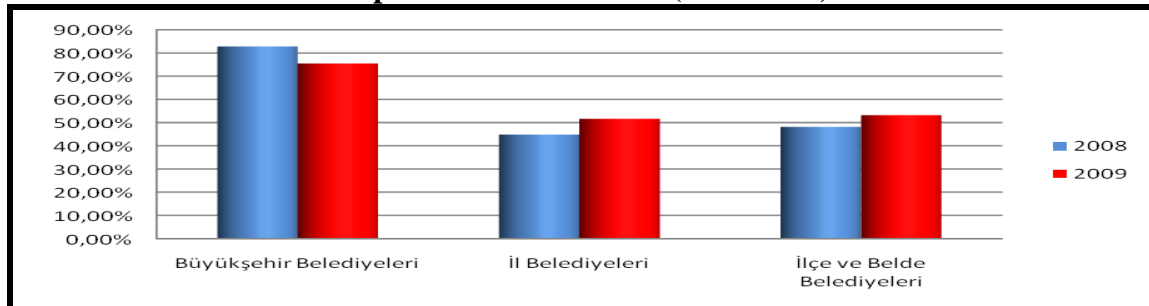
Türü	2008			2009		
	Faizler, Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%	Faizler, Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	8.160.677	9.860.132	82,76	8.554.912	11.335.294	75,47
İl Belediyeleri	1.307.152	2.917.233	44,81	1.507.771	2.917.161	51,69
İlçe ve Belde Belediyeleri	6.241.584	12.958.647	48,17	6.724.430	12.592.506	53,40
Toplam	15.709.413	25.736.012	61,04	16.787.113	26.844.961	62,53

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında faiz, pay ve ceza gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 8.554.912.000 TL, il belediyeleri 1.507.771.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 6.724.430.000 TL gelir elde etmiştir.

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre faiz, pay ve ceza gelirlerinin toplam gelirlere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir

Grafik:36
Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezaların Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle faizler, paylar ve cezaların toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde % 75,47, il belediyelerinde % 51,69, ilçe ve belde belediyelerinde ise % 53,40'tır. Bu gelir kaleminin yüksekliği genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payları da içermesinden kaynaklanmaktadır.

VII.2. 6. Sermaye Gelirleri

Sermaye gelirleri,

- Bina, arazi ve arsa gibi taşınmaz satışlarından elde edilen gelirler,
- Taşınır satışlarından elde edilen gelirler,
- Menkul kıymet ve varlık satış gelirlerinden oluşmaktadır

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin türlerine göre sermaye gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:43

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve Toplam Gelirler (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%
Belediyeler	1.664.835	25.736.012	6,47	1.243.331	26.844.961	4,63
Belediye Bağlı İdareleri	1.416	5.983.883	0,02	47.740	7.333.985	0,65
İl Özel İdareleri	65.397	7.121.956	0,92	40.063	7.299.672	0,55
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	1.985	1.291.325	0,15
Toplam	1.731.648	38.841.851	4,46	1.333.119	42.769.943	3,12

* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

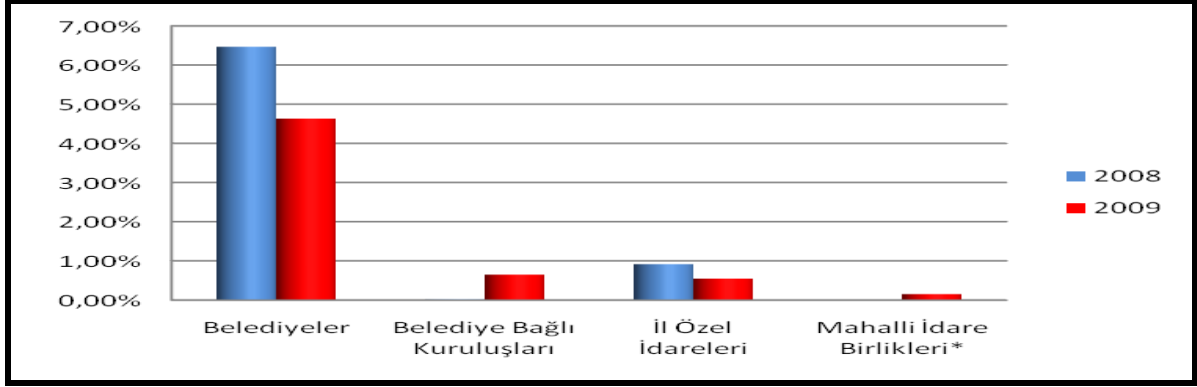
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında sermaye gelirleri olarak; belediyeler 1.243.331.000 TL, il özel idareleri 40.063.000 TL, mahalli idare birlikleri 1.985.000 TL ve belediye bağlı idareleri 47.740.000 TL gelir elde etmiştir.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin türlerine göre sermaye gelirlerinin toplam gelirlere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:37

**Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Sermaye Gelirlerinin
Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)**

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerde faizler, paylar ve cezaların toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde % 4,63, belediye bağlı idarelerinde % 0,65, mahalli idare birliklerinde % 0,15 ve il özel idarelerinde % 0,55'tir.

VII.2. 6. 1. Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre sermaye gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:44

**Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve
Toplam Gelirler (2008-2009)**

(1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	415.820	9.860.132	4,22	465.096	11.335.294	4,10
İl Belediyeleri	298.913	2.917.233	10,25	113.287	2.917.161	3,88
İlçe ve Belde Belediyeleri	950.102	12.958.647	7,33	664.948	12.592.506	5,28
Toplam	1.664.835	25.736.012	6,47	1.243.331	26.844.961	4,63

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

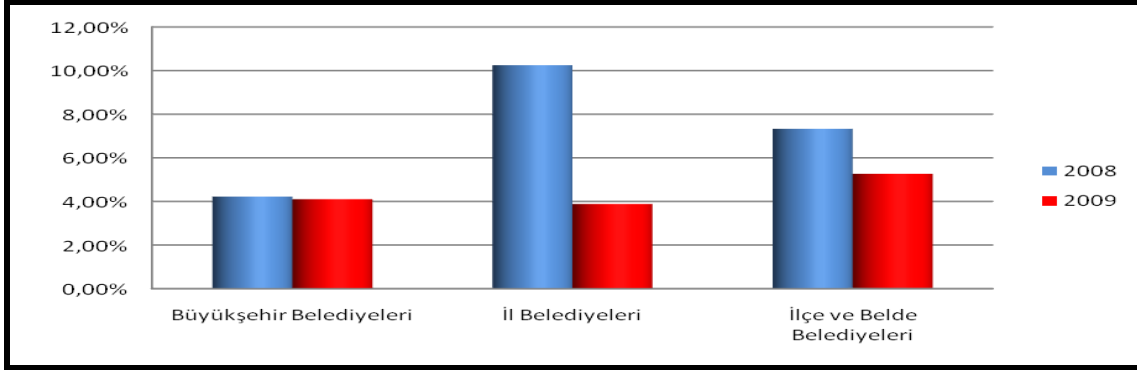
2009 yılında sermaye gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 465.096.000 TL, il belediyeleri 113.287.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 664.948.000 TL gelir elde etmiştir.

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre sermaye gelirlerinin toplam gelirlere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:38

Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranı(2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle sermaye gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde % 4,10, il belediyelerinde % 3,88, ilçe ve belde belediyelerinde ise %5,28'dir.

VII.2. 7. Alacaklardan Tahsilâtlar

Alacaklardan tahsilâtlar, genel bütçeli idareler ile mahalli idareler ve diğer yurtiçi alacaklardan ilgili mahalli idarece yapılan tahsilâtlardan oluşmaktadır.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin türlerine göre alacaklardan tahsilâtlar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:45

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%
Belediyeler	35.870	25.736.012	0,14	684.384	26.844.961	2,55
Belediye Bağlı İdareleri	45.195	5.983.883	0,76	339.552	7.333.985	4,63
İl Özel İdareleri	38.170	7.121.956	0,54	2.654	7.299.672	0,04
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	40.703	1.291.325	3,15
Toplam	119.235	38.841.851	0,31	1.067.293	42.769.943	2,50

* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

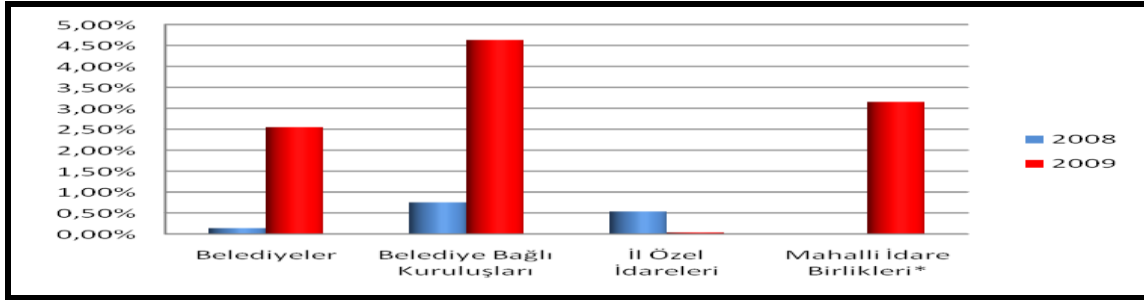
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında alacaklardan tahsilât gelirleri olarak; belediyeler 684.384.000 TL, il özel idareleri 2.654.000 TL, mahalli idare birlikleri 40.703.000 TL ve belediye bağlı idareleri 339.552.000 TL gelir elde etmiştir.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin türlerine göre alacaklardan tahsilât gelirlerinin toplam gelirlere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:39

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtların Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerde alacaklardan tahsilâtların toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde % 2,55, belediye bağlı idarelerinde % 4,63, mahalli idare birliklerinde % 3,15, il özel idarelerinde ise % 0,04'tür.

VII.2. 7. 1. Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre alacaklardan tahsilât gelirleri ve toplam gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:46

Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler (2008-2009)

(1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	24.087	9.860.132	0,24	678.999	11.335.294	5,99
İl Belediyeleri	588	2.917.233	0,02	959	2.917.161	0,03
İlçe ve Belde Belediyeleri	11.195	12.958.647	0,09	4.426	12.592.506	0,04
Toplam	35.870	25.736.012	0,14	684.384	26.844.961	2,55

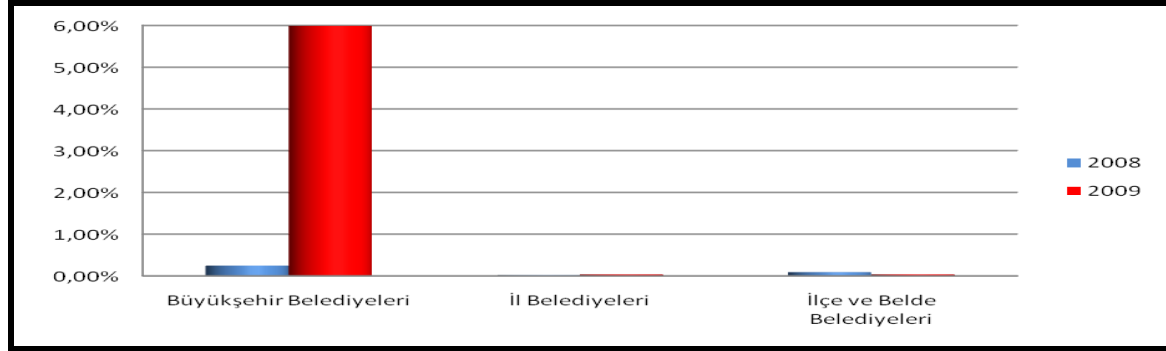
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasabat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında alacaklardan tahsilât gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 678.999.000 TL, il belediyeleri 959.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 4.426.000 TL gelir elde etmiştir.

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre alacaklardan tahsilât gelirlerinin toplam gelirlere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:40

Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtların Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle alacaklardan tahsilât gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde % 5,99, il belediyelerinde % 0,03, ilçe ve belde belediyelerinde ise % 0,04'tür.

VII.2.8. Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idarelerin türlerine göre genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:47

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	G.B.V.G. Alınan Paylar	Toplam Gelir	%	G.B.V.G. Alınan Paylar	Toplam Gelir	%
Belediyeler	12.508.740	25.736.012	48,60	13.358.440	26.844.961	49,76
Belediye Bağlı İdareleri	349.972	5.983.883	5,85	387.206	7.333.985	5,28
İl Özel İdareleri	1.581.543	7.121.956	22,21	1.828.174	7.299.672	25,04
Mahalli İdare Birlikleri*	-	-	-	13.466	1.291.325	1,04
Toplam	14.440.225	38.841.851	37,18	15.587.286	42.769.943	36,44

* Muhasebat Genel Müdürlüğüne Mahalli İdare Birliklerine ait bilgiler 2009 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır.

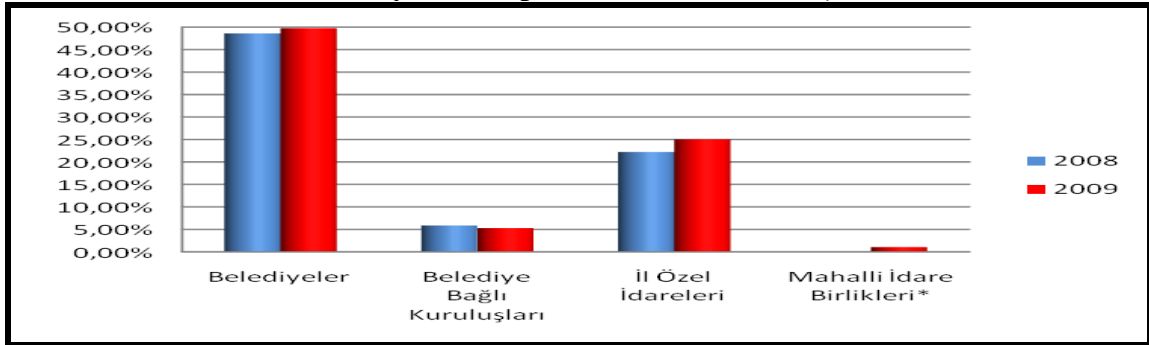
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylardan; belediyeler 13.358.440.000 TL, il özel idareleri 1.828.174.000 TL, mahalli idare birlikleri 13.466.000 TL ve belediye bağlı idareleri 387.206.000 TL gelir elde etmiştir.

2008 ve 2009 yılları itibariyle mahalli idare türlerine göre genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın toplam gelirlere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:41

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Payların Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasebat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın toplam gelirlere oranı belediyelerde % 49,76, il özel idarelerinde % 25,04, mahalli idare birliklerinde % 1,04 ve belediye bağlı idarelerinde % 5,28'dir.

VII.2. 8. 1. Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:48

Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler (2008-2009) (1.000 TL)

Türü	2008			2009		
	G.B.V.G. Alınan Paylar	Toplam Gelir	%	G.B.V.G. Alınan Paylar	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	6.292.216	9.860.132	63,81	6.473.072	11.335.294	57,11
İl Belediyeleri	1.127.790	2.917.233	38,66	1.333.076	2.917.161	45,70
İlçe ve Belde Belediyeleri	5.088.734	12.958.647	39,27	5.552.292	12.592.506	44,09
Toplam	12.508.740	25.736.012	48,60	13.358.440	26.844.961	49,76

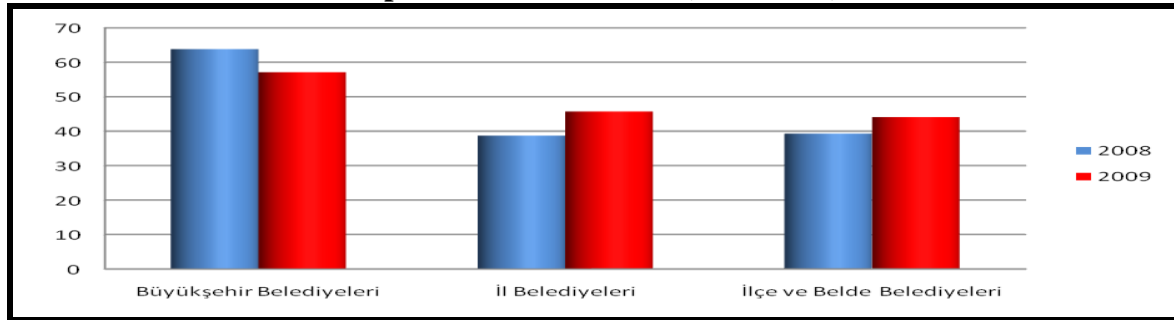
Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasebat.gov.tr/>, 2010

2009 yılında genel bütçe vergi gelirlerinden alınan pay olarak; büyükşehir belediyeleri 6.473.072.000 TL, il belediyeleri 1.333.076 TL, ilçe ve belde belediyeleri 5.552.292 TL gelir elde etmiştir.

2008 ve 2009 yılları itibariyle belediye türlerine göre genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın toplam gelirlere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:42

Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Payların Toplam Gelirlere Oranı (2008-2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın toplam gelirlere oranı büyükşehir belediyelerinde % 57,10, il belediyelerinde % 45,70, ilçe ve belde belediyelerinde ise % 44,09'dur.

VII.3. Mahalli İdarelerin İç ve Dış Borçları

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerin iç borç ve dış borçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:49

Mahalli İdarelerin İç ve Dış Borçları (2008-2009) (Milyon TL)

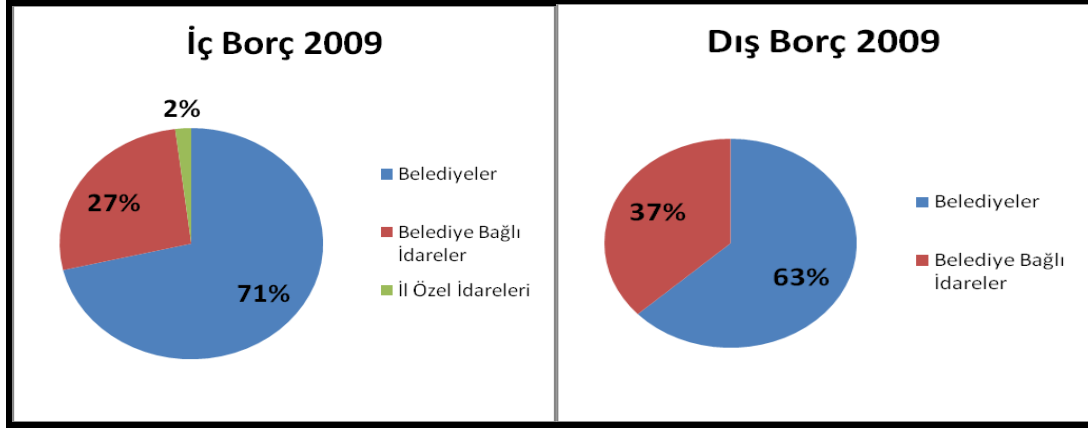
Türü	İç Borç		Dış Borç		Toplam	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Belediyeler	28.282,8	31.282,9	2.700,0	3.709,8	30.982,8	34.992,7
Belediye Bağlı İdareler	10.556,3	11.710,6	2.097,1	2.164,1	12.653,4	13.874,7
İl Özel İdareleri	726,1	863,6			726,1	863,6
Toplam	39.565,2	43.857,1	4.797,1	5.873,9	44.362,3	49.731,0

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerin iç borç toplamı 39.565.200.000 TL, dış borç toplamı ise 5.873.900.000 TL'dir.

Grafik:43

Mahalli İdarelerin İç ve Dış Borçları (2009)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2010

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerin toplam iç borcu 39.565.200.000 TL'dir. Bunun % 71'i belediyelere, % 27'si bağlı idarelere ve % 2'si il özel idarelerine aittir.

2009 yılı itibariyle mahalli idarelerin toplam dış borcu 5.873.900.000 TL'dir. Bunun % 63'ü belediyelere ve % 37'si bağlı idarelere aittir.

Mahalli idarelerde yapılacak denetimin genel çerçevesi Anayasanın 127 nci maddesi, 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile çizilmiştir.

Buna göre mahalli idarelerde iç denetim, dış denetim ve İçişleri Bakanlığı denetimi ve yapılmaktadır.

VIII.1. İç Denetim

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 63 üncü maddesine göre iç denetim, kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız ve nesnel güvence sağlayan danışmanlık faaliyetidir. Bu faaliyetler, idarelerin yönetim ve kontrol yapıları ile mali işlemlerinin risk yönetimi, yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek yönünde sistematik, sürekli ve disiplinli bir yaklaşımla ve genel kabul görmüş standartlara uygun olarak gerçekleştirilir.

5018 sayılı Kanununun geçici 5 inci maddesi hükmü uyarınca iç denetçi bulundurulacağı belirtilen büyükşehir, büyükşehir ilçe belediyeleri, belediyelerin bağlı idareleri ve il belediyelerinde 5/10/2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2006/10911 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tahsis edilen 588 iç denetçi kadrosuna 2007 yılından itibaren atamaya yapılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda mahalli idarelerin iş ve işlemleri hukuka uygunluk, mali denetim ve performans denetimi biçiminde iç denetçiler marifetiyle yürütülmektedir.

2009 yılı sonu itibariyle türlerine göre mahalli idarelere tahsis edilen iç denetçi kadroları ve bunlara yapılan atamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 50

Mahalli İdarelerin Türlerine Göre İç Denetçi Sayıları (2009)

Türü	Tahsis Edilen Kadro Sayısı	Doldurulan Kadro Sayısı	Doluluk Oranı %
Belediye	515	203	39,4
İl Özel İdare	112	46	41,1
Bağlı İdare	43	21	48,8
Toplam	670	270	40,3

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 17 nci, 5393 sayılı Belediye Kanununun 25 inci maddelerine istinaden İl özel idaresi, Büyükşehir belediyesi, İl belediyesi, İlçe belediyesi ve Nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde, meclis, her ocak ayı toplantısında idarenin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur.

Nüfusu 10.000 den aşağı olan belde belediyeleri ile birliklerde denetim komisyonu isteğe bağlı olarak oluşturulabilir.

VIII.2. Dış Denetim

5018 Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanununun 68 inci maddesine göre dış denetim, Sayıştay tarafından harcama sonrası yapılan denetimdir. Dış denetimin amacı, kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, yönetimin malî faaliyet, karar ve işlemlerinin; kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine raporlanmasıdır. Sayıştay tarafından yapılacak harcama sonrası dış denetimin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, yönetimin malî faaliyet, karar ve işlemlerinin; kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine raporlanmasıdır.

Bu hüküm çerçevesinde genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mali iş ve işlemlerini denetleme yetkisine sahip Sayıştay Başkanlığı, mahalli idareler ile bunların bağlı kuruluş ve işletmelerinin mali iş ve işlemlerini de harcama sonrası dış denetim kapsamında denetlemektedir.

2009 yılında Sayıştay Başkanlığınca mahalli idarelerin denetlenen hesaplarına ait bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo: 51

Faaliyetlere İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler (2009) (1000 TL)

Hesabın Adı (Türlerine Göre)		Mevcut Hesap Sayısı	2009 Döneminde İncelenen Hesap Sayısı	Denetime Tabi Hesapların 2008 Bütçe Gideri Toplamı	2008 Döneminde İncelenen Hes. Bütçe Gideri Toplamı (2008)	İnceleme Oranı (%) (Bütçe Giderine Göre)
Özel İdareler	Özel İdare Hesabı	81	81	5.568.810,00	5.568.810,00	100
	Büyükşehir Belediye Hesabı	16	16	12.344.848,98	12.344.848,98	100
Belediyeler	Büyükşehir Belediye Kuruluşu Hesabı	19	18	8.125.885,79	7.631.265,09	94
	Büyükşehir Bağı İlçe Belediye Hesabı	143	116	7.283.111,25	7.055.859,73	97
	İl Belediye Hesabı	65	62	3.402.805,36	3.329.537,24	98
	İlçe Belediye Hesabı	749	388	4.516.759,48	3.581.297,66	79
	Belde Belediye Hesabı	1.976	67	2.289.973,29	406.142,50	18
Genel Toplam		3.049	748	43.532.194,15	39.917.761,20	92

Kaynak: Sayıştay Başkanlığı, 2009 Yılı Faaliyet Raporu, s. 42, 2010

Sayıştay Başkanlığınca 2009 yılı denetim döneminde toplam mahalli idarelere ait 3049 adet hesaptan 748 adet hesap incelenmiştir. Bunların, 81'i il özel idaresi, 667'si de belediye hesabından oluşmuştur. Bu çerçevede belediye hesaplarının bütçe büyüklükleri olarak önemli bir bölümünü oluşturan büyükşehir belediyelerinin tamamı, büyükşehir bağlı idarelerinin 18'i, il belediyelerinin 62'si, büyükşehir ilçe belediyelerinin 116'sı ve diğer ilçe belediyelerinin ise 388'i denetlenmiştir.

2009 yılında 5018 sayılı Kanuna tabi 550 mahalli idare birliğinden 38 tanesi Sayıştay tarafından incelenmiştir.

VIII. 3. İçişleri Bakanlığınca Yapılan Denetim

İçişleri Bakanlığı, mahalli idareler ile bunların bağlı kuruluş ve işletmelerinin mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerini hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından denetleme yetkisine sahiptir.

1- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 38 ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 55'inci maddeleri gereğince il özel idaresi, belediye ve bağlı idarelerin malî işlemler dışında kalan diğer idarî işlemleri, hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından İçişleri Bakanlığı tarafından denetlenmektedir.

2- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 77'nci maddesi kapsamında malî yönetim ve kontrol sisteminin tümüyle zaafa uğradığı, belirgin yolsuzluk veya kamu zararına yönelik emarelerin ortaya çıktığı durumlarda; il özel idareleri için ilgili vali, belediyeler için ilgili belediye başkanının, talep etmesi veya doğrudan Başbakanın onayı üzerine, İçişleri Bakanı, yetkili denetim elemanlarına, ilgili mahallî idarelerin tüm malî yönetim ve kontrol sistemlerini, malî karar ve işlemlerini mevzuata uygunluk yönünden teftiş ettirir. Bu teftişler sonucunda düzenlenecek raporların bir örneği İç Denetim Koordinasyon Kuruluna, bir örneği de gerekli işlemlerin yapılması için ilgili vali veya belediye başkanına gönderilmektedir.

3- 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun 22'nci maddesine göre mahallî idare birliklerinin denetimi İçişleri Bakanlığınca yapılmaktadır. İçişleri Bakanlığı mahalli idareler birlikleri üzerinde hem mali ve hem de idari denetim yetkisine sahiptir.

4- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 40 ıncı, 5393 sayılı Belediye Kanununun 57 nci maddelerine göre de, İl özel idaresi ve belediye hizmetlerinin ciddi bir biçimde aksatıldığı ve bu durumun halkın sağlık, huzur ve esenliğini hayati derecede olumsuz etkilediğinin İçişleri Bakanlığının talebi üzerine yetkili sulh hukuk hâkimi tarafından belirlenmesi durumunda İçişleri Bakanı, hizmetlerde meydana gelecek aksamanın giderilmesini, hizmetin özelliğine göre makul bir süre vererek il özel idaresi/belediye başkanından ister. Aksama giderilemezse, söz konusu hizmetin yerine getirilmesini o ilin valisinden ister. Bu durumda vali aksaklığı giderir. Ortaya çıkacak maliyet vali tarafından İller Bankasına bildirilir ve İller Bankasınca o belediyenin müteakip ay genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden belediyeye ayrılan paydan valilik emrine gönderilir.

5- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 39 ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 56'ncı maddelerine göre; vali ve belediye başkanı, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde faaliyet raporunu hazırlar.

İl özel idaresinde faaliyet raporu yetersiz görülürse gereği yapılmak üzere İçişleri Bakanlığına gönderilir.

Belediyelerde faaliyet raporu yetersiz görülürse İçişleri Bakanlığı aracılığı ile Danıştay'a gönderilir. Danıştay'ca yetersizlik kararı yerinde görülürse belediye başkanı düşer.

6- 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerine göre görevleri ile ilgili suç işlediği iddia edilen Büyükşehir, il, ilçe belediye başkanı ve meclis üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında İçişleri Bakanlığı'nca ön inceleme işlemleri yürütülmektedir. Belde belediye başkanları ve meclis üyelerinin ön incelemesini yaptırmaya vali ve kaymakamlar yetkili olmakla birlikte ilgili valilik veya kaymakamlığın talebi halinde bu görevlilerin ön incelemeleri de İçişleri Bakanlığı tarafından yapılabilmektedir.

2008–2009 yıllarında belediye başkanı, diğer belediye görevlileri ve il genel meclis üyeleri hakkında alınan ön inceleme, araştırma / ön inceleme, özel teftiş, re'sen ön inceleme ve işleme konulmama onayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:52

2008 ve 2009 Yıllarında Belediye Başkanı ve Diğer Belediye Görevlileri İle İl Genel Meclis Üyeleri Hakkında Alınan Onaylar (Ön İnceleme, Araştırma/Ön İnceleme, Özel Teftiş, Re'sen Ön İnceleme, İşleme Konulmama)

İşlem Yapılan Mahalli İdare Yetkilileri	Araştırma/Ön İnceleme, Ön İnceleme, Özel Teftiş, Re'sen Ön İnceleme		İşleme Konulmama		Soruşturma İzni Verilmesi		Soruşturma İzni Verilmemesi	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Belediye Başkanı ve Diğer Belediye Görevlileri	592	637	901	793	225	165	206	280
İl Genel Meclis Üyeleri	5	5	3	2	1	1	1	2
Toplam	597	642	904	795	226	166	207	282

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

Tablo:53

2008-2009 Yıllarında Görevden Uzaklaştırma İşlemleri

Unvanı	Görevden Uzaklaştırma		Göreve İade	
	2008	2009	2008	2009
Belediye Başkanı	17	5	9	2
Belediye Meclis Üyesi	14	2	1	0
İl Genel Meclis Üyesi	2	1	0	0
Muhtar	11	16	4	5

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

İçişleri Bakanlığı'nca mahalli idarelerin denetimi yukarıda sayılan kanunlarla çizilen çerçevede İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü ile İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Yönetmeliği'nde belirlenen esaslara göre mülkiye müfettişleri ve mahalli idareler kontrolörleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

VIII.3.1 Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetim

Mülkiye müfettişlerince gerçekleştirilen denetimler İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü'nde belirlenen esaslara göre gerçekleştirilmekte ve denetime tabi birimlerin üç yılda bir denetlenmesi ilkesine bağlı kalınmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede her yıl Teftiş

Kurulu Başkanlığı'nca hazırlanan ve denetlenecek mahalli idareleri gösteren programa göre olağan denetimler gerçekleştirilmektedir.

Olağan denetim programı dışında Tüzüğün 31 inci maddesine göre İçişleri Bakanının onayı ile özel teftiş, inceleme, soruşturma ve araştırma yapılmaktadır. İhbar ve şikâyet dilekçeleri ise ilgisine göre merkez birimleri, bağlı kuruluşlar veya valiliklerce incelendikten sonra sonuçlandırılmaktadır.

2006 ve 2009 yıllarında mülkiye müfettişlerince gerçekleştirilen denetim faaliyetlerine ilişkin veriler aşağıdaki tabloda açıklanmıştır.

Tablo:54

Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetimler (2006-2009)

Tür	2006	2007	2008	2009
İl Özel İdaresi	26	26	26	25
Belediye	66	84	60	56
Belediye Bağlı Kuruluşu	4	4	4	3
KHGB	394	312	289	336
Diğer	-	-	-	51
Toplam	490	426	379	471

Kaynak: Mülkiye Teftiş Kurulu, 2010

2009 yılında denetlenen toplam 471 mahalli idare biriminden 25'i il özel idaresi, 56'sı belediye, 3'ü belediye bağlı kuruluşu ve 336'sı ise köylere hizmet götürme birliği, 51'i ise diğer mahalli idare birimidir.

Mülkiye müfettişleri tarafından düzenlenen raporlar sekiz gruptan oluşmaktadır:

Tablo:55

**Mülkiye Müfettişleri
Tarafından Düzenlenen Raporlar (2006-2009)**

Raporun Türü	2006	2007	2008	2009
Araştırma Raporu	106	84	112	106
Ön İnceleme Raporu	282	270	231	395
Değerlendirme Raporu	22	9	14	37
İnceleme Raporu	65	56	72	93
İnceleme Araştırma Raporu	27	79	59	19
Tevdi Raporu	75	70	84	126
Disiplin Raporu	50	27	24	51
Tazmin Raporu	12	8	13	12
Toplam	639	603	609	839

Kaynak: Mülkiye Teftiş Kurulu, 2010

Mülkiye Müfettişleri tarafından 2009 yılında 839 adet rapor düzenlenmiştir. Bunların 106'sı araştırma, 395'i ön inceleme, 37'si değerlendirme, 93'ü inceleme, 19'u inceleme araştırma, 126'sı tevdi, 51'i disiplin ve 12'si tazmin raporudur.

VIII.3.2 Mahalli İdareler Kontrolörlerince Gerçekleştirilen Denetim

İçişleri Bakanlığı mahalli idareler kontrolörlerince gerçekleştirilen denetimler İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Yönetmeliğinde belirlenen esaslara göre gerçekleştirilmekte ve teftişe tabi birimlerin üç yılda bir denetlenmesi ilkesine bağlı kalınmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede her yıl Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü ile Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca müştereken hazırlanan programa göre olağan denetimler gerçekleştirilmektedir.

Olağan denetim programı dışında aynı Yönetmeliğin 28 inci maddesine göre İçişleri Bakanının onayı ile gerektiğinde özel denetim, inceleme, soruşturma ve araştırma yapılmaktadır. İhbar ve şikâyet dilekçeleri ise ilgisine göre valiliklerce incelenip soruşturulduktan sonra sonuçlandırılmaktadır.

2006 ve 2009 yıllarında olağan denetim kapsamında mahalli idare kontrolörlerince denetlenen mahalli idare birimlerinin türlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:56**Mahalli İdareler Kontrolörlerince Denetlenen
Mahalli İdare Türleri (2006-2009)**

Türü	2006	2007	2008	2009
Büyükşehir İlçe Belediyesi	-	10	-	27
İlçe Belediyesi	238	126	203	174
Belde Belediyesi	47	85	93	68
İlk Kademe Belediyesi	15	58	15	-
Sulama Birliği	-	-	44	83
Büyükşehir Bağlı Kuruluşu	-	-	1	6
Toplam	300	279	341	358

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

Olağan denetim kapsamında 2009 yılında mahalli idareler kontrolörlerince denetlenen toplam 358 mahalli idare biriminden; 27'si büyükşehir ilçe belediyesi, 174'ü ilçe belediyesi, 68'i belde belediyesi, 83 ü sulama birliği ve 6 sı büyükşehir bağlı kuruluşu dur.

2008 ve 2009 yıllarında mahalli idareler kontrolörleri tarafından düzenlenen raporlar aşağıda gösterilmektedir:

Tablo:57**Mahalli İdareler Kontrolörleri
Tarafından Düzenlenen Raporlar (2008-2009)**

Raporun Türü	2008	2009
Ön İnceleme Raporu	361	425
Denetim Raporu	341	358
Tevdi Raporu (Cumhuriyet Savcılığına)	44	51
Tevdi Raporu (Valilik-Kaymakamlıklara)	21	37
Tevdi Raporu (TBMM)	1	-
İnceleme Araştırma Raporu	23	29
Kamu Zararı Tespit Raporu	10	19
Özel Denetim Raporu	8	19
Disiplin Soruşturması Raporu	3	4
Araştırma Raporu	2	-
Değerlendirme Raporu	1	-
Toplam	815	942

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

2009 yılında mahalli idareler kontrolörleri tarafından 425 adet Ön İnceleme Raporu 358 adet Denetim Raporu, 29 adet İnceleme ve Araştırma Raporu, 19 adet Kamu Zararı Tespit Raporu, 19 adet Özel Denetim Raporu, 4 adet Disiplin Soruşturması Raporu ve 88 adet Tevdi Raporu düzenlenerek İçişleri Bakanlığına sunulmuştur.

Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES), köylerin içme suyu ve yol sorunlarını, il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birlikleri aracılığı ile mahalli katkıları da dâhil ederek kısa sürede çözümlenmek amacıyla başlatılmıştır.

Yüksek Planlama Kurulu tarafından belirlenen 2009 yılı KÖYDES projesi ödeneğinin harcanmasında uygulanacak esas ve öncelikler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- İl özel idaresinin stratejik planı, yıllık yatırım ve çalışma programlarına uygun projelere öncelik verilir.
- Halihazırda susuz olan köylerin yeterli içme suyuna kavuşturulması ile köylerin merkeze ulaşımında en çok kullandığı ve mevcutta ham yol niteliğinde olan yollarının asgari stabilize yol standardına çıkarılması esastır.
- Yerleşik nüfusu fazla veya nüfus artış hızı en yüksek olan, gelişme ve çevresine hizmet verme potansiyeli bulunan yerleşimlere ait projelere öncelik verilir.
- Nüfusu 100'ün altında olan köy ve bağluları öncelikli olarak değerlendirilmez.
- Birden fazla yerleşime hizmet edecek veya yarar sağlayacak entegre projelerin KÖYDES İl Yatırım Programına alınmasına öncelik verilir.
- Yöre halkının aynı veya nakdi katkısı en yüksek olan projelerin gerçekleştirilmesine öncelik verilir.
- Afetlerden kaynaklanabilecek risklerin azaltılması ile afet hasarlarının telafisine yönelik projelere öncelik verilir.

Projede ödenek dağıtımını aşağıdaki kriterlere göre yapılmaktadır:

- İlin köy sayısı ve bağlı ünite sayısı,
- İlin yüzölçümü,
- İldeki tüm köylerin rakımları arasındaki standart sapma değeri (coğrafi kısıtlardan kaynaklanan maliyet için),
- İldeki susuz ve suyu yetersiz ünitelerin nüfusu,
- İldeki stabilize-tesviye-ham yola sahip ünitelerin nüfusu.

2009 yılında Proje kapsamında 500 milyon TL ödenek tahsis edilmiş olup, ödeneğin tamamı proje kapsamındaki il ve ilçelerin Köylere Hizmet Götürme Birlikleri hesaplarına gönderilmiştir.

IX.2. 2009 Yılı Proje Uygulama Sonuçları

IX.2.1. Yol Çalışmaları

2009 yılında Proje kapsamında yapılan yol çalışmaları 31/12/2009 tarihi itibarıyla aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:58

Yol Çalışmaları (2009)

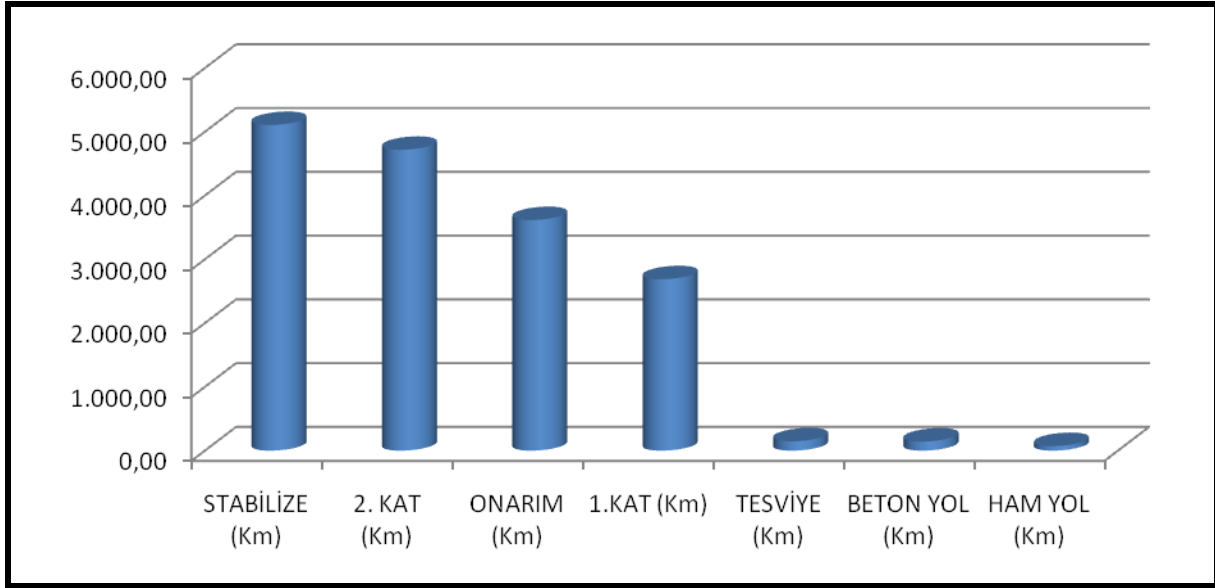
İşlerin Niteliği		Sene Başı Planlanan	Biten
Ham yol (km)		97,6	72,2
Tesviye (km)		264,4	146,1
Stabilize (km)		3.731,5	5.079,9
Asfalt	1.kat (km)	2.092,1	2.679,3
	2. Kat (km)	5,261,2	4.703,7
	Toplam (km)	7.353,4	7.383,0
Beton yol (km)		120,0	141,4
Parke (m2)		177.211,8	493.653,5
Onarım (km)		2.324,7	3.593,7
Taş duvar (m3)		33.200,9	45.635,7
Köprü (adet)		50,0	63,0
Menfez (adet)		1.064,0	5.680,0

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

2009 yılında Proje kapsamında yapılan yol miktarları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:44

Yol Çalışmaları (2009)

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

31/12/2009 tarihi itibariyle 72,2 km ham yol, 146,1 km tesviye yol, 5.079,9 km stabilize yol, 2.679,3 km 1.kat asfalt ve 4.703,7 km 2. kat asfalt yol, 141,4 km beton yol, 63 adet köprü ve 5.680 adet menfez yapılmıştır.

IX.2.2. İçme Suyu Çalışmaları

2009 yılında Proje kapsamında yapılan içme suyu çalışmaları 31/12/2009 tarihi itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:59

İçme Suyu Çalışmaları (2009)

İşin Türü	Planlanan			Biten		
	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus
Yeni Tesis	148	321	90.641	55	277	38.831
Tesis Geliştirme	66	1.260	431.863	105	1.243	370.759
Bakım Onarım	0	919	421.212	6	1.341	514.629

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

31/12/2009 tarihi itibariyle susuz 166 köy ve bağlısına şebekeli içme suyu tesisi yapılmış, suyu yetersiz 2.861 köy ve bağlısının içme suyu tesisleri yenilenmiş ve geliştirilmiştir. Yeni tesis, tesis geliştirme ve bakım–onarım şeklindeki içme suyu yatırımlarının yapıldığı toplam 3.027 köy ve bağlısında 924.219 kişi yaşamaktadır.

IX. 3. 2005- 2010 Yılları Proje Ödenekleri

Projenin başlangıç tarihi olan 2005 yılından 2010 yılına kadar;

- 2005 yılında 200 milyon TL,
- 2006 yılında 2 milyar TL
- 2007 yılında 2 milyar TL
- 2008 yılında 500 milyon TL,
- 2009 yılında 500 milyon TL,
- 2010 yılında 525 milyon TL olmak üzere toplam 5,725 milyar TL ödenek tahsis edilmiştir.

IX. 4. Yıllar İtibariyle İller Bazında Dağıtılan Proje Ödenekleri

2005- 2010 yılları itibariyle iller bazında dağıtılan Proje ödenekleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 60

İller Bazında Dağıtılan Proje Ödenekleri (2005-2010)

S.No.	İli	2005 Ödeneği	2006 Ödeneği	2007 Ödeneği	2008 Ödeneği	2009 Ödeneği	2010 Ödeneği	Toplam
1	Adana	3.257.200	31.445.194	29.406.000	8.703.000	6.527.000	6.679.700	86.018.094
2	Adıyaman	3.294.300	27.448.954	26.803.000	6.784.000	6.784.000	7.068.676	78.182.930
3	A.Karahisar	1.033.000	17.653.706	16.058.000	3.365.000	2.187.000	2.405.700	42.702.406
4	Ağrı	5.366.687	37.690.212	40.844.000	11.823.000	14.912.000	15.000.000	125.635.899
5	Aksaray	1.405.000	13.848.408	11.972.000	1.920.000	1.440.000	6.584.000	37.169.408
6	Amasya	2.464.900	18.930.545	17.608.000	4.524.000	4.524.000	4.736.959	52.788.404
7	Ankara	2.359.000	28.687.283	28.258.000	6.750.000	6.188.000	6.379.289	78.621.572
8	Antalya	3.856.000	39.485.748	42.355.000	10.395.000	7.796.000	8.075.600	111.963.348
9	Ardahan	1.809.200	18.720.724	17.271.000	4.971.000	6.270.000	6.565.149	55.607.073
10	Artvin	5.141.520	32.126.446	38.965.000	10.542.000	13.297.000	13.551.249	113.623.215
11	Aydın	1.367.300	24.468.085	21.773.000	4.830.000	3.140.000	3.403.417	58.981.802
12	Balıkesir	2.468.000	27.030.385	27.374.000	8.430.000	6.323.000	6.555.300	78.180.685
13	Bartın	1.993.000	19.705.876	19.628.000	5.027.000	5.532.000	5.792.409	57.678.285

14	Batman	3.706.100	26.320.193	28.605.000	5.150.000	5.667.000	6.233.700	75.681.993
15	Bayburt	1.249.000	17.188.670	17.103.000	1.696.000	1.696.000	1.805.696	40.738.366
16	Bilecik	823.000	13.389.738	11.855.000	3.390.000	2.543.000	2.737.305	34.738.043
17	Bingöl	2.414.000	29.752.298	37.423.000	8.173.000	10.009.000	10.630.156	98.401.454
18	Bitlis	4.463.019	24.313.266	25.491.000	6.628.000	7.500.000	8.037.949	76.433.234
19	Bolu	2.158.300	20.637.844	18.414.000	5.483.000	4.112.000	4.305.565	55.110.709
20	Burdur	1.101.000	14.837.671	12.665.000	2.611.000	1.697.000	1.866.700	34.778.371
21	Bursa	550.000	21.962.606	18.975.000	4.399.000	2.200.000	2.320.000	50.406.606
22	Çanakkale	1.369.500	17.741.379	15.721.000	3.590.000	2.334.000	2.467.400	43.223.279
23	Çankırı	1.796.500	18.456.343	16.383.000	4.209.000	4.209.000	4.507.131	49.560.974
24	Çorum	2.784.200	28.051.165	26.642.000	7.456.000	7.456.000	12.912.978	85.302.343
25	Denizli	2.189.000	21.798.425	20.510.000	4.184.000	2.720.000	2.969.959	54.371.384
26	Diyarbakır	8.336.600	58.500.709	64.438.000	15.933.000	19.595.000	19.595.000	186.398.309
27	Düzce	1.304.000	16.240.244	14.912.000	3.895.000	2.921.000	3.213.100	42.485.344
28	Edirne	1.117.000	15.013.370	12.905.000	2.469.000	2.469.000	5.265.573	39.238.944
29	Elazığ	2.618.700	27.153.059	24.620.000	6.379.000	6.379.000	6.579.280	73.729.039
30	Erzincan	3.373.134	24.846.436	24.696.000	6.248.000	6.248.000	6.442.113	71.853.683
31	Erzurum	3.911.690	44.926.403	44.472.000	13.638.000	17.202.000	17.202.000	141.352.093
32	Eskişehir	1.435.255	17.816.048	15.961.000	3.508.000	2.280.000	2.508.000	43.508.303
33	Gaziantep	609.000	17.172.160	14.440.000	2.860.000	1.430.000	1.573.000	38.084.160
34	Giresun	3.726.700	41.822.520	47.051.000	11.565.000	13.087.000	13.374.671	130.626.891
35	Gümüşhane	2.139.600	24.884.955	29.860.000	5.707.000	7.198.000	7.292.755	77.082.311
36	Hakkâri	3.730.500	23.403.964	28.741.000	7.275.000	9.176.000	9.521.900	81.848.364
37	Hatay	1.981.500	22.187.219	20.206.000	5.233.000	3.925.000	4.017.500	57.550.219
38	İğdır	1.818.800	17.943.439	16.586.000	5.309.000	5.309.000	5.391.670	52.357.909
39	Isparta	999.000	16.435.639	13.882.000	2.488.000	1.617.000	1.693.117	37.114.757
40	İzmir	1.462.200	24.528.192	22.113.000	5.062.000	2.531.000	2.684.100	58.380.492
41	K.Maraş	3.057.000	32.497.417	33.586.000	9.477.000	10.725.000	10.832.394	100.174.811
42	Karabük	3.071.400	18.254.912	17.957.000	5.141.000	5.657.000	5.768.619	55.849.931
43	Karaman	1.600.000	15.768.336	13.878.000	3.352.000	3.352.000	3.687.200	41.637.536
44	Kars	3.105.330	23.875.733	24.529.000	5.508.000	6.947.000	7.141.700	71.106.763
45	Kastamonu	3.836.750	39.402.748	43.524.000	13.909.000	17.543.000	17.543.000	135.758.498
46	Kayseri	1.632.000	20.645.401	17.887.000	4.282.000	2.783.000	3.061.300	50.290.701
47	Kırıkkale	1.167.500	13.354.114	11.405.000	2.777.000	2.083.000	2.291.300	33.077.914
48	Kırklareli	299.000	11.843.432	10.284.000	2.098.000	1.574.000	3.279.900	29.378.332
49	Kırşehir	1.023.000	13.229.948	11.540.000	2.624.000	1.706.000	1.876.600	31.999.548
50	Kilis	1.353.000	15.483.586	12.636.000	1.435.000	718.000	789.800	32.415.386
51	Konya	2.524.000	34.021.329	29.696.000	6.227.000	4.048.000	4.252.800	80.769.129
52	Kütahya	1.489.745	19.066.634	17.250.000	4.821.000	3.616.000	3.765.417	50.008.795
53	Malatya	2.783.000	32.090.743	32.493.000	8.040.000	9.098.000	9.207.800	93.712.543
54	Manisa	1.555.000	28.754.431	26.405.000	4.976.000	2.488.000	2.736.800	66.915.231

55	Mardin	3.489.980	29.436.825	31.638.000	6.853.000	7.541.000	7.745.979	86.704.784
56	Mersin	4.226.600	30.132.338	28.302.000	5.812.000	3.778.000	7.287.800	79.538.738
57	Muğla	4.980.000	26.792.127	24.869.000	6.030.000	3.920.000	4.004.527	70.595.654
58	Muş	2.901.000	27.767.362	27.449.000	7.211.000	8.160.000	8.244.117	81.732.479
59	Nevşehir	802.000	11.950.474	9.724.000	1.826.000	913.000	1.004.300	26.219.773
60	Niğde	791.000	13.600.330	11.399.000	2.119.000	2.119.000	2.229.802	32.258.132
61	Ordu	4.882.360	50.003.332	58.121.000	12.457.000	15.712.000	15.712.000	156.887.692
62	Osmaniye	1.982.500	16.873.910	15.744.000	4.230.000	3.173.000	3.290.300	45.293.710
63	Rize	3.991.567	26.238.424	29.998.000	10.698.000	12.106.000	12.175.868	95.207.859
64	Sakarya	2.606.000	18.154.731	16.492.000	4.815.000	2.408.000	2.521.352	46.997.083
65	Samsun	2.897.600	48.584.042	50.118.000	14.189.000	15.612.000	15.612.000	147.012.642
66	Siirt	3.776.763	25.582.187	24.889.000	5.380.000	5.380.000	5.433.254	70.441.204
67	Sinop	2.783.000	26.884.857	27.618.000	8.123.000	10.246.000	10.328.312	85.983.169
68	Sivas	2.398.000	40.038.002	40.424.000	11.597.000	13.124.000	13.141.789	120.722.790
69	Şanlıurfa	4.592.700	52.949.858	61.058.000	15.947.000	17.045.000	15.000.000	166.592.558
70	Şırnak	3.903.500	20.818.058	19.270.000	5.176.000	5.176.000	5.493.600	59.837.158
71	Tekirdağ	1.160.000	13.140.627	10.948.000	1.666.000	1.083.000	2.239.800	30.237.427
72	Tokat	2.263.800	25.573.462	23.800.000	5.887.000	5.887.000	5.975.700	69.386.962
73	Trabzon	3.357.000	48.218.457	54.540.000	16.260.000	20.506.000	15.000.000	157.881.457
74	Tunceli	2.017.000	23.591.183	26.190.000	6.312.000	7.711.000	7.899.199	73.720.383
75	Uşak	2.977.600	17.429.649	15.778.000	3.197.000	2.398.000	2.637.800	44.418.049
76	Van	4.363.800	43.249.875	48.652.000	14.540.000	16.204.000	16.204.000	143.213.675
77	Yalova	463.000	8.920.115	7.136.000	1.101.000	551.000	606.100	18.777.215
78	Yozgat	2.397.100	29.193.500	28.719.000	5.251.000	3.938.000	4.277.245	73.775.845
79	Zonguldak	2.517.000	22.021.990	21.069.000	6.054.000	4.541.000	4.754.759	60.957.749
Genel Toplam		200.000.000	2.000.000.000	2.000.000.000	500.000.000	500.000.000	525.000.000	5.725.000.000

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

IX.5. 2005- 2010 Yılları Proje Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı

2005-2010 Yılları Proje ödeneğinin bölgesel dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:61**Proje Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2005-2010)****(1.000 TL)**

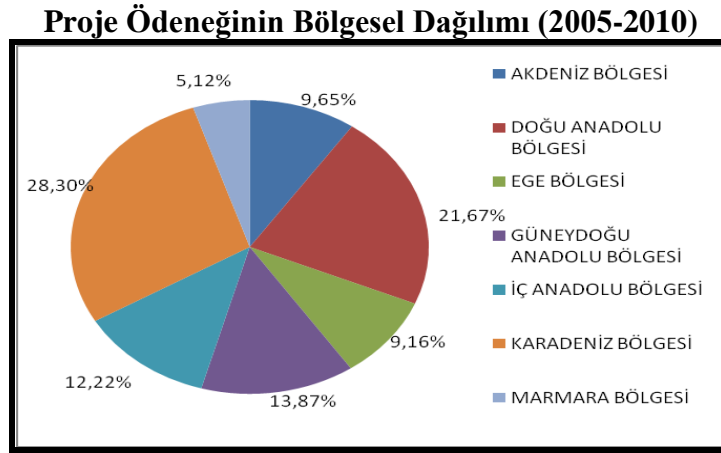
Bölgesi	2005 KÖYDES Ödeneği	2006 KÖYDES Ödeneği	2007 KÖYDES Ödeneği	2008 KÖYDES Ödeneği	2009 KÖYDES Ödeneği	2010 KÖYDES Ödeneği	Toplam KÖYDES Ödeneği	Bölgedeki İl Sayısı	Toplam KÖYDES Ödeneğinin Türkiye Toplamına Oranı	Bölgedeki Her Bir İle Düşen Ortalama Ödenek
Akdeniz Bölgesi	20.460.800	203.895.137	196.146.000	48.949.000	39.238.000	43.743.111	552.432.048	8	9,65%	69.054.006
Doğu Anadolu Bölgesi	44.675.860	399.324.697	419.457.000	112.055.000	131.125.000	134.067.034	1.240.704.591	14	21,67%	88.621.756
Ege Bölgesi	19.521.845	207.521.633	192.130.000	44.895.000	29.323.000	31.163.020	524.554.498	8	9,16%	65.569.312
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	33.061.943	273.712.531	283.777.000	65.518.000	69.336.000	68.933.009	794.338.483	9	13,87%	88.259.831
İç Anadolu Bölgesi	21.330.355	270.609.516	247.246.000	56.442.000	48.183.000	55.800.756	699.611.627	13	12,22%	53.816.279
Karadeniz Bölgesi	52.561.697	524.770.488	556.928.000	148.613.000	167.633.000	169.855.640	1.620.361.825	18	28,30%	90.020.101
Marmara Bölgesi	8.387.500	120.165.999	104.316.000	23.528.000	15.162.000	21.437.430	292.996.929	9	5,12%	32.555.214
Türkiye Toplamı	200.000.000	2.000.000.000	2.000.000.000	500.000.000	500.000.000	525.000.000	5.725.000.000	79	100%	72.468.354

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

Proje ödeneğinin altı yıllık bölgesel dağılımına bakıldığında % 28,3 ile Karadeniz Bölgesi birinci sırada, % 21,7 ile Doğu Anadolu Bölgesi ikinci sırada yer alırken % 5,1 ile Marmara Bölgesi son sırada yer almaktadır. Bölgelere gönderilen toplam ödeneğin il başına ortalaması açısından 90.020.101 TL ile Karadeniz Bölgesi birinci, 88.621.756 TL ile Doğu Anadolu Bölgesi ikinci, 88.259.831 TL ile Güney Doğu Anadolu Bölgesi üçüncü sırada yer alırken 32.555.214 TL ile Marmara Bölgesi son sırada bulunmaktadır.

2005-2010 Yılları Proje ödeneğinin bölgesel dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:45

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

IX.6. 2005-2009 Yılları Proje Uygulama Sonuçları

IX.6.1. İçmesuyu Çalışmaları

2005-2009 yılları arasında dört yıllık süre içerisinde gerçekleştirilen içmesuyu çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:62

İçmesuyu Çalışmaları (2005-2009)

İşin Türü	Planlanan			Biten		
	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus
Yeni Tesis	2.958	8.969	2.515.037	2.968	10.312	2.868.467
Tesis Geliştirme	291	11.323	3.984.841	400	13.918	4.778.154
Bakım Onarım	151	0	1.158.677	89	4.275	1.342.010

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

31/12/2009 tarihi itibariyle; içme suyu sektöründe; 3.457 susuz köy ve bağlısına şebekeli içme suyu tesisi yapılmış, 28.505 suyu yetersiz köy ve bağlısının içme suyu tesisinin yenilenmesi sağlanmıştır. Susuz ve suyu yetersiz toplam 31.962 köy ve bağlısında yaşayan 8.988.631 vatandaşımıza içme suyu hizmeti götürülmüştür.

IX.6.2. Yol Çalışmaları

2005-2009 yılları arasında dört yıllık süre içerisinde gerçekleştirilen yol çalışmaları 31/12/2009 tarihi itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:63

Yol Çalışmaları (2005-2009)

İşin Türü		Planlanan	Biten
Ham Yol (km)		938,2	1.464,1
Tesviye (km)		6.085	6.668,7
Stabilize (km)		42.937	57.255,5
Asfalt	1.Kat (km)	28.749,7	33.182,2
	2. Kat (km)	36.464,8	38.127,0
	Toplam (km)	65.214,6	71.309,2
Beton Yol (km)		1.199,7	1.382,6
Parke (m ²)		2.489.054,5	3.946.551,2
Onarım (km)		9.866,6	16.638,0
Taş Duvar (m ³)		754.542,8	860.818,5
Köprü (Adet)		658	870
Menfez (Adet)		18.380	26.322

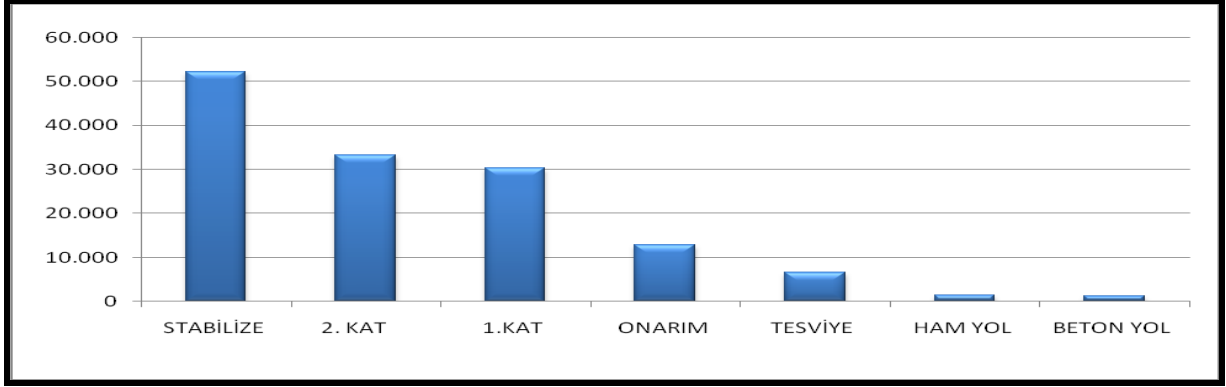
Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

2005-2009 yılları arasında dört yıllık süre içerisinde gerçekleştirilen yol miktarları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:46

Yol Çalışmaları (2005-2009)

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

31/12/2009 tarihi itibarıyla 1.464,1 km ham yol, 6.668,7 km tesviye yol, 57.255,5 km stabilize yol, 33.182,2 km 1.kat asfalt ve 38.127 km 2. kat asfalt yol, 1.382,6 km beton yol, 870 adet köprü ve 26.322 adet menfez yapılmıştır.

IX.7. 31/12/2009 Tarihi İtibarıyla İllerin Köy Yol Envanteri

31/12/2009 tarihi itibarıyla illerin köy yol envanteri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 64

31/12/2009 Tarihi İtibarıyla İllerin Köy Yol Envanteri

S.No.	İl	Ham	Tesviye	Stabilize	Asfalt	Beton	Toplam	Asfalt+ Beton /Toplam	Stabilize /Toplam	Ham+ Tesviye /Toplam
1	Adana	0	32	2.067	2.376	0	4.475	53,09	46,19	0,72
2	Adıyaman	0	1.425	2.210	1.550	0	5.185	29,89	42,62	27,48
3	A.Karahisar	531	955	550	2.633	0	4.669	56,39	11,78	31,83
4	Ağrı	0	0	2.973	263	0	3.236	8,13	91,87	0,00
5	Aksaray	135	36	739	1.229	0	2.139	57,46	34,55	7,99
6	Amasya	6	482	1.289	1.534	0	3.311	46,33	38,93	14,74
7	Ankara	189	197	1.582	3.431	0	5.399	63,55	29,30	7,15
8	Antalya	260	2.643	984	4.694	0	8.580	54,71	11,46	33,82
9	Ardahan	4	134	758	165	1	1.061	15,63	71,46	12,91
10	Artvin	426	393	3.904	148	284	5.155	8,38	75,73	15,89
11	Aydın	101	693	315	2.327	0	3.436	67,72	9,16	23,12
12	Balıkesir	8	130	2.429	2.435	26	5.028	48,93	48,32	2,74

13	Bartın	3	19	906	860	18	1.805	48,62	50,19	1,19
14	Batman	101	454	964	714	0	2.233	31,99	43,18	24,83
15	Bayburt	422	402	63	698	0	1.585	44,04	3,97	51,99
16	Bilecik	0	71	682	1.089	0	1.842	59,12	37,02	3,85
17	Bingöl	80	713	1.845	624	0	3.262	19,13	56,56	24,31
18	Bitlis	0	506	982	623	1	2.112	29,53	46,51	23,96
19	Bolu	0	0	1.790	1.937	0	3.727	51,97	48,03	0,00
20	Burdur	0	154	490	1.366	0	2.010	67,96	24,38	7,66
21	Bursa	0	0	1.004	2.619	137	3.760	73,30	26,70	0,00
22	Çanakkale	0	171	1.062	2.236	0	3.469	64,46	30,61	4,93
23	Çankırı	0	221	1.132	1.196	0	2.549	46,92	44,41	8,67
24	Çorum	0	303	2.467	2.085	0	4.855	42,95	50,81	6,24
25	Denizli	92	73	1.285	2.579	160	4.189	65,39	30,68	3,94
26	Diyarbakır	113	432	3.470	1.151	6	5.172	22,37	67,09	10,54
27	Düzce	83	15	729	870	124	1.821	54,57	40,03	5,40
28	Edirne	0	68	888	895	0	1.851	48,35	47,97	3,67
29	Elazığ	4	191	2.040	1.504	0	3.739	40,22	54,56	5,22
30	Erzincan	0	0	1.542	1.451	0	2.993	48,49	51,51	0,00
31	Erzurum	0	0	4.748	731	0	5.479	13,34	86,66	0,00
32	Eskişehir	0	86	1.113	2.110	0	3.308	63,77	33,63	2,60
33	Gaziantep	0	28	264	2.306	0	2.598	88,77	10,15	1,08
34	Giresun	822	1.396	2.432	796	436	5.881	20,95	41,35	37,70
35	Gümüşhane	238	2.186	1.101	590	1	4.116	14,36	26,75	58,89
36	Hakkari	33	358	1.061	225	0	1.677	13,42	63,27	23,32
37	Hatay	81	338	738	1.652	0	2.809	58,81	26,27	14,92
38	Iğdır	0	5	479	421	14	919	47,34	52,12	0,54
39	Isparta	26	277	360	1.382	1	2.046	67,60	17,60	14,81
40	İzmir	374	359	370	3.190	0	4.293	74,31	8,62	17,07
41	K.Maraş	0	798	2.675	1.561	0	5.034	31,01	53,14	15,85
42	Karabük	3	4	1.426	679	0	2.112	32,15	67,52	0,33
43	Karaman	20	188	760	937	0	1.905	49,19	39,90	10,92
44	Kars	291	390	1.589	187	0	2.458	7,62	64,67	27,71
45	Kastamonu	25	1.310	6.386	1.444	43	9.208	16,15	69,35	14,50
46	Kayseri	0	0	1.050	1.792	0	2.842	63,05	36,95	0,00
47	Kırıkkale	0	96	669	772	0	1.537	50,23	43,53	6,25
48	Kırklareli	104	19	647	1.152	0	1.922	59,94	33,66	6,40
49	Kırşehir	0	0	726	1.206	0	1.932	62,42	37,58	0,00

50	Kilis	0	10	200	564	0	774	72,87	25,84	1,29
51	Konya	63	509	1.597	4.627	0	6.796	68,08	23,50	8,42
52	Kütahya	9	425	1.298	2.132	0	3.863	55,19	33,60	11,21
53	Malatya	119	1.643	2.664	1.872	0	6.298	29,72	42,30	27,98
54	Manisa	231	326	941	3.858	0	5.356	72,04	17,57	10,40
55	Mardin	305	728	1.300	1.587	18	3.937	40,75	33,03	26,22
56	Mersin	0	279	1.488	3.170	0	4.937	64,21	30,14	5,65
57	Muğla	15	249	965	3.013	0	4.242	71,03	22,75	6,22
58	Muş	26	482	1.099	915	0	2.522	36,26	43,58	20,16
59	Nevşehir	8	4	182	1.080	0	1.274	84,77	14,29	0,94
60	Niğde	55	138	633	1.035	35	1.896	56,44	33,38	10,18
61	Ordu	150	560	8.432	1.060	94	10.296	11,21	81,89	6,89
62	Osmaniye	0	0	764	958	0	1.721	55,64	44,36	0,00
63	Rize	286	486	3.469	171	1.294	5.707	25,68	60,79	13,53
64	Sakarya	0	0	647	1.858	0	2.505	74,17	25,83	0,00
65	Samsun	25	263	4.956	2.956	0	8.200	36,05	60,44	3,51
66	Siirt	18	0	985	891	4	1.897	47,17	51,91	0,92
67	Sinop	48	633	3.310	914	4	4.908	18,69	67,45	13,86
68	Sivas	25	903	4.964	2.334	0	8.226	28,37	60,35	11,28
69	Şanlıurfa	0	0	4.833	2.607	0	7.440	35,04	64,96	0,00
70	Şırnak	136	438	307	852	16	1.748	49,65	17,54	32,81
71	Tekirdağ	12	59	452	1.179	0	1.702	69,27	26,56	4,17
72	Tokat	0	63	2.242	2.204	0	4.509	48,88	49,72	1,40
73	Trabzon	230	391	8.285	740	971	10.617	16,12	78,04	5,85
74	Tunceli	360	1.165	979	490	0	2.994	16,37	32,70	50,94
75	Uşak	71	1.160	1.016	1.378	0	3.624	38,01	28,04	33,95
76	Van	3	324	4.100	1.288	0	5.715	22,54	71,74	5,72
77	Yalova	0	0	89	341	0	430	79,30	20,70	0,00
78	Yozgat	0	252	1.604	2.502	0	4.358	57,41	36,81	5,78
79	Zonguldak	6	71	1.350	1.711	53	3.192	55,29	42,30	2,42
Genel Toplam		6.772	30.309	136.885	120.699	3.740	298.405	41,70	45,87	12,43

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

IX.8. 31/12/2009 Tarihi İtibariyle İllerin İçme Suyu Envanteri

31/12/2009 tarihi itibariyle illerin içme suyu envanteri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 65

31/12/2009 Tarihi İtibariyle İllerin İçme Suyu Envanteri

S.N	İl	Susuz	Yetersiz		Sulu		Toplam	Susuz / Toplam	Yetersiz / Toplam		Sulu / Toplam	
			Şebekeli	Çeşmeli	Şebekeli	Çeşmeli			Şebekeli	Çeşmeli	Şebekeli	Çeşmeli
1	Adana	21	24	45	739	92	921	2,28	2,61	4,89	80,24	9,99
2	Adıyaman	0	0	143	829	0	972	0,00	0,00	14,71	85,29	0,00
3	A.Karahisar	28	0	7	476	14	525	5,33	0,00	1,33	90,67	2,67
4	Ağrı	15	22	43	678	169	927	1,62	2,37	4,64	73,14	18,23
5	Aksaray	0	0	0	174	0	174	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
6	Amasya	4	16	2	500	54	576	0,69	2,78	0,35	86,81	9,38
7	Ankara	0	69	10	654	39	772	0,00	8,94	1,30	84,72	5,05
8	Antalya	281	33	21	1.303	168	1.806	15,56	1,83	1,16	72,15	9,30
9	Ardahan	0	25	1	246	0	272	0,00	9,19	0,37	90,44	0,00
10	Artvin	0	190	462	1.308	75	2.035	0,00	9,34	22,70	64,28	3,69
11	Aydın	48	44	4	707	58	861	5,57	5,11	0,46	82,11	6,74
12	Balıkesir	7	110	16	967	36	1.136	0,62	9,68	1,41	85,12	3,17
13	Bartın	0	41	35	700	25	801	0,00	5,12	4,37	87,39	3,12
14	Batman	38	11	92	295	125	561	6,77	1,96	16,40	52,58	22,28
15	Bayburt	0	5	0	263	0	268	0,00	1,87	0,00	98,13	0,00
16	Bilecik	0	0	0	273	10	283	0,00	0,00	0,00	96,47	3,53
17	Bingöl	136	0	175	556	268	1.135	11,98	0,00	15,42	48,99	23,61
18	Bitlis	2	0	186	440	0	628	0,32	0,00	29,62	70,06	0,00
19	Bolu	0	0	2	1.117	24	1.143	0,00	0,00	0,17	97,73	2,10
20	Burdur	0	11	1	270	0	282	0,00	3,90	0,35	95,74	0,00
21	Bursa	0	0	0	539	0	539	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
22	Çanakkale	0	19	0	607	17	643	0,00	2,95	0,00	94,40	2,64
23	Çankırı	6	3	0	539	23	571	1,05	0,53	0,00	94,40	4,03
24	Çorum	0	0	0	1.016	103	1.119	0,00	0,00	0,00	90,80	9,20
25	Denizli	33	17	5	613	4	672	4,91	2,53	0,74	91,22	0,60
26	Diyarbakır	54	9	239	1.276	192	1.770	3,05	0,51	13,50	72,09	10,85
27	Düzce	1	79	2	565	0	647	0,15	12,21	0,31	87,33	0,00
28	Edirne	0	0	0	248	0	248	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
29	Elazığ	0	0	0	1.117	167	1.284	0,00	0,00	0,00	86,99	13,01
30	Erzincan	0	13	12	593	155	773	0,00	1,68	1,55	76,71	20,05
31	Erzurum	0	38	119	1.070	235	1.462	0,00	2,60	8,14	73,19	16,07
32	Eskişehir	0	0	8	366	5	379	0,00	0,00	2,11	96,57	1,32
33	Gaziantep	0	0	0	589	0	589	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
34	Giresun	0	322	19	2.118	72	2.531	0,00	12,72	0,75	83,68	2,84
35	Gümüşhane	0	26	0	696	304	1.026	0,00	2,53	0,00	67,84	29,63
36	Hakkari	0	0	200	307	0	507	0,00	0,00	39,45	60,55	0,00
37	Hatay	14	24	33	504	105	680	2,06	3,53	4,85	74,12	15,44
38	İğdır	9	23	4	164	7	207	4,35	11,11	1,93	79,23	3,38
39	Isparta	4	3	2	238	59	306	1,31	0,98	0,65	77,78	19,28
40	İzmir	60	45	38	666	32	841	7,13	5,35	4,52	79,19	3,80
41	K.Maraş	3	8	67	946	102	1.126	0,27	0,71	5,95	84,01	9,06
42	Karabük	6	51	41	705	50	853	0,70	5,98	4,81	82,65	5,86
43	Karaman	4	0	8	223	8	243	1,65	0,00	3,29	91,77	3,29

44	Kars	10	0	19	399	25	453	2,21	0,00	4,19	88,08	5,52
45	Kastamonu	5	6	57	3.210	412	3.690	0,14	0,16	1,54	86,99	11,17
46	Kayseri	0	0	0	449	28	477	0,00	0,00	0,00	94,13	5,87
47	Kırkkale	0	10	2	166	20	198	0,00	5,05	1,01	83,84	10,10
48	Kırklareli	0	1	0	174	0	175	0,00	0,57	0,00	99,43	0,00
49	Kırşehir	0	7	0	258	12	277	0,00	2,53	0,00	93,14	4,33
50	Kilis	0	30	0	167	0	197	0,00	15,23	0,00	84,77	0,00
51	Konya	14	36	0	754	0	804	1,74	4,48	0,00	93,78	0,00
52	Kütahya	0	7	0	585	29	621	0,00	1,13	0,00	94,20	4,67
53	Malatya	0	79	443	1.075	0	1.597	0,00	4,95	27,74	67,31	0,00
54	Manisa	25	2	4	1.369	72	1.472	1,70	0,14	0,27	93,00	4,89
55	Mardin	78	2	10	608	171	869	8,98	0,23	1,15	69,97	19,68
56	Mersin	0	39	49	900	69	1.057	0,00	3,69	4,64	85,15	6,53
57	Muğla	69	2	1	862	0	934	7,39	0,21	0,11	92,29	0,00
58	Muş	43	3	8	380	135	569	7,56	0,53	1,41	66,78	23,73
59	Nevşehir	0	2	0	142	0	144	0,00	1,39	0,00	98,61	0,00
60	Niğde	0	9	0	122	0	131	0,00	6,87	0,00	93,13	0,00
61	Ordu	64	203	0	2.351	0	2.618	2,44	7,75	0,00	89,80	0,00
62	Osmaniye	27	21	0	445	0	493	5,48	4,26	0,00	90,26	0,00
63	Rize	40	331	0	1.437	0	1.808	2,21	18,31	0,00	79,48	0,00
64	Sakarya	0	12	3	499	15	529	0,00	2,27	0,57	94,33	2,84
65	Samsun	0	29	133	1.555	833	2.550	0,00	1,14	5,22	60,98	32,67
66	Siirt	97	5	47	348	26	523	18,55	0,96	8,99	66,54	4,97
67	Sinop	0	100	55	1.389	387	1.931	0,00	5,18	2,85	71,93	20,04
68	Sivas	39	11	4	1.692	175	1.921	2,03	0,57	0,21	88,08	9,11
69	Şanlıurfa	64	93	72	2.168	300	2.697	2,37	3,45	2,67	80,39	11,12
70	Şırnak	0	38	1	244	0	283	0,00	13,43	0,35	86,22	0,00
71	Tekirdağ	0	6	0	254	0	260	0,00	2,31	0,00	97,69	0,00
72	Tokat	1	107	0	793	0	901	0,11	11,88	0,00	88,01	0,00
73	Trabzon	73	670	0	3.057	0	3.800	1,92	17,63	0,00	80,45	0,00
74	Tunceli	65	8	771	397	239	1.480	4,39	0,54	52,09	26,82	16,15
75	Uşak	6	39	11	470	5	531	1,13	7,34	2,07	88,51	0,94
76	Van	0	141	92	813	6	1.052	0,00	13,40	8,75	77,28	0,57
77	Yalova	0	0	0	66	0	66	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
78	Yozgat	0	1	3	576	6	586	0,00	0,17	0,51	98,29	1,02
79	Zonguldak	0	110	15	964	0	1.089	0,00	10,10	1,38	88,52	0,00
Toplam		1.494	3.441	3.842	59.338	5.762	73.877	2,02	4,66	5,20	80,32	7,80

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

2007 yılında hayata geçirilen Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (BELDES), nüfusu 10.000'in altında bulunan belediyelerin içme suyu ve yol altyapısı konusundaki yapım, tesis geliştirme, bakım-onarım gibi yatırımlarının yapılması ve bu amaçla ihtiyaç duyulacak demir, çimento, boru ve benzeri malzemelerin temini ile şebekeli içme suyu tesisi bulunmayan belediyelere İller Bankası Genel Müdürlüğü tarafından içme suyu tesisi yapımını kapsamaktadır. 2008 yılında 2007 yılından farklı olarak içme suyu arıtma, kanalizasyon, atık su, arıtma, katı atık bertarafı ve geri kazanımı konuları da projeye dâhil edilmiştir. Proje kapsamında aktarılan ödenekler 2009 yılında kullanılmaya devam edilmiş olup, 2010 yılında da işlerin takibine devam edilecektir.

X.1. Proje Ödeneği

2007 ve 2008 yıllarında Proje toplam 633,5 milyon TL'lik ödenek tahsis edilmiş olup tamamı ilgili hesaplara gönderilmiştir.

Toplam ödeneğin 550 milyon TL' si valilikler, kaymakamlıklar ile belediyelerin açtığı ortak hesaplara, kalan 83,5 milyon TL'nin 63,5 milyon TL'lik kısmı proje kapsamındaki şebekeli içme suyu tesisi bulunmayan belediyelerin sorunlarını çözmeye yönelik olarak, 20 milyon TL'si ise yedek ödenek kapsamında İller Bankası Genel Müdürlüğü hesaplarına aktarılmıştır.

X.2. Proje Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı

2007 ve 2008 Yılları Proje ödeneğinin bölgesel dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:66

Proje Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2007-2008)

Bölgesi	2007 BELDES Ödeneği	2008 BELDES Ödeneği	Toplam BELDES Ödeneği	Bölgedeki İl Sayısı	Bölgedeki Her Bir İle Düşen Ortalama Ödenek (İki Yıllık)	Yüzdesi
Akdeniz Bölgesi	46.151.318	38.355.125	84.506.443	8	10.563.305	15,4
Ege Bölgesi	57.138.051	49.059.142	106.197.193	14	7.585.514	19,3
Doğu Anadolu Bölgesi	26.636.244	21.928.874	48.565.118	8	6.070.640	8,8
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	15.092.519	12.110.126	27.202.645	9	3.022.516	4,9
Marmara Bölgesi	31.573.001	25.823.688	57.396.689	13	4.415.130	10,4
İç Anadolu Bölgesi	70.206.187	58.702.774	128.908.961	18	7.161.609	23,4
Karadeniz Bölgesi	53.202.680	44.020.271	97.222.951	11	8.838.450	17,7
Türkiye Toplamı	300.000.000	250.000.000	550.000.000	81	6.790.123	100,0

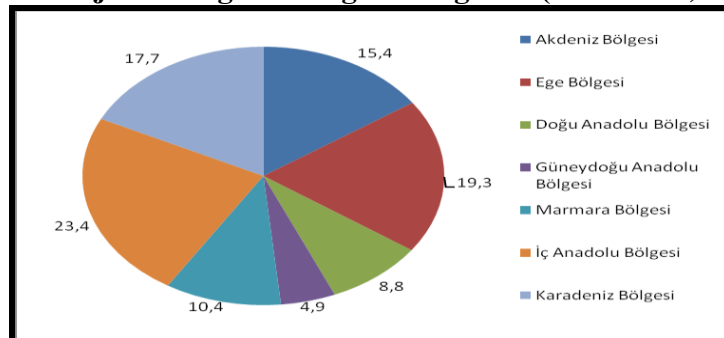
Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

Bölgeler itibariyle Proje ödeneğinin iki yıllık dağılımına bakıldığında İç Anadolu Bölgesinin % 23,4, Ege Bölgesinin % 19,3 ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin % 4,9 pay aldığı görülmektedir. Bu dağılımda bölgedeki 10.000'in altındaki nüfusa sahip belediye sayısı belirleyici olmuştur.

2007 ve 2008 Yılları Proje ödeneğinin bölgesel dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik:47

Proje Ödeneğinin Bölgesel Dağılımı (2007-2008)

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

X.3. Proje Uygulama Sonuçları

X.3.1. Yol Çalışmaları

2007 ve 2008 yıllarında gerçekleştirilen yol çalışmaları 31/12/2009 tarihi itibarıyla aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:67

Yol Çalışmaları (2007-2008)

İşin Türü	2007 Yılı	2008 Yılı	Toplam
Kilit Taşı (m ²)	12.923.140,0	10.814.810,9	23.737.950,9
Stabilize (km)	1.360,9	1.260,8	2.621,7
Asfalt (km)	1.535,9	1.329,7	2.865,6
Beton Yol (km)	155,7	148,2	303,9
Taş Duvar (m ³)	23.153,8	37.812,5	60.966,2
Köprü (Adet)	74,0	59,0	133,0
Menfez (Adet)	179,0	297,0	476,0

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

31/12/2009 tarihi itibarıyla, 23.737.950,9 m² kilit taşı, 2.621,7 km stabilize yol, 2.865,6 km asfalt, 303,9 km beton yol, 60.966,2 m³ taş duvar, 133 adet köprü ve 476 adet menfez imalatı tamamlanmıştır.

X.3.2. İçme Suyu Çalışmaları

2007 ve 2008 yıllarında gerçekleştirilen içme suyu çalışmaları 31/12/2009 tarihi itibarıyla aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:68

İçme Suyu Çalışmaları (2007-2008)

İşin Türü	2007 Yılı		2008 Yılı		Toplam	
	Adet	Nüfus	Adet	Nüfus	Adet	Nüfus
Yeni Tesis	473	1.164.457	291	629.071,00	764	1.793.528
Tesis Geliştirme	251	705.178	144	335.827	395	1.041.005
Bakım Onarım	92	211.051	74	153.508	166	364.559
Toplam	816	2.080.686	509	1.118.406	1.325	3.199.092

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

31/12/2009 tarihi itibariyle 764 yeni tesis, 395 tesis geliştirme ve 166 bakım-onarım olmak üzere toplam 1.325 belediyede içme suyu çalışması yapılmış olup 3.199.092 kişiye içme suyu hizmeti götürülmüştür.

X.3.3. Atık Su Çalışmaları

2008 yılında gerçekleştirilen atık su çalışmaları 31/12/2009 tarihi itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:69

Atık Su Çalışmaları (2007-2008)*

İşin Türü	2008 yılı	
	Adet	Nüfus
Yeni Tesis	166	422.633
Tesis Geliştirme	52	166.101
Bakım Onarım	38	96.356
Toplam	256	685.090

*2007 yılında BELDES Projesi kapsamında atık su sektöründe çalışma yapılmamıştır.

Kaynak: MİGM verilerine dayanılarak hazırlanmıştır, 2010

31/12/2009 tarihi itibariyle 166 yeni tesis, 52 tesis geliştirme ve 38 bakım-onarım olmak üzere toplam 256 belediyede içme suyu çalışması yapılmış olup 685.090 kişiye atık su hizmeti götürülmüştür.

X.4. Denkleştirme Ödeneği

Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (BELDES), nüfusu 10.000'in altında olan belediyeler için 2007 ve 2008 yıllarında uygulanan bir projedir.

2009 yılından itibaren küçük belediyelerin mali açıdan desteklenmesi amacıyla, 2/7/2008 tarih ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanununun 6 ncı maddesi ile denkleştirme ödeneği adı altında bir düzenleme yapılmıştır.

Bu düzenleme ile en son genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının binde biri Maliye Bakanlığı bütçesine belediyeler denkleştirme ödeneği olarak konulmaktadır. Maliye Bakanlığı, bu ödeneği mart ve temmuz aylarında iki eşit taksit halinde dağıtılmak üzere, İller Bankası hesabına aktarmakta ve bu ödeneğin yüzde 60'ı, nüfusu 5.000'e kadar olan belediyelere, yüzde 40'ı ise nüfusu 5.001 – 9.999 arasında olan belediyelere eşit şekilde dağıtılmaktadır.

Ülkemizde mahalli idareler yasal dayanağını Anayasanın 127 nci maddesinden almakta olup, halkın mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Kuruluş, görev ve yetkileri yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

5018 sayılı Kamu Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesi ve bu maddeye dayanarak hazırlanan ve 17.03.2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Kamu İdarelerince Hazırlanacak Faaliyet Raporları Hakkında Yönetmelik gereğince mahalli idarelerdeki harcama yetkilisi her yıl Şubat ayı sonuna kadar birim faaliyet raporunu hazırlayarak üst yöneticiye sunar. Harcama yetkilisi, raporun içeriğinden üst yöneticiye karşı sorumludur. Mahalli idaredeki üst yöneticiler ise birim faaliyet raporlarını esas alarak idare faaliyet raporunu hazırlar. İl özel idarelerinde Mart ayı, belediye ve mahalli idare birliklerinde ise Nisan ayı sonuna kadar idare faaliyet raporu kamuoyuna açıklanır. İdare faaliyet raporunun birer örneği Sayıştay ve İçişleri Bakanlığı'na gönderilir. Üst yöneticiler hazırladıkları idare faaliyet raporunda yer alan bilgilerin doğruluğundan meclislerine karşı sorumludurlar.

İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, mahalli idarelerin idare faaliyet raporlarını esas alarak mahalli idareler genel faaliyet raporunu Haziran ayının 15'ine kadar hazırlayarak kamuoyuna açıklar ve birer örneğini Sayıştay ve Maliye Bakanlığı'na gönderir.

Yukarıda açıklanan esaslara göre hazırlanan 2009 yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'nda; mahalli idarelerin Osmanlı'dan günümüze gelişimi, görev, yetki, imtiyaz ve sorumluluklarına geniş yer verildi.

Türkiye'nin mahalli idarelerle ilgili taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve taahhütler kapsamında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, Avrupa Kentsel Şartı, Habitat, Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 değerlendirilmiştir. Gerçekleşen yasal düzenlemelerden sonra ülkemizin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na koyduğu çekincelerin önemli bir bölümünün kaldırılabilir duruma geldiği görülmektedir.

2009 yılı itibariyle; il özel idarelerinde 40.539, belediyelerde 224.041, bağlı idarelerde 24.836, mahalli idare birliklerinde (köy birlikleri hariç) ise 4.673 olmak üzere mahalli idarelerde toplam 294.089 personel istihdam edilmektedir. Mahalli idarelerdeki personelin % 31'ini memurlar, % 60'ını sürekli işçiler, % 5'ini sözleşmeli personel, % 4'ünü ise geçici işçiler oluşturmaktadır. Türkiye'de kamuda istihdam edilen personel sayısı 2.570.777'dir. Mahalli idarelerin kamu istihdamı içindeki payı % 11,44'e karşılık gelmektedir. Mahalli idarelerdeki memur sayısının kamuda çalışan memur sayısına oranı % 4,83, sözleşmeli personel sayısının kamuda çalışan sözleşmeli personel sayısına oranı % 5,73, sürekli işçi sayısının kamuda çalışan sürekli işçi sayısına oranı % 42,54'tür.

2009 yılında mahalli idarelerin toplam harcaması 48.420.648.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Bunun harcama kalemlerine göre dağılımı şöyledir:

1	Personel Giderleri.....%	19,68	5	Cari Transferler.....%	5,59
2	SGK Devlet Primi.....%	3,07	6	Sermaye Giderleri.....%	31,66
3	Mal ve Hizmet Alımları.....%	31,95	7	Sermaye Transferleri.....%	1,63
4	Faiz Harcamaları.....%	3,00	8	Borç Verme.....%	3,42

2009 yılında mahalli idarelerin toplam gelirleri 42.769.943.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Bunun gelir kalemlerine göre dağılımı şöyledir:

1	Vergi Gelirleri.....%	8,83	4	Faizler, Paylar ve Cezalar.%	46,49
2	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri.....%	24,69	5	Sermaye Gelirleri.....%	3,11
3	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler..%	14,38	6	Alacaklardan Tahsilatlar..%	2,50

Genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan pay ise 15.587.286.000 TL olup; toplam gelir içindeki payı % 36,4'tür. Toplam gelirleri içerisindeki genel bütçe vergi gelirleri payı il özel idarelerinde % 25, büyükşehir belediyelerinde % 57, il belediyelerinde % 46, ilçe ve belde belediyelerinde % 44, belediye bağlı idarelerinde ise % 5'tir.

Denetim konusu da, yeni yasal düzenlemelere uygun olarak yapılandırılmıştır. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile çizilen çerçeveye uygun olarak İl Özel İdaresi ve Belediye Kanununda denetime dair ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Bu kapsamda; il özel idaresi ve belediyelerde iç ve dış denetimin yapılacağı, denetimin iş ve işlemlerin hukuka uygunluğu ile sınırlı olacağı, denetimde performansla önem verileceği, mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerin İçişleri Bakanlığı tarafından da denetleneceği

yapılan düzenlemeler arasında yer almıştır. 2009 yılında yapılan denetimler kapsamında, mülkiye müfettişleri 471, mahalli idare kontrolörleri ise 358 mahalli idare birimini denetlemiş ve toplam 1.780 muhtelif rapor düzenlenmiştir. Sayıştay tarafından 2009 yılında belediyelere ait 2.949 hesaptan sadece 649'u denetlenebilmiştir.

Mahalli idare birimi olan köy idarelerine, 5018 sayılı Kanun kapsamına girmediklerinden dolayı Raporda değinilmemiştir. Köylerin ihtiyaç duydukları hizmetler, merkezi idare, il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birlikleri tarafından yerine getirilmektedir. Köylerin içme suyu ve yol sorunlarını çözmek amacıyla İçişleri Bakanlığı koordinasyonunda uygulanan KÖYDES Projesi ile köylerin alt yapı hizmetleri münhasıran köylere hizmet götürme birlikleri eliyle gerçekleştirilmiştir.

2009 yılı sonu itibariyle Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünce hazırlanan köy yolu ve köy içme suyu envanterine göre; il özel idarelerinin sorumluluk alanındaki toplam yol ağı 298.405 km'dir. Bunun % 41,70'i asfalt ve beton yol, % 45,87'si stabilize, %12,43'ü de ham ve tesviye yoldur. Köylerin il, ilçe ve belde merkezleri ile devlet ve il yollarına en uygun güzergahla ulaşımını sağlayan birinci derece yollar asfalt, stabilize ve beton yol standardında olup, bu yolların tüm köy yolları içindeki oranı % 87'dir.

Öte yandan, kırsal kesimde bulunan 73.877 yerleşim yerinin % 88,12'sinin yeterli içme suyu varken, % 9,86'sı yetersiz içme suyuna sahiptir. 41 ilde tüm yerleşim yerlerinin içme suyu bulunmaktadır. Susuz ve suyu yetersiz olan yerleşim yerlerinin büyük çoğunluğunun nüfusu 50'nin altında olup, içme suyu kaynaklarının yetersizliği sebebiyle yatırım yapılamamıştır.

Sonuç olarak, Türk mahalli idare sisteminin son yıllardaki performansı ve bunun sonunda ortaya çıkan veriler mahalli idarelerin geleceğinin geçmişinden çok daha parlak olacağını, yerel yönetimlerin kamu yönetimi içindeki ağırlığının artacağını, kullandıkları kaynaklar ve üstlendikleri görevler itibariyle yerel yönetimlerin hayatımızı daha çok etkileyeceğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

Aydemir, Süleyman R.: Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi, Cilt 6 Sayı 6, Ankara, Türkiye’de

Yerel Yönetimler, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Açısından Bir Değerlendirme, 2001

CAN, Hasan H. : Uygulamada Belediye Kanunları, MYD Yayıncılık, Ankara, 2009

DURU, Bülent : Kıyı Politikası Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayını, Ankara, 2003

GÖYMEN, Korel : Türk Yerel Yönetiminde Katılımcılığın Evrimi, Merkezîyetçi Bir
Devlette Yönetişim Dinamikleri (Amme İdaresi Dergisi Cilt 32,
Sayı 4, 1999

GÜNDÜZÖZ, İlker : Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğü ve Belde Belediyelerinde Ölçek

Sorunu: Tokat İli Örneği, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz

Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2005

KAYAN, Ahmet : Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi, Cilt 10, Sayı 12, 2005

KAYAN, Ahmet : Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, 2006

YENER, Zerrin ve ARAPKİRLİOĞLU, Kumru: Avrupa Kentsel Şartı İçişleri Bakanlığı
Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1996

SAYIŞTAY : 2009 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2009, www.sayistay.gov.tr

İnternet Kaynakları

İller Bankası : <http://www.ilbank.gov.tr>

MİGM : <http://www.mahalli-idareler.gov.tr>

Muhasebat Genel Md. : <http://www.muhasibat.gov.tr>

Mülkiye Teftiş Kurulu : <http://www.teftis.icisleri.gov.tr>

TÜİK : <http://www.tuik.gov.tr>